

'HÃY ĐỀ CHÚNG TÔI THỎ!'

KIỂM DUYỆT VÀ HÌNH SỰ HÓA TỰ DO BIỂU ĐẠT
TRÊN MẠNG TẠI VIỆT NAM

Ân xá Quốc tế là một phong trào toàn cầu với hơn bảy triệu người vận động cho một thế giới mà tất cả mọi người được hưởng các quyền của con người.

Tâm nhìn của chúng tôi là để tất cả mọi người được hưởng các quyền đã được ghi nhận trong Tuyên ngôn Nhân quyền Phổ quát và các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế khác.

Chúng tôi hoàn toàn độc lập với mọi chính phủ, lý tưởng chính trị, lợi ích kinh tế và tôn giáo và chúng tôi được tài trợ chủ yếu từ phí thành viên và các khoản quyên góp từ công chúng.

© Amnesty International 2020
Except where otherwise noted, content in this document is licenced under a Creative Commons (attribution, non-commercial, no derivatives, international 4.0) licence.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>
For more information please visit the permissions page on our website: www.amnesty.org
Where material is attributed to a copyright owner other than Amnesty International this material is not subject to the Creative Commons licence.
First published in 2017
by Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Index: ASA 41/3243/2020
Original language: English

amnesty.org

Cover photo: This image depicts an artist's impression of the censorship and criminalization of freedom of expression online in Viet Nam. It was produced by Doan Truong (also known as BomTtd), a Vietnamese artist living in Canada.

AMNESTY
INTERNATIONAL

MỤC LỤC

TÓM TẮT CHÍNH	5
PHƯƠNG PHÁP LUẬN	9
1. LỜI MỞ ĐẦU	10
1.1 TỰ DO BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG TẠI VIỆT NAM	10
1.2 CÁC CÔNG TY CÔNG NGHỆ LỚN VÀ NHÂN QUYỀN	12
2. KHUÔN KHỔ PHÁP LÝ	15
2.1 LUẬT NHÂN QUYỀN QUỐC TẾ	15
2.1.1 TỰ DO BIỂU ĐẠT	15
2.1.2 TỰ DO BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG	15
2.1.3 NGHĨA VỤ NHÂN QUYỀN CỦA CÁC CÔNG TY CÔNG NGHỆ	16
2.2 TỰ DO BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG THEO LUẬT VIỆT NAM	18
2.2.1 CÁC ĐIỀU KHOẢN CỦA BỘ LUẬT HÌNH SỰ ĐƯỢC SỬ DỤNG ĐỂ HẠN CHẾ BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG	18
2.2.2 LUẬT AN NINH MẠNG	18
2.2.3 NGHỊ ĐỊNH 15	20
2.2.4 NGHỊ ĐỊNH 72	22
3. KIỂM DUYỆT VÌ LỢI NHUẬN: CÔNG TY CÔNG NGHỆ BỊT MIỆNG NHỮNG NGƯỜI BẢO VỆ NHÂN QUYỀN VIỆT NAM	24
3.1 PHẦN MỞ ĐẦU	24
3.2 BỊ KIỂM DUYỆT: HẠN CHẾ NỘI DUNG DỰA TRÊN LUẬT ĐỊA PHƯƠNG PHẢN HỒI CỦA CÁC CÔNG TY	26 32
3.3 BỊ BỊT MIỆNG: HẠN CHẾ NỘI DUNG MÀ KHÔNG CÓ THÔNG BÁO	33
3.4 MẤT TÀI KHOẢN: CHẶN THÔNG TIN CÁ NHÂN	37
3.5 HẠN CHẾ ĐỐI VỚI TRUYỀN THÔNG ĐỘC LẬP	39
3.6 NHÂN QUYỀN VÀ KIỂM DUYỆT NỘI DUNG: CON ĐƯỜNG PHÍA TRƯỚC	41
4. ĐÀN ÁP CÁC HOẠT ĐỘNG TRÊN MẠNG TẠI VIỆT NAM	43
4.1 HÌNH SỰ HOÁ BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG	43

4.1.1 ĐIỀU 117: LÀM, TÀNG TRỮ, PHÁT TÁN HOẶC TUYÊN TRUYỀN CÁC THÔNG TIN, TÀI LIỆU, VẬT PHẨM CHỐNG NHÀ NƯỚC CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM	44
4.1.2 ĐIỀU 331: “LỢI DỤNG CÁC QUYỀN TỰ DO DÂN CHỦ”	47
4.2 HẠN CHẾ PHÁT NGÔN TRÊN MẠNG THỜI COVID-19	48
4.3 CÁC BIỆN PHÁP NGOÀI LUẬT ĐƯỢC SỬ DỤNG ĐỂ ĐÀN ÁP BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG	50
4.3.1 HÀNH HUNG	50
4.3.2 QUẤY NHIỄU VÀ BẮT NẠT TRÊN MẠNG	54
4.3.3 “LỰC LƯỢNG 47” - ĐỘI QUÂN KHÔNG GIAN MẠNG	56
5. KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ	60
KHUYẾN NGHỊ	61

TÓM TẮT CHÍNH

“Tôi muốn kêu gọi Facebook hãy ngừng đàn áp các tài khoản đăng tải nội dung chính trị. Đó là quyền rất căn bản của con người,” nhà bảo vệ nhân quyền Nguyễn Văn Tráng nói với Ấn xá Quốc tế sau khi các nội dung chỉ trích chính phủ Việt Nam mà ông đăng trên Facebook bị công ty này tháo gỡ hồi giữa năm 2020.¹

Giống như nhiều nhà bảo vệ nhân quyền Việt Nam khác, Nguyễn Văn Tráng dựa chủ yếu vào mạng xã hội để chia sẻ tin tức và các thông tin liên quan tới chính trị và nhân quyền tại Việt Nam.² Trang Facebook của ông có khoảng tám ngàn bạn bè và người theo dõi và ông quản lý ba trang Facebook với tổng số hơn một triệu người theo dõi.

“Tôi đã mất niềm tin ở Facebook, vì thế tôi không đăng nhiều nữa. Hãy tưởng tượng nếu bạn dành nhiều năm ròng để phát triển tài khoản Facebook của mình, đăng và viết về niềm đam mê dân chủ của bạn, nhưng chỉ với một hành động thật dễ dàng, Facebook xóa tất cả những gì bạn đã làm trong nhiều năm. Điều đó thực sự khiến tôi nản lòng”, Nguyễn Văn Tráng giải thích. “Chúng tôi bị tước bỏ khả năng được bày tỏ ý kiến của mình. Giờ đây khả năng tiếp cận công chúng của chúng tôi rất hạn chế.”

Ngày 21 tháng 4 năm 2020, Facebook tuyên bố một thay đổi lớn trong chính sách của họ về kiểm duyệt nội dung tại Việt Nam. Theo chính sách này, Facebook sẽ ngày càng tuân thủ chế độ kiểm duyệt có tính trấn áp của chính quyền Việt Nam đối với những bày tỏ trên mạng bị xem là chỉ trích nhà nước.³ Facebook tiết lộ rằng họ đã đồng ý “gia tăng đáng kể” việc tuân thủ những đòi hỏi từ chính phủ Việt Nam nhằm kiểm duyệt nội dung “chống phá nhà nước” tại đây sau những áp lực có phối hợp từ giới chức trách nước này, bao gồm việc làm chậm các dịch vụ của Facebook ở Việt Nam.⁴ Chính phủ Việt Nam thường coi những chỉ trích chính đáng và ôn hòa nhằm vào chính phủ hay vào các thông tin liên quan tới các vụ vi phạm nhân quyền là “chống nhà nước”, mặc dù hình thức biểu đạt này được luật và các tiêu chuẩn quốc tế bảo vệ.⁵

Quyết định này của Facebook có thể có những hệ quả rộng lớn toàn cầu, vì những chính phủ đàn áp khác trên thế giới nay có thể tìm cách áp dụng một chiến lược tương tự để buộc Facebook và các công ty công nghệ khác phải giới hạn tự do biểu đạt trên mạng. Trước việc này, một nhà quan sát đã nhận xét: “Cách thức Google và Facebook đối phó với Việt Nam có thể đưa ra chỉ dấu về cách họ sẽ bảo vệ quyền riêng tư của người sử dụng và giải quyết trước các kêu gọi kiểm duyệt của các chế độ độc tài khác trên khắp thế giới như thế nào.”⁶

Quyết định của Facebook đánh dấu một thay đổi rất đáng kể đối với môi trường mạng xã hội Việt Nam. Từng là niềm hy vọng lớn sẽ mở rộng tự do biểu đạt tại đất nước này, mạng xã hội nhanh chóng trở thành nơi không có nhân quyền, nơi bất kỳ ý kiến bất đồng hay chỉ trích ôn hòa nào đối với chính phủ Việt Nam có thể bị kiểm duyệt, nơi người sử dụng tìm cách đăng những nội dung như vậy sẽ phải đối mặt với nguy cơ trang của mình bị tạm ngưng hoặc bị chặn trên loại hình mạng xã hội đó. Báo cáo Minh

1 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

2 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

3 James Pearson, “Độc quyền: Facebook đồng ý kiểm duyệt các bài đăng trên Facebook sau khi Việt Nam làm chậm nguồn lưu lượng truy cập”, Reuters, ngày 21 tháng 4 năm 2020, uk.reuters.com/article/uk-vietnam-facebook-exclusive/exclusive-facebook-agreed-to-censor-posts-after-vietnam-slowed-traffic-sources-idUKKCN2232K3 (từ đây về sau: J. Pearson, “Độc quyền: Facebook đồng ý kiểm duyệt”)

4 J. Pearson, “Độc quyền: Facebook đồng ý kiểm duyệt”.

5 Nguyên tắc Johannesburg về An ninh Quốc gia, tự do biểu đạt và tiếp cận thông tin (Nguyên tắc Johannesburg), Nguyên tắc 7, www.article19.org/data/files/pdfs/standards/joburgprinciples.pdf

6 Wayne Ma, “Facebook và Google cân đối phát triển kinh doanh với áp lực kiểm duyệt tại Việt Nam”, *The Information*, ngày 10 tháng 12 năm 2019, www.theinformation.com/articles/facebook-and-google-balance-booming-business-with-censorship-pressure-in-vietnam (từ đây về sau: W. Ma, “Facebook và Google”).

bạch về Việt Nam mới đây nhất của Facebook – báo cáo đầu tiên kể từ khi Facebook tiết lộ chính sách tăng cường tuân thủ các yêu cầu kiểm duyệt của chính quyền Việt Nam – đem lại một cái nhìn sơ lược về quy mô của thay đổi này, cho thấy những hạn chế nội dung gia tăng ở mức 983% trên cơ sở luật địa phương so với báo cáo kỳ trước.⁷

Người Việt sử dụng YouTube cũng phàn nàn về tình trạng các nội dung mà chính quyền Việt Nam cho là nhạy cảm đang ngày càng bị kiểm duyệt. Một nhà bảo vệ nhân quyền và là người sử dụng YouTube, An*, nói với Ân xá Quốc tế: “YouTube đang tìm cách ngăn chặn mọi người nói lên sự thật, ngay cả khi chỉ đăng tải sự thật... Điều này ảnh hưởng tới tất cả mọi người trong xã hội, bao gồm các nạn nhân của những vi phạm nhân quyền.”⁸

An* miêu tả với Ân xá Quốc tế về việc những hạn chế ngày càng gia tăng do các công ty công nghệ áp đặt theo lệnh của chính quyền Việt Nam đang gây hiệu ứng sợ hãi ảnh hưởng tới quyền tự do biểu đạt tại Việt Nam, dẫn tới tác động lớn đến việc thúc đẩy và bảo vệ nhân quyền tại đất nước này: “Thật bất công. Nó tác động tới những người đang vận động cho dân chủ và nhân quyền tại Việt Nam. Nay chúng tôi phải tự kiểm duyệt.” An* nói với Ân xá Quốc tế: “Họ không nên hạn chế nội dung nói lên sự thật. Một khi họ làm vậy, họ chỉ đơn giản trở thành công cụ cho chính phủ kiểm soát thông tin và quyền biểu đạt.”⁹ Lên tiếng thay mặt những nhà bảo vệ nhân quyền khác của Việt Nam đã phải im tiếng, thông điệp của bà tới các công ty công nghệ đang hoạt động tại Việt Nam là rất rõ ràng: “Hãy để chúng tôi thở!”¹⁰

Báo cáo này – dựa trên các phỏng vấn với 31 nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền Việt Nam, trong đó có các cựu tù nhân lương tâm và các thân nhân của họ, các luật sư, nhà báo và nhà văn – cung cấp tài liệu về tình trạng đàn áp có hệ thống quyền tự do biểu đạt trên mạng tại Việt Nam. Nó bộc lộ cho thấy chính quyền Việt Nam đã bắt bớ, sách nhiễu và ngược đãi các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền tham gia biểu đạt trên mạng. Báo cáo cũng phân tích vai trò đồng lõa ngày càng gia tăng của các đại công ty công nghệ như Facebook và Google trong việc kiểm duyệt những bất đồng và biểu đạt ôn hòa tại đất nước này.

Quyền tự do biểu đạt được bảo đảm theo Hiến pháp Việt Nam và theo Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị (ICCPR) mà Việt Nam đã phê chuẩn. Hội đồng Nhân quyền Liên Hiệp Quốc đã khẳng định rằng các quyền tương tự mà mọi người được hưởng ngoài mạng cũng phải được bảo vệ trên mạng, và các quốc gia nên tạo dựng và duy trì một “môi trường mạng thuận lợi” cho việc thụ hưởng các quyền con người.¹¹ Thế nhưng nhiều tội danh trong Bộ Luật hình sự tại đất nước này, như Điều 117 và 331, cho phép chính quyền truy tố những người tham gia thực thi hợp pháp quyền tự do biểu đạt của họ trên mạng.

Các công ty – trong đó có Facebook và Google – cũng có trách nhiệm tôn trọng mọi quyền con người ở bất cứ nơi nào họ hoạt động, trong suốt quá trình hoạt động và cả các chuỗi cung ứng của họ. Theo các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế, Facebook và Google cần tôn trọng tự do biểu đạt trong các quyết định của họ về kiểm duyệt nội dung trên toàn cầu, bất kể sự tồn tại của luật pháp sở tại cấm đoán tự do biểu đạt. Mặc dù các công ty đôi khi chỉ ra những khó khăn do các nghĩa vụ trái ngược nhau theo các tiêu chuẩn pháp lý địa phương và quốc tế, họ nên được dẫn dắt bởi Bộ Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc trong đó nêu rõ: “Trách nhiệm tôn trọng nhân quyền là một tiêu chuẩn ứng xử toàn cầu được trông đợi ở mọi doanh nghiệp cho dù họ hoạt động tại đâu. Nó tồn tại độc lập với khả năng và/hoặc sự sẵn sàng của các quốc gia trong việc thực thi các nghĩa vụ nhân quyền của chính họ và nó không làm giảm thiểu các nghĩa vụ đó. Nó tồn tại vượt lên trên cả việc tuân thủ các quy định và luật pháp quốc gia về bảo vệ nhân quyền.”¹²

Báo cáo này cho thấy Facebook và Google đóng vai trò đồng lõa ngày càng lớn vào việc chính quyền Việt Nam đàn áp một cách có hệ thống đối với quyền tự do biểu đạt trên mạng tại Việt Nam. Ân xá Quốc tế đã phỏng vấn 13 nhà bảo vệ nhân quyền Việt Nam và các nhà hoạt động, những người có nội dung đăng trên trang mạng xã hội đã bị kiểm duyệt mặc dù nội dung mà họ đăng tải được bảo vệ theo luật nhân quyền quốc tế.

Tình trạng kiểm duyệt ngày càng gia tăng đối với những bày tỏ chính kiến trên mạng xã hội tại Việt Nam diễn ra trong bối cảnh việc truy cập internet đang nhanh chóng lan rộng và thực sự làm thay đổi xã hội Việt Nam, mở ra một không gian chưa từng có cho việc tự do trao đổi thông tin và tư tưởng, bao

7 Facebook, Minh bạch, Hạn chế nội dung, Việt Nam, transparency.facebook.com/content-restrictions/country/VN

8 Ân xá Quốc tế phỏng vấn An (tên giả), ngày 9 tháng 7 năm 2020.

9 Ân xá Quốc tế phỏng vấn An (tên giả), ngày 9 tháng 7 năm 2020.

10 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

11 Hội đồng Nhân quyền Liên Hiệp Quốc, *Thúc đẩy, bảo vệ và thụ hưởng quyền con người trên không gian mạng*, Tài liệu Liên Hiệp Quốc: A/ HRC/38/L.10/Rev.1 (2018).

12 Bình luận về Nguyên tắc 11 của Các Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc (UNGPs).

gồm các vấn đề chính trị và nhân quyền. Trong bối cảnh kiểm duyệt nghiêm ngặt được áp dụng cho mọi hình thức xuất bản truyền thống tại Việt Nam, mạng internet trở thành nguồn chủ chốt cung cấp tin tức và thông tin độc lập để mọi người có thể lên tiếng, bày tỏ ý kiến và tham gia tranh luận chính trị.

Trịnh Bá Phương, một nhà hoạt động vì quyền đất đai, nói với Ấn xá Quốc tế: “Mạng internet đã biến tất cả mọi người thành một nhà báo và mỗi trang Facebook nay trở thành một nơi cung cấp tin tức. Chính quyền không còn có thể che giấu người dân những việc làm sai trái và điều này cuối cùng sẽ mang lại công lý và công bằng cho xã hội của chúng tôi.”¹³

Nhưng câu chuyện mạng xã hội tại Việt Nam không chỉ là về không gian được mở rộng cho tự do biểu đạt – nó còn là một hình thức kinh doanh lớn. Việt Nam trở thành thị trường đem lại lợi nhuận cao cho các công ty công nghệ quốc tế. Theo các chuyên gia trong lĩnh vực này, Việt Nam nay là quốc gia có doanh thu lớn nhất của Facebook và Google tại Đông Nam Á.¹⁴ Năm 2018, thu nhập của Facebook từ Việt Nam lên tới gần một tỷ đô la – chiếm gần một phần ba doanh thu từ Đông Nam Á. Google kiếm được 475 triệu đô la Mỹ từ Việt Nam trong cùng thời gian này, chủ yếu dựa vào quảng cáo trên YouTube.¹⁵ Quy mô của những lợi nhuận này nhấn mạnh tầm quan trọng của việc duy trì khả năng tiếp cận thị trường của Facebook và Google tại Việt Nam. Tuy nhiên ngày càng cần đặt câu hỏi: Liệu tiếp cận thị trường với giá nào?

Mặc dù internet mang đến cơ hội chưa từng có cho người dân Việt Nam để bày tỏ và trao đổi các quan điểm chính trị, nhưng nó cũng khiến người sử dụng internet có nguy cơ bị quấy rối, đe dọa, hành hung và truy tố ngày càng gia tăng bởi các cơ quan nhà nước vốn tìm mọi cách loại bỏ bất đồng chính kiến. Ngoài tình trạng kiểm duyệt nội dung do các công ty công nghệ thực hiện, báo cáo này cũng cung cấp tài liệu về việc những nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền tại Việt Nam – cũng như gia đình họ - phải đối mặt với những đe dọa đáng kể tới tự do và an toàn của mình do các hoạt động trên mạng của họ. Vào sáng ngày 30 tháng 8 năm 2018, Nguyễn Ngọc Ánh, một kỹ sư thủy sản có tham gia hoạt động trên mạng, đã bị cảnh sát bắt khi vừa rời khỏi nhà ở tỉnh Bến Tre. Ngay sau khi ông rời nhà, hàng chục nhân viên cảnh sát và dân quân địa phương đã xông vào nhà ông để tìm “các tài liệu chống chính phủ” và bắt đầu quất nạt vợ ông khiến con trai ba tuổi của ông hoảng sợ.¹⁶

Vì các hoạt động trên Facebook của mình, Nguyễn Ngọc Ánh đã bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật hình sự năm 2015 vì “làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam”, và cáo trạng này là không tuân thủ các nghĩa vụ nhân quyền quốc tế của Việt Nam.¹⁷ Vào tháng 6 năm 2019, ông bị kết án sáu năm tù giam. Trường hợp Nguyễn Ngọc Ánh là một minh chứng về sự đàn áp hà khắc mà các bloggers, các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền trên mạng tại Việt Nam phải đối mặt trong kỷ nguyên kỹ thuật số.

Ngày nay Việt Nam là một trong những môi trường bị đàn áp nhất thế giới về phương diện tự do biểu đạt trên mạng. Vào thời điểm công bố báo cáo này, Ấn xá Quốc tế nhận thấy có ít nhất 170 tù nhân lương tâm tại Việt Nam, con số cao nhất kể từ khi Ấn xá Quốc tế bắt đầu theo dõi về tù nhân lương tâm tại nước này. Trong số đó 69 người bị bỏ tù trên cơ sở đã thực thi ôn hòa quyền tự do biểu đạt trên mạng của họ (xem Phụ lục A). Trong số 27 tù nhân lương tâm mới bị bỏ tù trong năm 2020, 21 người (78%) là bị buộc tội trên cơ sở biểu đạt trên mạng.

Báo cáo này ghi lại những trải nghiệm của hàng chục nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền Việt Nam, những người hoạt động trong sự đe dọa thường xuyên sẽ bị bắt giữ tùy tiện và bị bỏ tù dài hạn chỉ vì bày tỏ ý kiến của mình trên mạng. Việc sử dụng rộng rãi Bộ luật Hình sự để đàn áp những biểu đạt hợp pháp trên mạng nhấn mạnh sự cần thiết của việc các công ty công nghệ quốc tế phải áp dụng các tiêu chuẩn và chính sách kiểm duyệt nội dung có thể áp dụng toàn cầu. Luật nhân quyền và các tiêu chuẩn quốc tế không chỉ cung cấp thông tin mà còn là cơ sở thực sự cho các chính sách và tiêu chuẩn đó. Cách tiếp cận hiện tại của các công ty công nghệ trong việc kiểm duyệt nội dung trên cơ sở luật pháp địa phương chỉ đơn giản là đang tạo điều kiện cho những đòi hỏi tùy tiện và có tính áp chế của các chính phủ để tìm cách đàn áp quyền tự do biểu đạt.

Các bloggers, những người bảo vệ nhân quyền và các nhà hoạt động khác tại Việt Nam tham gia bày tỏ ý kiến trên mạng không những phải đương đầu với mỗi đe dọa thường xuyên có thể bị bắt và bị truy tố một cách tùy tiện, mà họ còn phải chịu mỗi đe dọa bị tấn công tàn bạo, bị hăm dọa và theo dõi ngầm, thân nhân bị quấy nhiễu và bị bắt nạt và ngược đãi trên mạng. Những cách thức ngoài vòng pháp luật này đôi khi được các nhân viên hoặc những người ủng hộ chính quyền Việt Nam hoặc Đảng Cộng sản

13 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

14 W. Ma, “Facebook và Google”.

15 W. Ma, “Facebook và Google”.

16 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

17 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

Việt Nam (CPV) thực hiện, thường là nhân viên mặc thường phục không rõ danh tính. Giải pháp và trách nhiệm giải trình trước những hành vi ngược đãi và đối xử tàn tệ đó rất khó có được, tới mức gần như không tồn tại - những người bảo vệ nhân quyền kêu lên với chính quyền sau khi họ bị đánh đập hoặc sách nhiễu đều hiếm khi được xem xét một cách nghiêm túc. Về các trường hợp được ghi nhận trong báo cáo này, Ấn xá Quốc tế không tìm được bằng chứng về một cuộc điều tra đáng tin cậy nào đã được cảnh sát tiến hành, hay thấy có bất cứ trường hợp nào người bị nghi ngờ chịu trách nhiệm về các vi phạm và lạm dụng các quyền của những người bảo vệ nhân quyền đã bị đưa ra trước pháp luật.

Một số nhà bảo vệ nhân quyền được Ấn xá Quốc tế phỏng vấn đã mô tả họ bị cảnh sát đánh đập dã man trong thời gian bị cảnh sát giam giữ. Những người khác cho biết đã bị những người không rõ danh tính, có vũ trang phục kích và bị đánh bất tỉnh ngay trước mặt các nhân viên cảnh sát mà cảnh sát không hề can thiệp. Nhiều người cho biết họ bị thương nặng, như gãy xương sườn, xương đòn và tay.

Báo cáo này còn ghi lại hoạt động của "đội quân không gian mạng" của Việt Nam - được gọi là "Lực lượng 47" - một đơn vị quân đội được thành lập với 10.000 người mà nhiệm vụ của họ là "đấu tranh chống các quan điểm sai trái và thông tin xuyên tạc trên internet" bằng việc sách nhiễu, đe dọa các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền trên các loại hình mạng xã hội.¹⁸ Báo cáo còn ghi nhận thêm các hoạt động tương tự của "Dư luận viên" - "những người định hướng dư luận" - đội ngũ chủ yếu gồm các tình nguyện viên hoạt động cho Đảng Cộng sản Việt Nam.

Các nhà bảo vệ nhân quyền và các cá nhân bày tỏ quan điểm chỉ trích trên mạng bị các nhóm do nhà nước bảo trợ này đe dọa giết và chửi rủa ác độc khiến một số nhà hoạt động lo sợ cho tính mạng của mình. Họ còn tiến hành các chiến dịch báo cáo phối hợp dẫn tới các tài khoản của những người đang là mục tiêu của họ bị hạn chế về nội dung hay bị tạm khoá. Trong báo cáo này, Ấn xá Quốc tế đã ghi lại và phân tích lời kể của hàng chục các nhà hoạt động trên khắp Việt Nam về trải nghiệm của họ khi bị đội quân không gian mạng và các dư luận viên nhằm mục tiêu trong hai năm qua.

Theo ghi nhận của Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc: "Tự do quan điểm và tự do biểu đạt là những điều kiện không thể thiếu cho sự phát triển toàn diện của con người. Chúng là tối cần thiết cho bất kỳ xã hội nào... Tự do biểu đạt là điều kiện cần để thực hiện hoá các nguyên tắc minh bạch và trách nhiệm giải trình, mà chính những nguyên tắc này là tối cần thiết cho việc thúc đẩy và bảo vệ các quyền con người."¹⁹

Cần có biện pháp khẩn cấp khắc phục tình trạng đàn áp có hệ thống quyền tự do biểu đạt trên mạng tại Việt Nam. Chính quyền Việt Nam phải đảm bảo một môi trường an toàn và tạo điều kiện cho các nhà bảo vệ nhân quyền và tất cả những ai tham gia thực thi ôn hoà các quyền con người, cả trên mạng và ngoài mạng. Các nhà chức trách phải trả tự do ngay lập tức và vô điều kiện cho tất cả các tù nhân lương tâm đang bị giam giữ chỉ vì đã thực thi ôn hoà các quyền con người của họ và bảo vệ các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền cũng như những người bày tỏ quan điểm của mình trên mạng trước tình trạng bị hành hung, đe dọa và bị ngược đãi trên mạng. Thêm vào đó họ phải tiến hành các cuộc điều tra hiệu quả, minh bạch, độc lập và kỹ lưỡng trước mọi cáo giác về những vi phạm đó và đưa những người chịu trách nhiệm ra trước công lý.

Các công ty công nghệ kể cả Facebook và Google phải khẩn cấp xem xét sửa đổi chính sách kiểm duyệt nội dung của họ để đảm bảo các chính sách này chắc chắn dựa trên các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế. Các chính sách đổi mới phải đáp ứng các tiêu chuẩn cao nhất về tính minh bạch và trách nhiệm giải trình, với sự tham gia thực sự của người sử dụng mạng và xã hội dân sự. Việc cải tổ các chính sách này sẽ cung cấp cho các công ty cơ sở vững chắc khi họ tìm cách củng cố lại các yêu cầu kiểm duyệt hà khắc của chính quyền Việt Nam và các chính phủ khác trên thế giới.

Chính phủ Hoa Kỳ cũng phải ngay lập tức thực hiện các bước để đề ra các quy định với các công ty công nghệ đặt trụ sở tại quốc gia này nhằm đảm bảo họ tôn trọng nhân quyền trong mọi hoạt động của họ trên toàn cầu, phù hợp với Nguyên tắc Hướng dẫn của Liên Hiệp Quốc về Kinh doanh và Nhân quyền, và đảm bảo rằng các cá nhân đã bị ngược đãi về nhân quyền do hành động của các công ty Hoa Kỳ có thể tiếp cận các biện pháp khắc phục hiệu quả.

18 Hơn 10.000 người trong 'Lực lượng 47' đấu tranh trên không gian mạng, ngày 25 tháng 12 năm 2017, tuoitre.vn/hon-10-000-nguoi-trong-luc-luong-47-dau-tranh-tren-mang-20171225150602912.htm

19 Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc, *Bình luận chung số 34, Điều 19: Tự do quan điểm và biểu đạt*, UN Doc. CCPR/C/GC/34 (từ đây về sau: "[Bình luận chung số 34](#)"), đoạn 3.

PHƯƠNG PHÁP LUẬN

Báo cáo này dựa trên nghiên cứu do Ân xá Quốc tế thực hiện trong thời gian từ tháng 9 năm 2019 đến tháng 7 năm 2020. Thông tin có được từ nhiều nguồn khác nhau, bao gồm 31 cuộc phỏng vấn với các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền đã bị ảnh hưởng do những hạn chế nghiêm khắc về tự do biểu đạt, trong đó có các nhà hoạt động trên mạng tại Việt Nam, thành viên của cộng đồng người Việt hải ngoại, những người đang xin tị nạn vì phải đối mặt với tình trạng đàn áp chính trị, các cựu tù nhân lương tâm, thân nhân của các tù nhân lương tâm đang bị giam giữ và các luật sư về nhân quyền.

Vì sợ bị trả thù, một số người được phỏng vấn đã đề nghị giấu tên, trong khi những người khác muốn được công khai chia sẻ danh tính của mình. Do những lo ngại về an ninh và thực tế là Ân xá Quốc tế bị cấm nhập cảnh vào Việt Nam, các cuộc phỏng vấn được các nhà nghiên cứu làm việc bên ngoài Việt Nam thực hiện từ xa. Ân xá Quốc tế sử dụng các phương thức liên lạc an toàn nhất hiện có để thực hiện các cuộc phỏng vấn này, và tất cả đều được phỏng vấn bằng tiếng Việt. Những thông tin thu thập được từ các phỏng vấn này được kiểm chứng với các nhà hoạt động địa phương, tin tức báo đài, các nhà báo và các nguồn khác có được.

Tất cả những người được phỏng vấn đều đồng ý cho phép trước khi thực hiện phỏng vấn. Trước khi yêu cầu xin phép phỏng vấn, các nhà nghiên cứu của Ân xá Quốc tế giải thích mục đích của nghiên cứu, cách thức thông tin sẽ được sử dụng, những rủi ro tiềm ẩn với tất cả những người được phỏng vấn và chỉ tiến hành phỏng vấn sau khi đã được họ đồng ý. Ân xá Quốc tế không đưa ra bất kỳ khuyến khích nào, vật chất hay gì khác, để đổi lấy việc phỏng vấn.

Ân xá Quốc tế cũng thực hiện nghiên cứu sâu rộng, sử dụng thông tin từ các nguồn công khai, bao gồm luật pháp trong nước có liên quan và các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế, các báo cáo của tổ chức xã hội dân sự, truyền thông quốc tế và trong nước, các báo, tạp chí có tính học thuật, và theo dõi các tài khoản trên mạng xã hội của những người bảo vệ nhân quyền Việt Nam. Các nhà phỏng vấn cũng xem xét các chính sách và luật pháp trong nước cũng như khuôn khổ pháp lý quốc tế liên quan tới tự do biểu đạt trên mạng.

Ngày 17 tháng 8 năm 2020, Ân xá Quốc tế đã viết thư cho Facebook và Google và đặt các câu hỏi liên quan tới chính sách kiểm duyệt nội dung và thực hành của các công ty này tại Việt Nam. Ân xá Quốc tế lại viết cho Facebook và Google vào ngày 6 tháng 11 năm 2020 để báo với các công ty này về những cáo giác có liên quan trong báo cáo này. Vào thời điểm công bố, Facebook đã trả lời cả hai thư của Ân xá Quốc tế, nhưng Google chỉ trả lời thư đầu và chưa có phản hồi thư thứ hai. Những đoạn trích dẫn có liên quan từ phản hồi của cả hai công ty được đưa vào trong báo cáo này. Ngày 9 tháng 11 năm 2020, Ân xá Quốc tế cũng viết gửi tới Bộ Công an và Bộ Thông tin và Truyền thông Việt Nam về các cáo giác nêu ra trong báo cáo này. Tuy nhiên vào thời điểm công bố báo cáo, Ân xá Quốc tế đã không nhận được phản hồi.

1. LỜI MỞ ĐẦU

1.1 TỰ DO BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG TẠI VIỆT NAM

Việt Nam có dân số khoảng 97 triệu người, trong đó 60% là dưới 35 tuổi.²⁰ Trong những năm gần đây, đất nước này đã chứng kiến sự bùng nổ về kết nối internet. Hiện nay hơn 2/3 dân số Việt Nam - 64 triệu người – truy cập Internet. Việc truy cập internet được nhanh chóng mở rộng đã làm thay đổi nhiều khía cạnh của cuộc sống tại đây - từ đời sống xã hội và thương mại tới những trao đổi chính trị và hoạt động nhân quyền.

Sự gia tăng kết nối mạng theo cấp số nhân chỉ bắt đầu thực sự diễn ra ở Việt Nam vào năm 2006, khi loại hình Yahoo! 360° xâm nhập vào Việt Nam và nhanh chóng trở nên phổ biến. Facebook và YouTube (thuộc sở hữu của Google) gần đây đã trở thành loại hình mạng xã hội phổ biến nhất ở Việt Nam; thực sự, chúng trở thành diễn đàn công khai chính cho việc bày tỏ ý kiến và thông tin về nhiều vấn đề khác nhau, bao gồm công bằng xã hội, nhân quyền và chính trị, những điều vốn là mục tiêu của chính phủ trong việc kiểm duyệt và trấn áp.

Một trong những lý do chính của việc mạng xã hội được ưa chuộng tại Việt Nam là vì nó tương đối tự do không bị kiểm duyệt, trái ngược hẳn với các phương tiện truyền thông truyền thống tại nước này. Miêu tả về tự do báo chí tại Việt Nam với Ấn xá Quốc tế trước khi bị bắt giữ tùy tiện vào tháng 10 năm 2020, tù nhân lương tâm Phạm Đoan Trang, người đồng sáng lập *Luật Khoa Tạp chí*, một tạp chí mạng, độc lập, chuyên về luật pháp, giải thích: “Có hàng trăm tờ báo nhưng chỉ có một Tổng biên tập quyết định những gì được xuất hiện trên mọi tờ báo tại Việt Nam và đó chính là Trưởng ban Tuyên giáo [của Đảng Cộng sản Việt Nam].”²¹

“Internet, đặc biệt là mạng xã hội, đang thay đổi xã hội Việt Nam một cách đáng kể. Nó đem lại cho người dân khả năng để tiếng nói của họ được lắng nghe và chấm dứt sự thống trị của chính quyền đối với tin tức và thông tin. Giờ đây tất cả mọi người có thể là một nhà báo và đăng tải bất kể những gì họ muốn, chỉ với một tài khoản trên Facebook.”

Trịnh Bá Phương, người bảo vệ nhân quyền và nhà hoạt động vì quyền đất đai hiện đang bị giam giữ²²

20 Tổng Cục Thống Kê, Kho dữ liệu dân số 2009,

<http://portal.thongke.gov.vn/khodulieudanso2009/Tailieu/AnPham/ChuyenKhaoCoCauDanSo/Chuong3.pdf>

21 Phỏng vấn qua điện thoại của Ấn xá Quốc tế với Phạm Đoan Trang, ngày 3 tháng 9 năm 2019.

22 Phỏng vấn qua điện thoại của Ấn xá Quốc tế với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

Sự phát triển của mạng xã hội đã đem lại cho người dân Việt Nam một nền tảng để họ có thể bày tỏ ý kiến của mình một cách tương đối tự do, một quyền mà hầu hết người Việt Nam chưa từng được hưởng trước đây. Trang tin tức trực tuyến độc lập đầu tiên, *Anh Ba Sàm*, khai trương vào tháng 9 năm 2007. Nó đã khuyến khích việc lập ra các trang tin tức khác và giúp tạo một phong trào trong đó truyền thông độc lập trở thành lực lượng chủ đạo trong việc đưa tin. Một nghiên cứu có tính đại diện được Hội đồng Anh thực hiện hồi tháng 8 năm 2020 về “Việt Nam Thế hệ Kế tiếp” đã khẳng định tầm quan trọng của internet và mạng xã hội trong cuộc sống của thanh niên Việt Nam:

[M]ở cửa Việt Nam ra thế giới đã dẫn tới những thay đổi quan hệ xã hội đáng kể được cảm nhận bởi thế hệ kế tiếp. Cuộc sống của họ được số hoá mạnh mẽ, đan xen với việc truy cập internet và mạng xã hội trong đó mạng xã hội đóng vai trò rất quan trọng trong việc xác định danh tính cho khoảng một phần ba những người được hỏi tại Việt Nam. Đối với nhiều người, cuộc sống không có internet hay mạng xã hội là điều không thể tưởng tượng nổi.²³

Truy cập internet được mở rộng một mặt đã tạo thêm cơ hội cho việc thực thi nhân quyền và mặt khác lại trang bị cho chính quyền Việt Nam một phương tiện hiệu quả để thực hiện việc giám sát và nhắm mục tiêu vào những người chỉ trích chính phủ. Cùng với việc mở rộng truy cập internet và các quyền tự do liên quan là tình trạng gia tăng hàng năm con số tù nhân lương tâm - những người bị giam giữ chỉ vì thực hiện một cách ôn hoà các quyền con người của mình – tại Việt Nam. Ân xá Quốc tế ghi nhận 75 tù nhân lương tâm như thế này vào năm 2013, và tới tháng 11 năm 2020, con số này lên ít nhất 170, con số cao nhất từng được tổ chức này ghi nhận. Hiện tại ít nhất 69 tù nhân lương tâm đang bị cầm tù vì liên quan tới các hoạt động trên mạng của họ.

Việt Nam là nhà nước độc đảng nơi hiến pháp công nhận Đảng Cộng sản Việt Nam (CPV) là “lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội” và trên thực tế đặt đối lập chính trị ra ngoài vòng pháp luật. Những người bảo vệ nhân quyền, các nhà hoạt động và những người bày tỏ bất đồng hay chỉ trích chính quyền trên mạng tại Việt Nam đều bị đàn áp như được nêu chi tiết trong Chương 4 của báo cáo này. Nhà chức trách thường xuyên nhắm vào và trừng phạt những người tìm cách thách thức quyền lực của họ hoặc “đi ngược lại đường lối của Đảng”.²⁴

Nền kinh tế đang phát triển nhanh của Việt Nam thu hút đầu tư từ khắp nơi trên thế giới và Việt Nam trở thành một thị trường sinh lợi cao cho các công ty công nghệ quốc tế. Việt Nam trở thành quốc gia có doanh thu lớn nhất của Facebook và Google ở Đông Nam Á.²⁵ Năm 2018, thu nhập của Facebook từ Việt Nam đạt gần một tỷ đô la Mỹ - chiếm gần một phần ba tổng doanh thu của Facebook ở Đông Nam Á. Google thu được 475 triệu đô la Mỹ từ Việt Nam trong cùng kỳ, chủ yếu dựa vào quảng cáo trên YouTube.²⁶

Mặc dù Hiến pháp Việt Nam quy định một loạt các đảm bảo về các quyền con người, nhưng Bộ luật Hình sự có nhiều điều khoản được sử dụng để truy tố những người thực thi ôn hoà các quyền này. Từ năm 2006 Ân xá Quốc tế đã thu thập tài liệu về các trường hợp bắt giữ và truy tố các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền tại Việt Nam nhằm trả đũa trước việc họ đã biểu đạt trên mạng, với vụ bắt giữ cựu tù nhân lương tâm Trương Quốc Huy tại một quán internet cà phê ở Thành phố Hồ Chí Minh.²⁷

Ngày nay, bối cảnh kiểm chế đàn áp trên mạng tại Việt Nam đã thay đổi đáng kể. Nhận ra rằng tự do internet là một mối đe dọa nghiêm trọng đối với quyền lực của mình, năm 2006 chính phủ Việt Nam bắt đầu ứng phó bằng cách sử dụng nhiều biện pháp khác nhau nhằm bóp nghẹt các hoạt động chính trị và bất đồng trên mạng, bao gồm quấy rối trên mạng, đe dọa, hành hung và truy tố.

Các công ty công nghệ - đặc biệt là các công ty khổng lồ về mạng xã hội như Facebook và Google, vốn đang thống trị thị trường tại Việt Nam - đã tìm cách mở rộng hoạt động và thị phần của họ tại đất nước này trong một môi trường kiểm chế đàn áp khắc nghiệt. Điều này đã dẫn đến một loạt những căng thẳng giữa chính quyền Việt Nam và các công ty công nghệ trong những năm qua, với việc chính phủ Việt Nam yêu cầu một loạt những nhượng bộ từ các công ty này, như phải giao nộp dữ liệu về người dùng (bao gồm cả thông tin cá nhân) và yêu cầu các công ty công nghệ phải kiểm duyệt những chỉ trích chính phủ được đăng trên các trang của họ.

23 Hội đồng Anh, Việt Nam Thế hệ Kế tiếp, tháng 8 năm 2020, trang 7,

https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/next_generation_vietnam.pdf.

24 Kiemsat.vn, “Tự do ngôn luận” hay “ngôn luận tự do” để tuyên tạc, kích động chống phá Đảng, Nhà nước và nhân dân, kiemsat.vn/tu-do-ngon-luan-hay-ngon-luan-tu-do-de-xuyen-tac-kich-dong-chong-pha-dang-nha-nuoc-va-nhan-dan-56473.html

25 W. Ma, “Facebook và Google”.

26 W. Ma, “Facebook và Google”.

27 Ân xá Quốc tế, “Trương Quốc Huy: Cuộc marathon viết thư toàn cầu” (Index: ASA 41/012/2006).

1.2 CÁC CÔNG TY CÔNG NGHỆ LỚN VÀ NHÂN QUYỀN

Vào tháng 11 năm 2019, khi các công ty công nghệ lớn như Facebook và Google đã khẳng định vị thế thống lĩnh của họ trên phương diện mạng xã hội và đạt mức tăng trưởng, tầm ảnh hưởng và phạm vi tiếp cận chưa từng có, Ấn Á Quốc tế đã công bố một báo cáo mang tựa đề *Những người giám sát khổng lồ: Mô hình kinh doanh của Google và Facebook đang đe dọa nhân quyền như thế nào*.²⁸ *Những người giám sát khổng lồ* nhấn mạnh cái giá có tính hệ thống mà các công ty này phải trả cho mô hình kinh doanh dựa vào việc giám sát, mô hình đặt nền tảng trên cơ sở lạm dụng nhân quyền.

Báo cáo đưa ra chi tiết về việc các công ty này xâm hại tới quyền riêng tư trên quy mô chưa từng có, cũng như các đe dọa liên quan đến quyền con người - bao gồm quyền tự do biểu đạt và tự do quan điểm và quyền không bị phân biệt đối xử. Báo cáo phát hiện thấy: "Cả hai công ty đều cưỡng lại các nỗ lực của nhà nước muốn có thông tin về người sử dụng dịch vụ của họ; tuy nhiên, cơ hội tiếp cận những dữ liệu như vậy đã tạo ra rào cản lớn khiến chính phủ đề ra các quy định giám sát doanh nghiệp".²⁹

Facebook là công ty thống lĩnh mạng xã hội trên thế giới, thiết lập các quy định cho phần lớn các tương tác của con người trong thời đại kỹ thuật số. Nếu bạn kết hợp những người sử dụng Facebook, hai dịch vụ nhắn tin (WhatsApp và Facebook Messenger) và các ứng dụng khác như Instagram lại với nhau, thì mỗi ngày một phần ba số người trên Trái đất đang sử dụng dịch vụ thuộc sở hữu của Facebook.³⁰

Google thậm chí được cho là còn mạnh hơn Facebook. Công cụ tìm kiếm này là một nguồn thông tin chính và các tài khoản Google chiếm khoảng 90% mọi sử dụng công cụ tìm kiếm trên toàn cầu. Trình duyệt Chrome của Google là trình duyệt web thống trị trên thế giới. YouTube, trang video của Google, là công cụ tìm kiếm lớn thứ hai trên thế giới và cũng là trang dịch vụ video lớn nhất thế giới. Hệ điều hành điện thoại di động của Google, Android, là nền tảng cho đại đa số điện thoại thông minh trên thế giới.³¹

Báo cáo *Những người giám sát khổng lồ* của Ấn Á Quốc tế kết luận rằng "nay có bằng chứng rõ ràng là kỷ nguyên tự đề ra quy định trong lĩnh vực công nghệ đang kết thúc: sẽ cần có thêm các quy định trên cơ sở nhà nước, nhưng điều tối quan trọng là bất kể hình thức quy định hoạt động nào trong tương lai cho lĩnh vực công nghệ, các chính phủ phải tuân thủ cách tiếp cận dựa trên quyền con người."³² Tuy nhiên, kể từ khi báo cáo này được công bố có rất ít những tiến triển đáng chú ý trên phương diện quy định của nhà nước đối với các công ty công nghệ lớn để bảo đảm rằng hoạt động kinh doanh của họ tuân thủ các quyền con người.

Facebook và Google đã tìm cách tự đề ra quy định về nội dung trên dịch vụ của họ qua "Các Tiêu chuẩn Cộng đồng", các bộ quy tắc quy định những gì người dùng có thể nói trên trang này. Trong những năm gần đây, Facebook chịu áp lực ngày càng gia tăng phải trở nên có trách nhiệm và minh bạch hơn trên phương diện tạo ra và thực thi các chính sách của Facebook trong việc quản trị các phát biểu trên Facebook.³³

Cả Facebook và Google đều là thành viên của "Sáng kiến Mạng lưới Toàn cầu" (GNI), một tổ chức đa thành phần ra mắt năm 2008 với chủ đích cung cấp các tiêu chuẩn dựa trên cơ sở quyền con người xung quanh việc kiểm duyệt nội dung. Theo GNI: "Hàng ngày, các công ty công nghệ nhận được yêu cầu từ các chính phủ trên thế giới về việc kiểm duyệt nội dung, hạn chế quyền truy cập vào các dịch vụ truyền thông hoặc cung cấp quyền truy cập vào dữ liệu người sử dụng". GNI tìm cách giải quyết vấn đề này bằng cách cung cấp "một khuôn khổ đang được phát triển để các công ty đưa ra quyết định một cách có trách nhiệm nhằm hỗ trợ quyền tự do biểu đạt và quyền riêng tư".³⁴ Liên quan tới quyền tự do biểu đạt, Các Nguyên tắc của GNI nêu rõ:

- Các công ty tham gia sẽ tôn trọng và hành động để bảo vệ quyền tự do biểu đạt của người dùng bằng việc tìm cách tránh hoặc giảm thiểu tác động do các hạn chế của chính phủ đối với quyền tự do biểu đạt, bao gồm các hạn chế đối với thông tin có được cho người dùng và

28 Ấn Á Quốc tế, *Những người giám sát khổng lồ: Mô hình kinh doanh của Google và Facebook đang đe dọa nhân quyền như thế nào* (Index: POL 30/1404/2019) (từ đây về sau: Ấn Á Quốc tế, *Những người giám sát khổng lồ*).

29 Ấn Á Quốc tế, *Những người giám sát khổng lồ*, trang 26.

30 Ấn Á Quốc tế, *Những người giám sát khổng lồ*, trang 5.

31 StatCounter, Thị phần Hệ điều hành Di động Toàn cầu, tháng 10 năm 2018-tháng 10 năm 2019

<https://gs.statcounter.com/osmarketshare/mobile/worldwide>

32 Ấn Á Quốc tế, *Những người giám sát khổng lồ*, trang 7.

33 Kate Klönick, "Ban Giám sát chung của Facebook: Thành lập một tổ chức độc lập nhằm đánh giá tự do biểu đạt trên, Tạp chí Luật Yale, Tập 129, Số 2418 (ngày 30 tháng 6 năm 2020), ssrn.com/abstract=3639234 (từ đây về sau: K. Klönick, "Ban Giám sát chung của Facebook").

34 Sáng kiến Mạng lưới Toàn cầu (GNI), "Về GNI", globalnetworkinitiative.org/about-gni/

cơ hội để người dùng tạo và truyền đạt ý tưởng và thông tin, bất kể biên giới hoặc phương tiện truyền thông.

- Các công ty tham gia sẽ tôn trọng và hành động để bảo vệ quyền tự do biểu đạt của người dùng khi phải đối mặt với các yêu cầu, luật lệ và quy định của chính phủ nhằm đàn áp quyền tự do biểu đạt, xóa bỏ nội dung hoặc hạn chế quyền truy cập thông tin liên lạc, ý tưởng và thông tin theo cách thức không phù hợp với các tiêu chuẩn và luật lệ được quốc tế công nhận.³⁵

Các hướng dẫn thực thi của GNI cũng nêu rõ về kiểm duyệt nội dung:

Khi phải đối đầu với những giới hạn hay đòi hỏi của chính phủ mà dường như là quá mức, bất hợp pháp hoặc không nhất quán với luật pháp và các thủ tục trong nước hay các tiêu chuẩn và luật nhân quyền quốc tế về quyền tự do biểu đạt hoặc quyền riêng tư, trong các trường hợp và bối cảnh thích hợp, các công ty tham gia sẽ:

- a. Tìm cách để các viên chức có thẩm quyền làm rõ hoặc sửa đổi trước những yêu cầu như vậy;
- b. Tìm trợ giúp, nếu cần, của giới chức chính phủ có liên quan, các tổ chức nhân quyền quốc tế hoặc các tổ chức phi chính phủ; và
- c. Thách thức chính phủ tại các toà án trong nước.³⁶

Cả Facebook và Google đều qua được đánh giá mới đây nhất của GNI hồi năm 2018/19 trên cơ sở họ "đang thực tâm cố nỗ lực trong việc thực thi Các Nguyên tắc của GNI với những cải thiện qua thời gian".³⁷ Cả hai công ty này cũng đã qua được lần đánh giá trước đó vào năm 2015/16.³⁸ Tuy nhiên đánh giá của GNI không bao gồm một đánh giá tổng thể liệu công ty có thực thi một cách hiệu quả những chính sách và các thủ tục này trên thực tế hay không, trong đó xác định và xử lý những tác động về nhân quyền trong toàn bộ hoạt động kinh doanh của họ, hay liệu các công ty như Google và Facebook có đang thẩm định nghiêm túc nhằm xác định và giải quyết các tác động về nhân quyền do mô hình kinh doanh của họ gây ra nói chung.³⁹

Trong một nỗ lực thêm nữa nhằm giải quyết những tác động tiêu cực về nhân quyền do các hoạt động của mình, đặc biệt liên quan tới việc kiểm duyệt nội dung, Facebook đã thành lập một bộ phận được quảng bá rộng rãi, "Ban Giám sát chung", một bộ phận bán tư pháp, bán độc lập với quyền hạn đưa ra các quyết định cuối cùng có tính ràng buộc về việc kiểm duyệt nội dung. Nói về ban gồm các chuyên gia về nhân quyền và luật pháp này, Facebook nêu rõ:

Ban này sẽ xem xét liệu nội dung có nhất quán với các chính sách và giá trị của Facebook và Instagram hay không, cũng như có phải là một cam kết duy trì quyền tự do biểu đạt trong khuôn khổ các chuẩn mực quốc tế về nhân quyền hay không. Chúng tôi sẽ có quyết định dựa trên các nguyên tắc này cùng tác động tới người dùng và tới xã hội mà không quan tâm tới lợi ích kinh tế, chính trị hay danh tiếng của Facebook. Facebook phải thực thi quyết định của chúng tôi trừ phi thực thi quyết định đó có thể trở thành phạm pháp.⁴⁰

Ấn xá Quốc tế đã thực hiện phân tích các quy định của Ban Giám sát chung và phát hiện một hạn chế đáng kể tới khả năng có thể giảm thiểu ảnh hưởng của Facebook đối với tự do biểu đạt trong bối cảnh đàn áp bằng pháp luật như tại Việt Nam. Đặc biệt là phân tích của Ấn xá Quốc tế cho thấy nội dung bị hạn chế thể theo luật địa phương nhưng được bảo vệ theo luật nhân quyền quốc tế lại không phải là nội dung mà Ban Giám sát chung xem xét đánh giá.⁴¹

Trả lời câu hỏi của Ấn xá Quốc tế, Ban Giám sát chung xác nhận diễn giải này về các quy định của họ, và nói: "Hành động mà Facebook thực thi theo các nghĩa vụ pháp lý không phải là chủ đề xem xét của Ban Giám sát chung, bất kể quyền tài phán ra sao. Nếu nội dung cơ bản bị chặn sau khi nhận được tin báo hợp lệ là nội dung này bất hợp pháp thì nó không đủ điều kiện để đưa ra trước Ban Giám sát chung, bất kể khu vực địa lý của luật địa phương cụ thể đang nói tới này. Những trường hợp duy nhất

35 GNI, "Các Nguyên tắc của GNI", globalnetworkinitiative.org/gni-principles/

36 GNI, "Hướng dẫn Thực thi", <https://globalnetworkinitiative.org/implementation-guidelines/>

37 GNI, *Báo cáo Công khai về Đánh giá Độc lập Vòng Ba với Các Công ty Thành viên của GNI năm 2018/2019*, tháng 4 năm 2020, <https://globalnetworkinitiative.org/wp-content/uploads/2020/04/2018-2019-PAR.pdf> (truy cập ngày 25 tháng 8 năm).

38 GNI, *2015/2016 Đánh giá Công ty*, tháng 7 năm 2016, <https://globalnetworkinitiative.org/2015-2016-company-assessments/>

39 Ấn xá Quốc tế, *Những người giám sát không lộ*, trang 26.

40 Ban Giám sát chung, "Công bố Thành viên Đầu tiên của Ban Giám sát chung", ngày 06 tháng 5 năm 2020,

<https://www.oversightboard.com/news/announcing-the-first-members-of-the-oversight-board/>

41 Nội quy của Ban Giám sát chung của Facebook, Điều 2.1.2.1. Xem cả Evelyn Douek, "Nội quy của Ban Giám sát chung của Facebook: Hãy chậm rãi dù chỉ một lần", *Lawfare*, 28 tháng 1 năm 2020, www.lawfareblog.com/facebook-oversight-board-bylaws-once-moving-slowly

khi Facebook có hành động bằng cách thực thi Các Tiêu chuẩn Cộng đồng của chúng tôi mới đủ điều kiện xem xét trước Ban Giám sát chung."⁴²

Nhiều trong số các trường hợp có vấn đề nhất về hạn chế nội dung mà Facebook thực hiện tại Việt Nam là liên quan đến tự do biểu đạt vốn được bảo vệ bởi cả luật nhân quyền quốc tế và luật pháp Hoa Kỳ (nơi Facebook đặt trụ sở chính) nhưng lại vi phạm các điều khoản hạn chế có phạm vi rất rộng theo luật Việt Nam trong đó có Nghị định 72. Do đó Ban Giám sát chung sẽ không đem lại lợi ích gì cho các cá nhân bị Facebook vi phạm quyền tự do biểu đạt theo luật pháp địa phương tại Việt Nam hoặc trong các bối cảnh pháp lý có tính đàn áp khác.

Bất chấp những nỗ lực của Facebook và các công ty công nghệ khác trong việc cải thiện nỗ lực của họ nhằm kiểm soát biểu đạt trên mạng phù hợp với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế, việc tự đặt ra các quy định không phải là hình thức thay thế phù hợp cho các quy định của nhà nước. Như Giáo sư David Kaye, học giả và cựu Báo cáo viên đặc biệt của Liên Hiệp Quốc về thúc đẩy và bảo vệ quyền tự do tư tưởng và biểu đạt, đã nói: "Các công ty lớn suy nghĩ lại chỉ là một phần của con đường tiến về phía trước. Các quy định của chính phủ là một cách sửa đổi cần thiết khác. Các quy định này cần giám sát hành vi của công ty, bảo vệ không gian dành cho biểu đạt cá nhân, củng cố nhu cầu minh bạch của các công ty và chính họ, đồng thời đầu tư vào cơ sở hạ tầng cần thiết cho quyền tự do biểu đạt tại quốc gia của họ."⁴³

42 Email phản hồi của Oversight Board tới Ấn xá Quốc tế, ngày 10 tháng 10 năm 2020, lưu trong hồ sơ của Ấn xá Quốc tế.

43 David Kaye, *Kiểm soát Ngôn luận: Cuộc đấu tranh toàn cầu nhằm quản lý internet*, năm 2019, Kết luận.

2. KHUÔN KHỔ PHÁP LÝ

2.1 LUẬT NHÂN QUYỀN QUỐC TẾ

2.1.1 TỰ DO BIỂU ĐẠT

Quyền tự do biểu đạt được đảm bảo theo Điều 19 Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị (ICCPR) mà Việt Nam phê chuẩn năm. ⁴⁴ Tự do biểu đạt là không có giới hạn, tuy nhiên: quyền này có thể bị hạn chế trong một số hoàn cảnh hẹp nhất định được nêu ra trong ICCPR. Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc – cơ quan đưa ra những diễn giải có thẩm quyền về ICCPR – lưu ý rằng quyền tự do biểu đạt là điều kiện cần để hiện thực hoá các nguyên tắc minh bạch và trách nhiệm giải trình, mà chính những nguyên tắc này là tối cần thiết cho việc thúc đẩy và bảo vệ các quyền con. ⁴⁵

Bất kể nỗ lực nào nhằm hạn chế quyền tự do biểu đạt sẽ phải đáp ứng mọi yếu tố của phép thử gồm ba phần nghiêm ngặt: hạn chế phải do pháp luật quy định (phải được đề ra với độ chính xác đủ để một cá nhân có thể dựa vào đó để điều chỉnh hành vi của mình cho phù hợp); phải được kiểm chứng về tính cần thiết và tương xứng (có nghĩa là biện pháp ít hạn chế nhất để đạt được mục đích cụ thể); và vì mục đích bảo vệ các lợi ích công cộng cụ thể (an ninh quốc gia, trật tự công cộng hoặc y tế công cộng hoặc đạo đức) hay quyền và danh tiếng của người khác. ⁴⁶

Các hình thức tự do biểu đạt được bảo vệ theo ICCPR bao gồm “tranh luận chính trị, bình luận về chính mình và về các vấn đề chung, vận động, thảo luận về nhân quyền, báo chí, biểu đạt văn hoá và nghệ thuật, dạy học và thảo luận về tôn giáo.” ⁴⁷

Nói về biểu đạt chính trị Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc tuyên bố:

Tự do truyền bá thông tin và các ý tưởng về các vấn đề xã hội và chính trị giữa các công dân, ứng cử viên và đại biểu dân cử là cần thiết. Điều này có nghĩa là một tờ báo hay phương tiện truyền thông tự do nào khác có thể bình luận về những vấn đề công mà không bị kiểm duyệt hay bị hạn chế và thông tin cho dư luận. Công chúng cũng có quyền tương ứng được tiếp nhận các sản phẩm truyền thông. ⁴⁸

2.1.2 TỰ DO BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG

Luật nhân quyền quốc tế nêu rõ rằng quyền tự do biểu đạt áp dụng tương đương khi biểu đạt trên mạng (trực tuyến) cũng như ngoài mạng (ngoại tuyến). ⁴⁹ Về nghĩa vụ của nhà nước phải tôn trọng quyền tự do biểu đạt trong bối cảnh công nghệ internet, Ủy ban Nhân quyền nói thêm: “Các nhà nước thành viên cần phải tiến hành mọi bước cần thiết để thúc đẩy tính độc lập của các phương tiện truyền thông mới này và để đảm bảo các cá nhân có thể tiếp cận các phương tiện truyền thông đó.” ⁵⁰

44 Văn phòng Cao uỷ Nhân quyền Liên Hiệp Quốc, “Việt Nam phê chuẩn công ước”, tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=192&Lang=EN

45 Bình luận chung số 34, para. 3.

46 Bình luận chung số 34, para. 21.

47 Bình luận chung số 34, para. 11.

48 Bình luận chung số 34, para. 13.

49 Bình luận chung số 34, para. 12.

50 Bình luận chung số 34, para. 15.

Sự phát triển nhanh chóng của kỹ thuật số và vai trò trung tâm mà các công ty tư nhân trong quá trình mở rộng này đã dẫn tới tình trạng trong đó một số ít các tập đoàn tư nhân nay đang kiểm soát các diễn đàn chính cho các thảo luận công khai và tự do biểu đạt toàn cầu. Từ góc độ pháp luật và quản lý, tình trạng này đang đưa ra nhiều thách thức, đặc biệt vì các tập đoàn này hoạt động xuyên quốc gia trong các bối cảnh xã hội và pháp lý đa dạng.

2.1.3 NGHĨA VỤ NHÂN QUYỀN CỦA CÁC CÔNG TY CÔNG NGHỆ

Theo luật nhân quyền quốc tế, nhà nước là người chủ chốt trong việc thực hiện các nghĩa vụ về nhân quyền và nghĩa vụ bảo vệ người dân chống lại những vi phạm nhân quyền từ các bên thứ ba, như các tập đoàn. Hội đồng Nhân quyền Liên Hiệp Quốc đã khẳng định rằng những quyền tương tự con người được hưởng ngoài mạng cũng phải được bảo vệ trên mạng và các quốc gia phải thiết lập và duy trì một "môi trường mạng (trực tuyến) thuận lợi" cho việc thụ hưởng các quyền con người.⁵¹

Doanh nghiệp cũng phải có nghĩa vụ tôn trọng nhân quyền theo luật và các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế. Theo Nguyên tắc 11 của Các Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc (UNGPs) mọi công ty có trách nhiệm tôn trọng tất cả các quyền con người bất kể họ hoạt động tại đâu, bao gồm trong toàn bộ quá trình hoạt động và chuỗi cung ứng của họ. Trách nhiệm tôn trọng nhân quyền của các công ty là độc lập với các nghĩa vụ nhân quyền của chính nhà nước. Điều này có nghĩa là, để đáp ứng trách nhiệm tôn trọng nhân quyền của họ, các công ty có thể cần phải vượt lên trên cả những yêu cầu pháp lý đòi hỏi trong khu vực tài phán liên quan. Theo UNGPs, một công ty có thể tác động bất lợi đến nhân quyền theo ba cách: (1) gây ra tác động; (2) góp phần tạo ra tác động; hoặc (3) "trực tiếp liên quan" tới tác động do mối quan hệ kinh doanh.

Nguyên tắc 17 của UNGPs quy định rằng các công ty cần tiến hành kiểm tra giám sát liên tục và chủ động về nhân quyền để xác định, ngăn ngừa, giảm thiểu và giải trình trách nhiệm trong cách thức họ giải quyết những tác động của họ tới các quyền con người. Thẩm định nhân quyền đòi hỏi các công ty xác định những tác động tới quyền con người gắn liền với hoạt động của công ty (cả tiềm năng và trên thực tế), có hành động một cách hiệu quả để ngăn chặn và giảm thiểu các tác động đó, đồng thời minh bạch về những nỗ lực của họ trong vấn đề này. Nó bao gồm việc xử lý các rủi ro cao gây ra các tác động bất lợi đến nhân quyền vốn phổ biến trong một lĩnh vực nào đó do đặc tính của lĩnh vực đó.

Các công ty công nghệ phải đảm bảo rằng họ giải quyết thoả đáng những nguy cơ đối với các quyền con người mà các sản phẩm và dịch vụ của họ mang lại. Trong bối cảnh chính phủ yêu cầu phải hạn chế nội dung hoặc cung cấp quyền truy cập dữ liệu, Các Nguyên tắc và Hướng dẫn Thực thi của GNI sẽ cung cấp một khuôn khổ để các công ty công nghệ có thể ứng phó với những yêu cầu đó như một phần của quá trình thẩm định nhân quyền. Gần đây Dự án Công nghệ-B của Văn phòng Cao ủy Nhân quyền Liên Hiệp Quốc (OHCHR) đã khẳng định rằng việc thẩm định của các công ty công nghệ cũng phải bao gồm việc xử lý các tình huống trong đó "những thực hành được thúc đẩy bởi mô hình kinh doanh và các quyết định về thiết kế công nghệ đã tạo ra hoặc làm trầm trọng thêm các nguy cơ đối với nhân quyền".⁵²

Minh bạch là một thành tố quan trọng của quá trình thẩm định nhân quyền. Như UNGPs đã nêu rõ, các công ty "cần biết và thể hiện rằng họ tôn trọng nhân quyền" và "việc thể hiện cần tới trao đổi, cung cấp một thước đo về tính minh bạch và trách nhiệm giải trình tới từng cá nhân hay các nhóm, những người có thể bị ảnh hưởng và tới những bên khác có liên quan". Khi phải đối mặt với những yêu cầu đe dọa tới nhân quyền của chính phủ, các công ty công nghệ phải đảm bảo minh bạch tối đa để làm rõ các chính sách và quy trình xử lý các yêu cầu như vậy của công ty, những yêu cầu cụ thể mà họ đã nhận được, họ có thực hiện các yêu cầu đó hay không và công ty đã có hành động gì để giảm thiểu những nguy cơ ảnh hưởng tới các quyền con người.

Nguyên tắc 18 nói rằng một tác động có thể là tiềm ẩn (tức là một rủi ro) hay có thể là thực tế (tức là đã xảy ra). Các công ty phải tránh gây ra hoặc góp phần vào những vi phạm nhân quyền thông qua chính các hoạt động của họ và phải xử lý những tác động mà họ có liên quan bằng cách khắc phục bất

51 Hội đồng Nhân quyền, Nghị quyết về thúc đẩy, bảo vệ và thụ hưởng các quyền con người trên internet, ngày 4 tháng 7 năm 2018, UN Doc: A/HRC/38/L.10/Rev.1 para 5(a).

52 Văn phòng Cao ủy Nhân quyền Liên Hiệp Quốc, Dự án B-Tech, Xử lý các nguy cơ ảnh hưởng tới nhân quyền liên quan tới mô hình kinh doanh, tháng 8 năm 2020, www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/B-Tech/B_Tech_Foundational_Paper.pdf

cứ vi phạm nào trên thực tế. Các công ty cũng phải tìm cách ngăn chặn hoặc giảm thiểu các tác động bất lợi về nhân quyền liên quan trực tiếp tới các hoạt động, sản phẩm hay dịch vụ của họ do các mối quan hệ kinh doanh, kể cả khi họ không góp phần vào những tác động đó.

Điều quan trọng cần lưu ý là khi một quyết định về hoạt động công ty - như quyết định kiểm duyệt nội dung chẳng hạn - xung đột với luật nhân quyền quốc tế, thì công ty không thể biện minh cho hành động của mình chỉ đơn giản bằng cách nói rằng họ buộc phải làm điều đó theo luật quốc gia có liên quan. Hơn nữa, công ty nên thực hiện các bước cụ thể nhất định trước khi chấp hành bất kỳ yêu cầu có vấn đề nào về kiểm duyệt nội dung. Không thực hiện các bước như vậy có nghĩa là công ty đã thất bại trong việc thực thi trách nhiệm của mình về tôn trọng nhân quyền.

Các công ty công nghệ lớn - như Facebook, Twitter và Google - hoạt động xuyên quốc gia trong các bối cảnh pháp lý đa dạng, với các cách diễn giải pháp lý địa phương khác nhau về những gì được coi là biểu đạt hợp pháp. Các công ty sau đó được giao nhiệm vụ phải phản ứng trước những biểu đạt có vấn đề về nội dung trên trang của họ, bao gồm "phát biểu thù địch", lạm dụng và thông tin sai lệch.

Sự mở rộng nhanh chóng của các công ty internet này trên toàn cầu đã đem lại cho họ quyền lực to lớn quản lý các không gian công cộng mới của thế kỷ 21. Tuy nhiên, trên thực tế, các công ty công nghệ lớn - như Facebook, Twitter và Google - đã áp dụng chính sách kiểm duyệt nội dung riêng của họ (hoặc "tiêu chuẩn cộng đồng") thay vì áp dụng nghiêm ngặt các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế làm cơ sở để đánh giá tính hợp pháp của các yêu cầu kiểm duyệt nội dung do các chính phủ đưa ra. Báo cáo viên đặc biệt của Liên Hiệp Quốc về quyền tự do biểu đạt đã có lưu ý về tình hình này:

Bất chấp việc thực hiện các bước nhằm làm sáng tỏ các quy định của họ và những tương tác với chính phủ, các công ty vẫn là những nhà quản lý bí ẩn. Họ thiết lập một kiểu "luật cho trang dịch vụ" trong đó tính rõ ràng, nhất quán, trách nhiệm giải trình và biện pháp khắc phục vẫn là điều khó có thể nắm bắt. Liên Hiệp Quốc, các tổ chức cấp khu vực và các cơ quan của hiệp ước đã khẳng định rằng các quyền ngoài mạng được áp dụng tương đương trên mạng, nhưng không phải lúc nào cũng thấy rõ các công ty đang bảo vệ quyền của người sử dụng dịch vụ của họ, hay các quốc gia cho các công ty những động cơ pháp lý để họ làm điều đó.⁵³

Mặc dù một số hạn chế về nội dung được coi là được phép theo luật nhân quyền quốc tế (ví dụ như đối với các hành vi lạm dụng tình dục trẻ em, các đe dọa trực tiếp và có thể tin được về việc làm hại và kích động bạo lực, với giả thiết là những hạn chế này cũng đáp ứng các điều kiện về tính hợp pháp và cần thiết), Báo cáo viên đặc biệt đã bày tỏ lo ngại về việc một số quốc gia đang vượt ra ngoài các loại hạn chế hợp pháp đó và tham gia vào "kiểm duyệt và hình sự hóa để định hình môi trường quản lý mạng".⁵⁴

Báo cáo viên đặc biệt lưu ý rằng một số quốc gia áp đặt nghĩa vụ với các công ty trong việc hạn chế nội dung theo các tiêu chí mơ hồ mà không có xem xét trước của cơ quan tư pháp và với đe dọa các hình phạt nặng.⁵⁵ Báo cáo viên đặc biệt cũng lưu ý thêm là các nghĩa vụ giám sát và nhanh chóng xóa nội dung đang gia tăng toàn cầu, thiết lập các khuôn khổ trừng phạt có thể làm tổn hại tới quyền tự do biểu đạt ngay cả trong các xã hội dân chủ.⁵⁶ Điều này dẫn đến lo ngại "các công ty đang thực hiện các chức năng công mà không có sự giám sát của tòa án và các cơ chế giải trình trách nhiệm khác".⁵⁷ Báo cáo viên đặc biệt có phúc trình rằng các công ty đang đối mặt với "áp lực phải tuân thủ luật pháp của nhà nước, theo đó hình sự hóa nội dung được cho là, ví dụ như, báng bổ, chỉ trích nhà nước, nói xấu các quan chức nhà nước hoặc sai sự thật".⁵⁸ Ông cũng lưu ý thêm: "Các tiêu chuẩn riêng, khác nhau tùy theo mô hình kinh doanh của từng công ty và những khẳng định mơ hồ về lợi ích cộng đồng, đã tạo ra môi trường không ổn định, không thể dự đoán trước và không an toàn cho người dùng và gia tăng giám sát của chính phủ."⁵⁹

53 Báo cáo tới Hội đồng Nhân quyền (HRC) Liên Hiệp Quốc, Báo cáo viên đặc biệt về thúc đẩy và bảo vệ quyền tự do quan điểm và biểu đạt, UN Doc. A/HRC/38/35 (từ đây về sau: "Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35"), para. 1.

54 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 30.

55 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 15.

56 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 16.

57 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 20.

58 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 23.

59 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 41.

2.2 TỰ DO BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG THEO LUẬT VIỆT NAM

Điều 14 của Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2013) quy định “quyền con người và quyền công dân trong các lĩnh vực chính trị, dân sự, kinh tế, văn hóa, xã hội được công nhận, tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm theo quy định của Hiến pháp và pháp luật” và chúng sẽ “chỉ bị hạn chế theo quy định của luật trong trường hợp cấp thiết vì lý do quốc phòng, an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, đạo đức xã hội, sức khỏe của cộng đồng”.

Mặc dù các điều khoản này có lời lẽ tương tự như ICCPR, nhưng cơ sở cho các hạn chế lại rộng hơn đáng kể so với những điều khoản được phép theo luật nhân quyền quốc tế. Cụ thể là “sức khỏe của cộng đồng” không phải là cơ sở được phép cho những hạn chế về quyền con người theo ICCPR.

Hiến pháp còn có thêm những hạn chế đối với các quyền con người dựa trên truyền thống pháp luật xã hội chủ nghĩa của nước này nhưng điều đó làm suy giảm các bảo đảm về quyền con người được nêu trong Hiến pháp và luật nhân quyền quốc tế. Ví dụ, Điều 15 quy định: “Công dân có trách nhiệm thực hiện nghĩa vụ đối với Nhà nước và xã hội. Việc thực hiện quyền con người, quyền công dân không được xâm phạm lợi ích quốc gia, dân tộc, quyền và lợi ích hợp pháp của người khác”.

Quyền tự do biểu đạt được Hiến pháp Việt Nam bảo đảm theo Điều 25, trong đó quy định: “Công dân có quyền tự do quan điểm và ngôn luận, tự do báo chí, tiếp cận thông tin, hội họp, lập hội, biểu tình. Việc thực hiện các quyền này do pháp luật quy định.”

2.2.1 CÁC ĐIỀU KHOẢN CỦA BỘ LUẬT HÌNH SỰ ĐƯỢC SỬ DỤNG ĐỂ HẠN CHẾ BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG

Bộ luật Hình sự hiện hành của Việt Nam được ban hành năm 2015 và có hiệu lực vào tháng 1 năm 2018. Bộ luật Hình sự có nhiều từ ngữ mơ hồ và những tội danh quá rộng, không đáp ứng các nghĩa vụ quốc tế về nhân quyền của Việt Nam và mâu thuẫn với Chương II Hiến pháp năm 2013, Hiến pháp đảm bảo nhiều quyền con người trong đó có quyền tự do biểu đạt, lập hội và hội họp ôn hòa.⁶⁰

Năm 2019, Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc đã khuyến nghị Việt Nam sửa đổi các Điều 109, 116, 117 và 331 Bộ luật Hình sự, những điều họ cho rằng được sử dụng để hình sự hóa các hoạt động hợp pháp, bao gồm cả các hành vi được bảo vệ bởi quyền tự do biểu đạt.⁶¹ Đặc biệt hai trong số các tội danh này - Điều 117 và 331 - được sử dụng thường xuyên nhất để truy tố người dân dựa vào những biểu đạt trên mạng của họ và sẽ được phân tích kỹ hơn trong Chương 4 của báo cáo này.

2.2.2 LUẬT AN NINH MẠNG

Vào ngày 1 tháng 1 năm 2019, Luật An ninh mạng gây nhiều tranh cãi, vốn được ban hành vào tháng 6 năm 2018, cho phép chính phủ quyền hạn mới có thể hạn chế các quyền tự do trên mạng, đã bắt đầu có hiệu lực tại Việt Nam. Luật trao quyền cho các cơ quan chức năng Việt Nam buộc các công ty công nghệ phải trao nộp một lượng lớn dữ liệu, bao gồm cả thông tin cá nhân, đồng thời phải kiểm duyệt các bài đăng của người dùng internet.

Theo chính phủ, Luật An ninh mạng mới nhằm mục đích bảo vệ người dùng internet trước các tội phạm trên mạng; tuy nhiên, một số điều trong luật này lại gợi ý cho thấy không phải như vậy. Điều 8 và điều 15 có thể được sử dụng để buộc tội những người thực hiện các quyền của họ dựa vào những tội danh vô cùng mơ hồ, như “phủ nhận thành tựu cách mạng” hoặc “đưa thông tin sai sự thật, gây hoang mang trong nhân dân”.⁶²

Trước khi được ban hành, xã hội dân sự tại Việt Nam, các tổ chức nhân quyền quốc tế, các cơ quan Liên Hiệp Quốc và khu vực kinh doanh đã lên tiếng lo ngại về những ảnh hưởng đối với nhân quyền

60 Việt Nam, Bộ luật Hình sự năm 2015, ngày 27 tháng 11 năm 2015, www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/vn/vn086en.pdf

61 Kết luận quan sát của Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc: Việt Nam, UN Doc. CCPR/C/VNM/CO/3 (2019), para. 45.

62 Ấn xá Quốc tế, “Việt Nam: Dự thảo Luật An ninh mạng đe dọa dập tắt tự do trên mạng”, ngày 9 tháng 6 năm 2018, www.amnesty.org/en/latest/news/2018/06/viet-nam-proposed-cybersecurity-law-threatens-to-stamp-out-online-freedom/

của dự luật này.⁶³ Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc đã nêu rõ Luật An ninh mạng là một ví dụ về “những hạn chế hà khắc đối với quyền tự do quan điểm và biểu đạt tại quốc gia thành viên... quốc gia dường như không tuân thủ các nguyên tắc về tính chắc chắn, cần thiết và tương xứng theo luật pháp”.⁶⁴

Luật An ninh mạng bao gồm nhiều hạn chế không thể chấp nhận được đối với quyền tự do biểu đạt trên mạng. Ví dụ, Điều 8 liệt kê các hành vi và hoạt động bị cấm như “xuyên tạc lịch sử, phủ nhận thành tựu cách mạng, phá hoại khối đoàn kết dân tộc”, và “cung cấp thông tin sai sự thật, gây hoang mang trong nhân dân, gây tổn hại đến hoạt động kinh tế xã hội”.

Những cấm đoán như vậy là không chính đáng theo luật nhân quyền quốc tế. Ủy ban Nhân quyền đã tuyên bố:

Những điều luật trừng phạt việc bày tỏ ý kiến về các sự kiện lịch sử là không phù hợp với các nghĩa vụ mà Công ước đặt ra với các quốc gia thành viên liên quan đến việc tôn trọng quyền tự do quan điểm và biểu đạt... Công ước không cho phép cấm chung chung việc bày tỏ một quan điểm sai lệch hay diễn giải không chính xác các sự kiện trong quá khứ. Không bao giờ được áp đặt những hạn chế đối với quyền tự do quan điểm, và đối với quyền tự do biểu đạt thì những hạn chế không được vượt quá những gì được khoản 3 cho phép hoặc theo đòi hỏi của Điều 20.⁶⁵

Tương tự, các khoản tại Điều 16 về “Phòng ngừa, xử lý thông tin trên không gian mạng có nội dung tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam; nội dung thông tin kích động gây bạo loạn, phá rối an ninh trật tự, gây rối trật tự công cộng; làm nhục hoặc vu khống; hoặc xâm phạm trật tự quản lý kinh tế” là vi phạm các nghĩa vụ nhân quyền quốc tế của Việt Nam.

Khoản 1-5 cấm các loại phát biểu bị coi là “tuyên truyền” chống nhà nước và các khoản này có đầy những điểm có vấn đề vì mơ hồ và quá rộng. Các khoản 1-5 còn đưa ra thêm những bảo vệ cho chính phủ liên quan tới những cấm đoán mơ hồ áp dụng cho các tội danh kiểu “phát biểu thù địch” mà những tội danh này vốn không đáp ứng các yêu cầu theo Điều 20.2 của ICCPR.

Các khoản 6-9 của Điều 16 đưa ra các yêu cầu có vấn đề về máy chủ lưu trữ trang web và cơ chế kiểm duyệt ngoài pháp luật. Điều 16.6 quy định rằng “chủ quản hệ thống thông tin có trách nhiệm triển khai biện pháp quản lý, kỹ thuật để phòng ngừa, phát hiện, ngăn chặn, gỡ bỏ thông tin có nội dung quy định tại các khoản 1-5... trên hệ thống thông tin thuộc phạm vi quản lý khi có yêu cầu từ Lực lượng chuyên trách bảo vệ an ninh mạng [hay gọi tắt là Lực lượng an ninh mạng - CTF]”. Điều này là có vấn đề vì nó cho phép CTF, trực thuộc Bộ Công an, giao quyền cho các chủ quản hệ thống chủ động theo dõi và xóa nội dung, tạo động cơ cho việc kiểm duyệt quá mức mà dường như không có bất kỳ thủ tục bảo vệ nào như giám sát tư pháp độc lập.

Tương tự, Điều 16.7 trao quyền cho CTF có thể đình chỉ hệ thống thông tin hoặc thu hồi tên miền theo những nội dung liệt kê trong phần 16.1–5. Ngôn ngữ thì mơ hồ, nhưng khoản này dường như cho phép được quyền chặn nội dung hoặc khóa các dịch vụ theo yêu cầu của CTF, mà không cần có yêu cầu giám sát tư pháp. Điều 16.9 cũng quy định các máy chủ phải có trách nhiệm tuân thủ lệnh của CTF xóa bỏ nội dung.

Điều 17.1.d cấm “Đưa lên không gian mạng những thông tin thuộc bí mật Nhà nước, bí mật công tác, bí mật kinh doanh, bí mật cá nhân, bí mật gia đình và đời sống riêng tư trái quy định của pháp luật”. Quy định này là có vấn đề vì “bí mật nhà nước” được định nghĩa đặc biệt rộng ở Việt Nam, được sử dụng nhằm làm giảm thiểu khả năng tiếp cận thông tin, một thành tố quan trọng của quyền tự do biểu đạt theo Điều 19 của ICCPR. Luật Bảo vệ bí mật nhà nước năm 2018 của Việt Nam định nghĩa bí mật nhà nước là “thông tin có nội dung quan trọng do người đứng đầu cơ quan, tổ chức có thẩm quyền xác định căn cứ vào quy định của Luật này, chưa công khai, nếu bị tiết lộ, bị mất có thể gây nguy hại đến lợi ích quốc gia, dân tộc” - một định nghĩa rộng đến mức nó có thể bao gồm hầu hết mọi thông tin mà các quan chức nhà nước muốn che giấu, bất kể lợi ích của công chúng từ thông tin đó.⁶⁶

63 Xem, ví dụ: Ân xá Quốc tế, ‘Thư ngỏ: Việt Nam phải tôn trọng nhân quyền trong Luật An ninh mạng’, ngày 18 tháng 10 năm 2018, ASA 41/9258/2018; Kết luận các quan sát của Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc: Việt Nam, UN Doc. CCPR/C/VNM/CO/3 (2019), para. 45; Liên minh Internet châu Á, ‘AIC công bố ý kiến về dự thảo nghị định thi hành Luật An ninh mạng’, ngày 13 tháng 12 năm 2018, aicasia.org/2018/12/14/aic-submits-comments-on-the-vietnam-draft-decree-guiding-the-implementation-of-law-on-cybersecurity-13-december-2018/

64 Kết luận quan sát của Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc: Việt Nam, UN Doc. CCPR/C/VNM/CO/3 (2019), para. 45.

65 Bình luận chung số 34, paras. 15, 49.

66 Luật Bảo vệ bí mật nhà nước 2018, Luật số 29/2018/QH14, Điều 2.

Khoản này gây thêm lo ngại góc độ của những người lên tiếng tố cáo. Mặc dù các quốc gia có thể hạn chế khả năng nhân viên chuyển các tài liệu bí mật, nhưng không nên trừng phạt những người đăng tải những bí mật mà chính họ không phải là người tiết lộ.⁶⁷ Điều 17.2.b - c đặt trách nhiệm lên các chủ quản hệ thống phải chủ động giám sát nội dung này và xóa bỏ nội dung đó theo yêu cầu của CTF - một lần nữa không cần tham khảo giám sát tư pháp.

Điều 26 ("Đảm bảo an ninh thông tin trên không gian mạng") áp đặt một số yêu cầu có vấn đề đối với các công ty tư nhân - cả nước ngoài và trong nước. Điều 26.2.a yêu cầu các công ty xác thực thông tin người dùng và cung cấp thông tin này cho CTF khi được yêu cầu bằng văn bản cho việc điều tra. Điều này cho phép CTF thu thập thông tin nhận dạng mà không cần bất kỳ yêu cầu được nêu ra nào cần có lệnh hay giám sát tư pháp.

Điều 26.2.b yêu cầu các công ty xóa bỏ hoặc chặn việc chia sẻ thông tin bị coi là trái với các quy định mơ hồ tới mức không thể chấp nhận được của Điều 16 theo yêu cầu của CTF hoặc các bộ khác – vẫn lại không có lệnh hay giám sát tư pháp. Điều 26.2.c yêu cầu các công ty không cung cấp dịch vụ cho người dùng theo yêu cầu của CTF nếu những người này đã chia sẻ nội dung bị coi là vi phạm Điều 16.1–5. Ngay cả khi giả sử có một bản án hợp pháp – mà dường như không phải như vậy trong trường hợp này – thì những khoản này hầu hết là mơ hồ hoặc có phạm vi rộng tới mức không thể chấp nhận được. Khoản này dường như cho phép áp đặt trái phép các hình phạt dựa trên yêu cầu của CTF, và không rõ liệu có bất kỳ khả năng kháng cáo hoặc trợ giúp nào khác hay không. Bên cạnh những lo ngại này, lệnh cấm hoàn toàn không được sử dụng một dịch vụ nào đó là một hạn chế không thể chấp nhận được đối với quyền tự do biểu đạt vì có lẽ nó không phải là cách ít hạn chế nhất nhằm bảo vệ lợi ích hợp pháp của nhà nước.

Điều 26.3 đã gặp phải những phản đối đáng kể từ các công ty công nghệ cũng như những người vận động cho xã hội dân sự, vì nó đòi hỏi các công ty nước ngoài có khách hàng Việt Nam phải lưu trữ dữ liệu tại Việt Nam trong một khoảng thời gian theo quy định. Khoản này có thể buộc các công ty internet hoạt động tại Việt Nam phải cho phép các cơ quan thực thi pháp luật được quyền truy cập vào dữ liệu người dùng khi có yêu cầu, tạo ra mối đe dọa nghiêm trọng đến quyền riêng tư của người dùng internet. Mặc dù còn phụ thuộc vào nội dung các quy định thực thi luật đang chờ được hoàn tất, nhưng khoản này có thể được đề ra với chủ ý giúp các cơ quan có thẩm quyền có thể truy cập dữ liệu người dùng cá nhân dễ dàng hơn, và rồi có thể được sử dụng để truy tố hoặc quấy nhiễu người dùng internet vì họ đã thực hành các quyền con người của mình.

Vẫn còn một số khoản trong luật này cần được hướng dẫn thêm bằng các quy định và chỉ dẫn thi hành. Hiện hướng dẫn sơ thảo đang được giới chức trách xem xét, bao gồm: nghị định chi tiết cho việc thi hành một số khoản của luật này, trong đó có hướng dẫn thi hành Điều 26 đang gây tranh cãi về địa phương hóa dữ liệu (nghị định thi hành); một nghị định với các quy định chi tiết về thủ tục áp dụng các biện pháp bảo vệ an ninh mạng; và một quyết định của Thủ tướng ban hành danh sách các hệ thống thông tin an ninh quốc gia.⁶⁸

Liên minh Internet Châu Á, một hiệp hội ngành đại diện các công ty internet toàn cầu, như Google, Facebook, Amazon và Twitter về các vấn đề chính sách công cộng, đã tuyên bố vào tháng 11 năm 2018 nêu lên "quan ngại sâu sắc" của họ về dự thảo nghị định thi hành trong đó có các khoản về địa phương hóa dữ liệu theo Điều 26. Họ cho rằng dự thảo nghị định "gây ra những lo ngại sâu sắc về quyền riêng tư và tự do dân sự cho người dân Việt Nam và có thể gây tổn hại đáng kể đến triển vọng tăng trưởng kinh tế của đất nước này".⁶⁹

2.2.3 NGHỊ ĐỊNH 15

Ngày 3 tháng 2 năm 2020, chính quyền Việt Nam đưa vào thực hiện một nghị định mới tác động tới quyền tự do biểu đạt trên mạng, "Nghị định 15/2020/NĐ-CP quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực bưu chính, viễn thông, tần số vô tuyến, công nghệ thông tin và giao dịch điện tử", được

67 Xem, trong số những tài liệu khác nữa, Các nguyên tắc toàn cầu về an ninh quốc gia và quyền tiếp cận thông tin (Các nguyên tắc Tshwane), nguyên tắc 47, www.justiceinitiative.org/uploads/bd50b729-d427-4fbb-8da2-1943ef2a3423/global-principles-national-security-10232013.pdf

68 Thomas J Theutler, "Cập nhật về việc thi hành Luật An ninh mạng mới của Việt Nam và vị thế của Nghị định thi hành", Tilleke & Gibbons, ngày 18 tháng 12 năm 2019, www.tilleke.com/resources/update-implementation-vietnam's-new-cybersecurity-law-and-status-implementing-decrees

69 Liên minh Internet Châu Á, "AIC công bố ý kiến về dự thảo nghị định thi hành Luật An ninh mạng", ngày 5 tháng 11 năm 2018, aicasia.org/2018/11/08/aic-issues-statement-on-vietnams-draft-implementation-decree-for-the-law-on-cybersecurity-5-nov-2018/

gọi là "Nghị định 15". Nghị định 15 có hiệu lực từ ngày 15 tháng 4 năm 2020 và thay thế nghị định trước đó về xử phạt trong lĩnh vực công nghệ và viễn thông (Nghị định số 174/2013/NĐ-CP).⁷⁰

Nghị định 15, gồm 122 điều, đưa ra một loạt các quy định kỹ thuật nhằm quản lý lĩnh vực thông tin và bưu chính, lập ra nhiều tội danh về vi phạm hành chính và các hình phạt hành chính nặng trong trường hợp vi phạm. Trong bối cảnh truyền thông internet, Nghị định 15 đưa ra một loạt các tội danh về vi phạm hành chính với cả người sử dụng internet và nhà cung cấp dịch vụ internet. Nghị định bao gồm một loạt các hình phạt hành chính nghiêm khắc đe dọa quyền tự do biểu đạt và quyền tiếp cận thông tin tại Việt Nam. Ví dụ, theo Điều 3.2.a, các công ty công nghệ vi phạm nghị định có thể bị đình chỉ giấy phép hoạt động tới hai năm.

Điều 99 quy định một loại các hình phạt với các trang web (ngoài các trang mạng xã hội) có lưu trữ các nội dung bị cấm. Theo Điều 100, liên quan đặc biệt tới "các trang mạng xã hội", một số vi phạm sẽ bị trừng phạt mà theo đó giấy phép của công ty có thể bị đình chỉ, bao gồm:

- "Cố tình lưu trữ/truyền tin không phù hợp với lợi ích quốc gia" (Điều 100.3.d)
- "Không cung cấp thông tin cá nhân hoặc thông tin riêng của người sử dụng có liên quan đến hoạt động khủng bố, tội phạm, vi phạm pháp luật theo yêu cầu của cơ quan có thẩm quyền" (Điều 100.2.b)
- "Không có hệ thống máy chủ đặt tại Việt Nam đáp ứng việc thanh tra, kiểm tra, lưu trữ, cung cấp thông tin theo yêu cầu của cơ quan nhà nước có thẩm quyền hoặc giải quyết khiếu nại của khách hàng đối với việc cung cấp dịch vụ theo quy định của Bộ Thông tin và Truyền thông" (Điều 100.2.c)
- "Không thực hiện việc ngăn chặn, loại bỏ thông tin vi phạm như theo quy định Pháp luật" (Điều 100.3i).

Mặc dù Nghị định 15 không nêu cụ thể rằng các công ty công nghệ quốc tế lớn như Facebook và Google hiện tại cần phải có "giấy phép" như vậy nhưng dường như Nghị định 15 được chủ ý áp dụng với các đại công ty công nghệ toàn cầu. Việc lập ra các hình phạt cho việc không ngăn chặn hoặc loại bỏ nội dung theo quy định của nhà chức trách khiến gây thêm lo ngại về vai trò của các công ty công nghệ trong việc kiểm duyệt những biểu đạt hợp pháp tại Việt Nam. Tương tự, Điều 100.2.c tăng thêm lo ngại về quyền riêng tư do những quy định của Luật An ninh mạng gây ra. Luật này yêu cầu các công ty công nghệ đặt máy chủ tại Việt Nam và cung cấp dữ liệu cá nhân của người dùng cho các cơ quan có thẩm quyền của Việt Nam.

Phần lớn nội dung bị cấm theo Nghị định 15 nằm trong định nghĩa về những biểu đạt được Điều 19 của ICCPR bảo vệ, khiến cho những cấm đoán này trở thành vi phạm các nghĩa vụ nhân quyền quốc tế của Việt Nam. Chẳng hạn, việc kiểm duyệt thông tin "không phù hợp với lợi ích quốc gia" là một hạn chế đối với quyền tự do biểu đạt mà không có mục đích chính đáng, vì "lợi ích quốc gia" là quá mơ hồ và rộng để biện hộ cho những hạn chế đối với quyền tự do biểu đạt.

Nghị định 15 cũng đưa ra các mức xử phạt hành chính cụ thể với người dùng nào đăng hay chia sẻ "thông tin giả mạo" trên mạng xã hội và các mức xử phạt này có thể được thêm vào bất cứ hình phạt hình sự và dân sự nào. Điều 101 của Nghị định 15 đưa ra các hình phạt với người dùng mạng xã hội, bao gồm phạt hành chính từ 10 triệu đồng (khoảng 430 đô la Mỹ) đến 20 triệu đồng (khoảng 860 đô la Mỹ) với người dùng vi phạm các hành vi sau:

1. Cung cấp, chia sẻ thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật, xuyên tạc, vu khống, xúc phạm uy tín của cơ quan, tổ chức, danh dự, nhân phẩm của cá nhân;
2. Cung cấp, chia sẻ thông tin cổ súy các hủ tục, mê tín, dị đoan, dâm ô, đồi trụy, không phù hợp với thuần phong, mỹ tục của dân tộc;
3. Cung cấp, chia sẻ thông tin miêu tả tỉ mỉ hành động chém, giết, tai nạn, kinh dị, rùng rợn;
4. Cung cấp, chia sẻ thông tin bịa đặt, gây hoang mang trong nhân dân, kích động bạo lực, tội ác, tệ nạn xã hội, đánh bạc hoặc phục vụ đánh bạc;
5. Cung cấp, chia sẻ các tác phẩm báo chí, văn học nghệ thuật, xuất bản phẩm mà không được sự đồng ý của chủ thể quyền sở hữu trí tuệ hoặc chưa được phép lưu hành hoặc đã có quyết định cấm lưu hành hoặc tịch thu;

70 Tilleke & Gibbons, "Những hình phạt mới đối với việc đăng tin giả trên mạng xã hội", ngày 8 tháng 4 năm 2020, www.tilleke.com/resources/new-penalties-posting-fake-news-social-networks

6. Quảng cáo, tuyên truyền, chia sẻ thông tin về hàng hoá, dịch vụ bị cấm;
7. Cung cấp, chia sẻ bản đồ Việt Nam thiếu chính xác;
8. Cung cấp, chia sẻ đường dẫn đến thông tin trên mạng có nội dung bị cấm.

Các mức phạt hành chính cao hơn tới 20-30 triệu đồng (khoảng 860-1.290 đô la Mỹ) áp dụng cho việc tiết lộ thông tin được phân loại là bí mật quốc gia hoặc bí mật cá nhân. Như đã lưu ý ở trên, việc bí mật quốc gia được cơ quan chức năng của Việt Nam thường xuyên viện dẫn để hạn chế việc tiếp cận thông tin đã tăng thêm quan ngại về tiềm năng điều khoản này sẽ bị lạm dụng để trừng phạt những người lên tiếng tố cáo.

2.2.4 NGHỊ ĐỊNH 72

Nghị định 72/2013/ND-CP về quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ internet và thông tin trên mạng (Nghị định 72) có hiệu lực vào ngày 1 tháng 9 năm 2013. Nghị định có phạm vi rộng này nhằm đưa ra các quy định về internet tại Việt Nam, đây rầy những điều khoản mơ hồ và không được xác định rõ ràng, cho phép tùy tiện trừng phạt những hành vi biểu đạt vốn được bảo vệ theo luật nhân quyền quốc tế.

Các yêu cầu hạn chế nội dung của chính quyền Việt Nam gửi tới các công ty công nghệ trong đó có Facebook và Google (như được nói tới trong Chương 3, dưới đây) thường dựa trên quy định rất có vấn đề này – đặc biệt là Điều 5. Theo báo cáo minh bạch của Facebook, tất cả những giới hạn mà họ đã thực hiện theo các nghĩa vụ pháp lý địa phương kể từ tháng 7 năm 2018 là dựa trên các yêu cầu của chính phủ lấy trích dẫn từ Nghị định 72 này.⁷¹

Nhiều điều khoản trong Nghị định 72 hạn chế quyền tự do biểu đạt được viết quá rộng và không xác định rõ ràng đến mức chúng có thể bao gồm hầu hết mọi hình thức chỉ trích chính quyền Việt Nam. Ví dụ, Điều 5 cấm sử dụng Internet để “[c]hống lại Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam; gây phương hại đến an ninh quốc gia, trật tự an toàn xã hội; phá hoại khối đại đoàn kết dân tộc; tuyên truyền chiến tranh, khủng bố; gây hận thù, mâu thuẫn giữa các dân tộc, sắc tộc, tôn giáo”. Những quy định này quá mơ hồ và không chính xác để đáp ứng các yêu cầu về tính hợp pháp theo luật nhân quyền quốc tế. Điều 25 còn nói thêm rằng các trang mạng xã hội bị cấm đăng bất kỳ nội dung nào được những người sử dụng mạng xã hội chia sẻ mà những nội dung này là bị cấm theo Điều 5.

Điều 22 nêu rõ rằng “[c]ác tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân nước ngoài cung cấp thông tin công cộng qua biên giới có người sử dụng tại Việt Nam hoặc có truy cập từ Việt Nam cần tuân thủ các quy định của pháp luật liên quan của Việt Nam”. Trên thực tế, điều khoản này quy định các công ty như Facebook và Google có nghĩa vụ tuân thủ tất cả các luật của Việt Nam - bao gồm các luật hạn chế quyền tự do biểu đạt mà những luật này có thể không tuân thủ các tiêu chuẩn và luật nhân quyền quốc tế.

Điều 25.9 buộc các công ty mạng xã hội phải “đăng ký, lưu trữ và quản lý thông tin cá nhân của người thiết lập trang thông tin điện tử cá nhân và người cung cấp thông tin khác trên mạng xã hội”. Điều khoản này lập lại một quy định tương tự trong Luật An ninh mạng và nó đe dọa quyền riêng tư của người dùng mạng xã hội tại Việt Nam, khiến họ có nguy cơ cao hơn bị chính quyền Việt Nam quấy nhiễu và đe dọa.

Vào tháng 4 năm 2020, Bộ Thông tin và Truyền thông đã công bố một dự thảo sửa đổi Nghị định 72 trong đó đề xuất thay đổi các quy định về thông tin trên mạng và việc sử dụng dịch vụ internet. Chúng bao gồm: (1) tạo ra các hạng mục mới về thông tin trên mạng; (2) các quy định mới về chuyển giao thông tin xuyên biên giới; và (3) các yêu cầu mới về cấp phép để lập trang web, trang tin tức tổng hợp, mạng xã hội, các cửa hàng phân phối ứng dụng và trò chơi trực tuyến.⁷²

Điều 23.d về những đề xuất sửa đổi này là đặc biệt đáng lo ngại, vì nó có các khoản đe dọa nghiêm trọng đối với quyền tự do biểu đạt và quyền riêng tư của người sử dụng mạng xã hội tại Việt Nam, trong đó có việc yêu cầu các mạng xã hội phải:

- Đảm bảo rằng chỉ những người sử dụng đã thực hiện định danh hai lớp (xác thực tài khoản với tên thật và số điện thoại di động) mới được tương tác trên mạng xã hội đó;

⁷¹ Facebook, Minh bạch, Giới hạn nội dung, Việt Nam, transparency.facebook.com/content-restrictions/country/VN

⁷² Baker McKenzie, ‘Việt Nam: Bộ Thông tin và Truyền thông công bố Dự thảo nghị định mới sửa đổi nghị định trước đó về quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ internet và thông tin trên mạng’, ngày 25 tháng 5 năm 2020, www.lexology.com/library/detail.aspx?g=f4f1a76f-db37-4bf9-8152-a61c50375aac

- Có cơ chế có thể loại bỏ nội dung vi phạm pháp luật trong vòng ba giờ sau khi tự phát hiện hoặc theo yêu cầu của Bộ Thông tin và Truyền thông;
- Duy trì cơ chế tiền kiểm nội dung để lọc nội dung do người sử dụng tạo ra; chặn nội dung đăng tải như các sản phẩm báo chí; và chỉ cho phép người sử dụng đăng hoặc phát livestream về hoạt động văn hóa, giải trí, quảng cáo, khoa học, công nghệ và giáo dục.⁷³

Những sửa đổi này đe dọa sẽ hạn chế hơn nữa không gian cho quyền tự do biểu đạt trên mạng tại Việt Nam và cũng có thể làm cho việc kiểm duyệt tùy tiện, tràn lan gia tăng hơn nữa đối với những phát biểu trên mạng. Các điều khoản dự thảo đe dọa tiết lộ danh tính và thông tin cá nhân của người sử dụng mạng xã hội, và điều này có thể khiến những cá nhân bày tỏ quan điểm chỉ trích có nguy cơ bị chính quyền ngược đãi và sách nhiễu.

Dự thảo sửa đổi đã gặp phải những phản đối của nhóm các doanh nghiệp. Vào tháng 5 năm 2020, Liên minh Internet Châu Á, Phòng Thương mại Hoa Kỳ Hà Nội và Hiệp hội Công nghiệp Công nghệ Thông tin và Điện tử Nhật Bản (JEITA) đã đệ trình phản hồi về dự thảo này tới chính quyền Việt Nam và nêu lên một số quan ngại về nội dung của dự thảo.⁷⁴ Cũng trong tháng 5, Liên minh Internet Châu Á đã công khai tuyên bố rằng “các biện pháp kiểm soát nội dung được đề xuất đang gây ra những lo ngại sâu sắc về quyền riêng tư và quản trị dữ liệu”.⁷⁵

73 Baker McKenzie, “Việt Nam: Bộ Thông tin và Truyền thông công bố Dự thảo nghị định mới sửa đổi nghị định trước đó về quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ internet và thông tin trên mạng”, 25 May 2020, www.lexology.com/library/detail.aspx?g=f4f1a76f-db37-4bf9-8152-a61c50375aac

74 Liên minh Internet Châu Á, Phòng thương mại Hoa Kỳ tại Hà Nội và Hiệp hội Công nghiệp Công nghệ Thông tin và Điện tử Nhật Bản, “Đề trình liên ngành về Nghị định 72 năm 2013 về quản lý, cung cấp, và sử dụng dịch vụ internet và thông tin trên mạng (Sửa đổi) (‘Nghị định 72/2013 / ND-CP’ hoặc ‘Dự thảo Nghị định ’ hoặc ‘Nghị định ’)”, ngày 22 tháng 5 năm 2020, aicasia.org/wp-content/uploads/2020/05/May-22-English_Joint-Submission-on-Decree-72-of-2013-on-the-management-provision-and-use-of-Internet-services-and-online-information-Amendment1.pdf

75 Liên minh Internet Châu Á, “Tuyên bố truyền thông từ Liên minh Internet Châu Á (AIC) về những sửa đổi của Việt Nam đối với Nghị định 72 năm 2013 về quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ internet và thông tin trên mạng”, ngày 26 tháng 5 năm 2020, aicasia.org/wp-content/uploads/2020/05/AIC-statement-Vietnams-amendments-to-Decree-72-Internet-Regulations-26-May-2020.pdf

3. KIỂM DUYỆT VÌ LỢI NHUẬN: CÔNG TY CÔNG NGHỆ BỊT MIỆNG NHỮNG NGƯỜI BẢO VỆ NHÂN QUYỀN VIỆT NAM

“Làm sao chúng tôi có thể đấu tranh cho nhân quyền khi chúng tôi phải im tiếng?”

Dương Văn Thái, người bảo vệ nhân quyền Việt Nam⁷⁶

3.1 PHẦN MỞ ĐẦU

Ngày 5 tháng 9 năm 2018, Sheryl Sandberg, Giám đốc điều hành Facebook, đã dự phiên điều trần tại Ủy ban Tình báo Thượng viện Hoa Kỳ. Tại phiên điều trần này, một thượng nghị sĩ đã nêu Luật An ninh mạng của Việt Nam như một ví dụ về cách các chế độ đàn áp đang sử dụng luật để quản lý quyền biểu đạt và nó là không phù hợp với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế. Khi được hỏi liệu Facebook có ủng hộ các nguyên tắc dân chủ khi hoạt động tại các quốc gia khác hay không, bà nói: “Chúng tôi ủng hộ

⁷⁶ Ân xá Quốc tế phỏng vấn Dương Văn Thái, ngày 7 tháng 7 năm 2020.

những nguyên tắc này trên toàn thế giới... Chúng tôi sẽ chỉ hoạt động ở một quốc gia khi chúng tôi có thể làm được điều đó để phù hợp với các giá trị của chúng tôi.”⁷⁷

Bất chấp đảm bảo đó, vào ngày 21 tháng 4 năm 2020, Facebook khẳng định đã có thay đổi lớn trong chính sách kiểm duyệt nội dung của mình ở Việt Nam mà qua đó có thể thấy công ty này tăng cường tuân thủ chế độ kiểm duyệt có tính đàn áp của chính quyền Việt Nam đối với những biểu đạt bị xem là chỉ trích nhà nước.⁷⁸ Facebook tiết lộ họ đồng ý “gia tăng đáng kể” những tuân thủ của họ trước đòi hỏi từ chính phủ Việt Nam phải kiểm duyệt các nội dung “chống nhà nước” ngay chính trong nước này.⁷⁹ Người quản lý một trang Facebook rất được ưa chuộng với những chia sẻ có nội dung liên quan đến chính trị và nhân quyền nói với Ấn xá Quốc tế rằng từ khi Facebook thay đổi chính sách, nó đã dẫn tới tình trạng hạn chế gia tăng đối với các nội dung được đăng trên trang, và truy cập vào trang của họ đã bị giảm trung bình khoảng 40%.⁸⁰

Facebook tiết lộ rằng thay đổi chính sách này diễn ra sau khi chính quyền tại Việt Nam gây áp lực với Facebook bằng cách đặt các máy chủ của Facebook tại Việt Nam vào tình trạng ngoại tuyến, làm cho các dịch vụ của Facebook bị chậm hẳn, gây khó khăn cho hoạt động của công ty tại nước này. Một nguồn tin của Facebook nói với Reuters rằng họ “tin là hành động này được thực hiện nhằm gây áp lực đáng kể lên [Facebook] để [công ty này] phải gia tăng chấp hành các lệnh gỡ bỏ theo quy định của luật pháp liên quan đến những nội dung mà người dùng [Facebook] tại Việt Nam đọc được.”⁸¹

Ấn xá Quốc tế gọi động thái này của Facebook là một “bước ngoặt tai hại cho quyền tự do biểu đạt tại Việt Nam và vượt cả ra ngoài Việt Nam.”⁸² Mạng xã hội đã thay đổi tích cực môi trường cho quyền tự do biểu đạt ở Việt Nam, nhưng điều đó chỉ xảy ra vì người dùng internet Việt Nam đã sử dụng các loại hình này để bày tỏ quan điểm phê phán và phàn nàn các hành vi vi phạm nhân quyền. Trái với những trao đổi liên lạc của Facebook về thay đổi chính sách của họ, chính quyền tự do biểu đạt – chứ không phải việc ‘tiếp cận thị trường’ – là điều cần được bảo vệ bằng mọi giá.⁸³

Áp lực đối với Facebook và các công ty công nghệ khác đang hoạt động tại Việt Nam đã gia tăng từ khi Nguyễn Mạnh Hùng trở thành Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông vào tháng 10 năm 2018. Nguyễn Mạnh Hùng, cựu Tổng giám đốc Viettel - công ty viễn thông lớn nhất Việt Nam - và là một tướng quân đội, đã nhiều lần tuyên bố rằng “mạng xã hội thuộc sở hữu nước ngoài phải tuân thủ luật pháp Việt Nam”.⁸⁴ Trong các phát biểu của mình ông cũng nhắm vào Facebook và Google, cáo buộc các trang này là nguồn chính đăng “các tin giả mạo và thông tin độc hại” tại Việt Nam.⁸⁵

Bộ trưởng Nguyễn Mạnh Hùng được đưa tin đã tuyên bố hồi tháng 8 năm 2020: “Trong một năm qua, Bộ đã rất tích cực trong đấu tranh với các mạng này. Đối với Facebook, trước đây khi Nhà nước đưa ra yêu cầu, họ chỉ thực hiện khoảng 30%, và đến nay, tỷ lệ thực hiện yêu cầu [của Facebook] là khoảng 70-75%. YouTube tuân thủ tốt hơn, [trước đây] khoảng 60%, nay [đã tăng lên] khoảng 80-85%.”⁸⁶

Cho tới ngày 8 tháng 10 năm 2020, báo chí nhà nước đưa tin Bộ trưởng Nguyễn Mạnh Hùng cho biết tỷ lệ các công ty công nghệ thực hiện yêu cầu gỡ bỏ “thông tin xấu, tuyên truyền chống Đảng và Nhà nước” đạt mức cao nhất từ trước đến nay.⁸⁷ Cũng bài báo đó đưa tin là năm 2020, Facebook đã gỡ bỏ

77 NPR, “Ủy ban Thượng viện lên tiếng về việc hành động ăn cướp của các công ty công nghệ lớn cho cuộc chiến thông tin”, ngày 5 tháng 9 năm 2018, www.npr.org/2018/09/05/644607908/facebook-twitter-heavies-set-to-appear-at-senate-hearing-google-may-be-mia;

78 J. Pearson, “Độc quyền: Facebook đồng ý kiểm duyệt”.

79 J. Pearson, “Độc quyền: Facebook đồng ý kiểm duyệt”.

80 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

81 J. Pearson, “Độc quyền: Facebook đồng ý kiểm duyệt”.

82 Ấn xá Quốc tế, “Việt Nam: Facebook phải ngưng đồng lõa với chính phủ trong việc kiểm duyệt”, ngày 22 tháng 4 năm 2020,

www.amnesty.org/en/latest/news/2020/04/viet-nam-facebook-cease-complicity-government-censorship/

83 Ấn xá Quốc tế, “Việt Nam: Facebook phải ngưng đồng lõa với chính phủ trong việc kiểm duyệt”, ngày 22 April 2020,

www.amnesty.org/en/latest/news/2020/04/viet-nam-facebook-cease-complicity-government-censorship/

84 Tuổi Trẻ, “Không làm mạng xã hội Việt để thay thế mạng xã hội nước ngoài”, ngày 8 tháng 11 năm 2019, tuoitre.vn/khong-lam-mang-xa-hoi-viet-de-thay-the-mang-xa-hoi-nuoc-ngoai-20191108074902647.htm

85 Thanh Niên, Bộ trưởng Nguyễn Mạnh Hùng: Facebook và Google có tỉ lệ chấp hành tăng cao, 8 November 2019, thanhnien.vn/thoi-su/bo-truong-nguyen-manh-hung-facebook-va-google-co-ti-le-chap-hanh-tang-cao-1146078.html

86 Doanh Nhân Việt Nam, “YouTube, Facebook tuân thủ tốt hơn yêu cầu của Việt Nam” 16 August 2019, doanhnhannviet.net.vn/ chinh-tri-thoi-su/youtube-facebook-tuan-thu-tot-hon-yeu-cau-cua-viet-nam-5921.html

87 Hải Triều, “Facebook sẽ chặn quảng cáo chính trị từ các tài khoản phân động”, Báo Công an Thành phố Hồ Chí Minh, ngày 8 tháng 10 năm 2020, congan.com.vn/tin-chinh/facebook-se-chan-quang-cao-chinh-tri-tu-cac-tai-khoan-phan-dong_100905.html

2.036 bài đăng - tăng 500% so với năm 2019, tuân thủ 95% các yêu cầu của chính phủ trong khi YouTube tuân thủ 90% tất cả các yêu cầu".⁸⁸

Việt Nam được cho là quốc gia đầu tiên ở Đông Nam Á - và có thể trên thế giới - nơi Facebook chính thức thừa nhận một chính sách nhằm gia tăng việc tuân thủ kiểm duyệt các biểu đạt chính trị theo yêu cầu của chính phủ, mặc dù những phát biểu như vậy được luật nhân quyền quốc tế bảo vệ. Quyết định của Facebook tuân thủ cơ chế kiểm duyệt của chính phủ Việt Nam có thể đem lại hệ quả phức tạp toàn cầu, vì các chính phủ đàn áp khác trên thế giới nay có thể tìm cách áp dụng một chiến lược tương tự bằng cách buộc Facebook và các công ty công nghệ khác hạn chế quyền biểu đạt trên mạng.

Trên thực tế, có những dấu hiệu đáng lo ngại rằng các nước láng giềng trong khu vực có thể làm theo Việt Nam. Vào tháng 8 năm 2020, Bộ trưởng Bộ Kinh tế Kỹ thuật số của Thái Lan được cho là đã đe dọa dùng luật pháp chống lại Facebook và cáo buộc Facebook không tuân thủ các yêu cầu của chính phủ về việc hạn chế những nội dung bị coi là bất hợp pháp, bao gồm những cáo buộc đã xúc phạm chế độ quân chủ Thái Lan.⁸⁹ Ngay sau đó, Facebook tiết lộ họ quyết định đóng trang "Royalist Marketplace", một nhóm Facebook ủng hộ dân chủ và chỉ trích chế độ quân chủ Thái Lan, tuy nhiên Facebook nói rằng họ có kế hoạch thách thức quyết định này tại tòa nhưng không cho biết thêm chi tiết.⁹⁰

3.2 BỊ KIỂM DUYỆT: HẠN CHẾ NỘI DUNG DỰA TRÊN LUẬT ĐỊA PHƯƠNG

“Tôi đã mất niềm tin ở Facebook, vì thế tôi không đăng nữa. Hãy tưởng tượng nếu bạn dành nhiều năm ròng để phát triển tài khoản Facebook của mình, đăng và viết về niềm đam mê dân chủ của bạn, nhưng chỉ với một hành động thật dễ dàng, Facebook xóa tất cả những gì bạn đã làm trong nhiều năm.

Điều đó thực sự khiến tôi nản lòng. ... Chúng tôi bị tước bỏ khả năng được bày tỏ ý kiến của mình. Giờ đây khả năng tiếp cận công chúng của chúng tôi rất hạn chế.”

Nguyễn Văn Tráng, nhà hoạt động vì dân chủ đang xin tị nạn tại Thái Lan⁹¹

88 Hải Triều, 'Facebook sẽ chặn quảng cáo chính trị từ các tài khoản phân động', Báo Công an Thành phố Hồ Chí Minh, ngày 8 tháng 10 năm 2020, congan.com.vn/tin-chinh/facebook-se-chan-quang-cao-chinh-tri-tu-cac-tai-khoan-phan-dong_100905.html

89 Patpicha Tanakasempipat, "Bộ trưởng Thái Lan đe dọa có hành động pháp lý với Facebook về các yêu cầu hạn chế", Reuters, ngày 3 tháng 8 năm 2020, www.reuters.com/article/us-thailand-facebook/thai-minister-threatens-facebook-with-legal-action-over-restriction-requests-idUSKBN24Z1RA

90 Reuters, "Facebook cho biết kế hoạch thách thức yêu cầu của chính phủ Thái Lan phải chặn trang của nhóm chỉ trích chế độ quân chủ", ngày 25 tháng 8 năm 2020, www.reuters.com/article/us-thailand-facebook-statement/facebook-says-plans-to-challenge-thai-government-demand-to-block-group-critical-of-monarchy-idUSKBN25LOBR

91 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

Kể từ tháng 4 năm 2020 sau tuyên bố của Facebook sẽ gia tăng thực hiện các yêu cầu gỡ bỏ nội dung của Việt Nam, Ấn xá Quốc tế đã ghi nhận tình trạng gia tăng đáng kể các nội dung bị gỡ bỏ được người Việt sử dụng Facebook báo cho biết, đặc biệt là từ những người bảo vệ nhân quyền.

Ấn xá Quốc tế phỏng vấn 14 nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, những người có nội dung đăng trên mạng xã hội liên quan đến chính trị hoặc nhân quyền đã bị hạn chế trong năm 2020, 11 người trên Facebook và 3 người trên YouTube. Ấn xá Quốc tế đã phân tích tất cả những nội dung bị hạn chế vẫn còn trên mạng và xác minh rằng đó là các nội dung được luật nhân quyền quốc tế bảo vệ. Trong một số trường hợp, nội dung không được phân tích vì đã bị xóa mà không có thông báo trước và không còn được lưu lại ở bất kỳ nơi nào khác.

Thay vì xóa bỏ nội dung khỏi trang, cả Facebook và Google thường chặn nội dung không cho hiển thị ở một quốc gia cụ thể khi nội dung bị cho là vi phạm luật địa phương. Cách này được gọi là "chặn địa lý". Đối với Facebook, nghiên cứu của Ấn xá Quốc tế cho thấy người dùng không có bất kỳ cơ hội nào có thể khiếu nại những hạn chế nội dung dựa trên luật địa phương đó.

Trương Châu Hữu Danh là một nhà báo tự do nổi tiếng tại Việt Nam. Ông tập trung vào các vấn đề như cáo buộc tham nhũng, công bằng xã hội và cáo buộc lạm quyền của các quan chức chính phủ. Ông sử dụng tài khoản Facebook cá nhân với gần 150.000 người theo dõi để đăng các bài viết của mình. Hàng nghìn người tương tác với bài của ông mỗi ngày.⁹²

Vào tháng 6 năm 2020, Trương Châu Hữu Danh đăng trên Facebook về một vụ bê bối cáo buộc có tham nhũng tại tỉnh Bình Dương. Ông đăng khoảng 15 bài về vấn đề này trên Facebook, mỗi tin thu hút hàng ngàn tương tác với công chúng. Bốn trong số 15 bài này đã bị gỡ bỏ tại Việt Nam.⁹³

Theo Trương Châu Hữu Danh cho biết, Facebook đã gửi thông báo cho ông nói rằng "[D]o các giới hạn pháp lý tại địa phương, chúng tôi đã hạn chế quyền truy cập vào bài viết của bạn tại Việt Nam". Những bài viết này sau đó không hiển thị với người sử dụng Facebook tại Việt Nam, như thông báo này của Facebook tới Trương Châu Hữu Danh (hình bên phải).

Trương Châu Hữu Danh nói với Ấn xá Quốc tế rằng ông không thể phản đối những hạn chế này vì không có cơ hội nào để khiếu nại. Việc thiếu chọn lựa có thể khiếu nại này cũng được những người hoạt động và bảo vệ nhân quyền khác khẳng định, những người cũng phải chịu các hạn chế của Facebook trên cơ sở luật pháp địa phương.

Nguyễn Văn Tráng là một nhà hoạt động vì dân chủ đang xin tị nạn tại Thái Lan sau khi bỏ chạy do một lệnh bắt giữ ở Việt Nam vì ông tham gia Hội Anh em Dân chủ, một nhóm ủng hộ dân chủ.⁹⁴ Ông có một trang trên Facebook với khoảng 8.000 người theo dõi và ông tham gia quản lý ba trang fanpage (trang người hâm mộ) tổng cộng có hơn một triệu người theo dõi.⁹⁵ Ông cũng hoạt động tích cực trên YouTube, nơi ông quản lý các kênh có tổng cộng nửa triệu người đăng ký. Nguyễn Văn Tráng sử dụng mạng xã hội để chia sẻ tin tức và thông tin liên quan đến các diễn biến chính trị ở Việt Nam, các vấn đề xã hội bao gồm các cáo buộc tham nhũng, chiếm đoạt đất đai, vi phạm nhân quyền như bắt giữ và đánh đập các nhà hoạt động.

92 Thông tin cá nhân trên Facebook của Trương Châu Hữu Danh, www.facebook.com/huudanh.truong.5.

93 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Trương Châu Hữu Danh, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

94 Thông tin cá nhân của Nguyễn Văn Tráng, www.facebook.com/tienlen.01.02.1990.

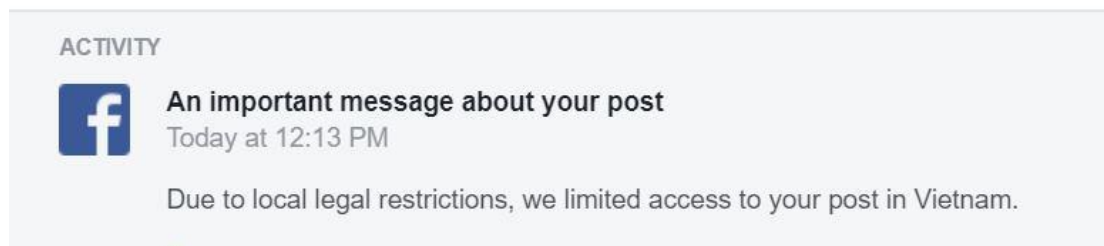
95 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

Nguyễn Văn Tráng nói với Ân xá Quốc tế ông bắt đầu bị hạn chế nội dung sau khi Facebook tuyên bố chính sách mới của họ vào tháng 4 năm 2020.⁹⁶ Vào tháng 5 năm 2020, ông nhận thông báo từ Facebook nói rằng một trong những bài đăng của ông bị hạn chế do “các giới hạn pháp lý địa phương”. Sau đó, bài viết không hiển thị với người dùng tại Việt Nam. Nguyễn Văn Tráng nói với Ân xá Quốc tế rằng kể từ tháng 5 năm 2020, Facebook đã hạn chế tất cả những nội dung nào ông đăng có tên hai chính trị gia, cụ thể là Nguyễn Phú Trọng, Tổng bí thư Đảng Cộng sản Việt Nam, và Trần Quốc Vượng, một thành viên cao cấp của đảng.⁹⁷

Theo Nguyễn Văn Tráng, những hạn chế đã có ảnh hưởng nghiêm trọng tới các hoạt động chính trị của ông và buộc ông cùng các nhà hoạt động khác phải tự kiểm duyệt để bảo vệ quyền còn lại của họ có thể truy cập Facebook. Ông nói: “Điều tồi tệ nhất của chính sách này là nó buộc những người như chúng tôi phải tự kiểm duyệt nội dung của mình. Điều đó rất nguy hiểm cho quyền tự do biểu đạt tại Việt Nam. Trong khi ngoài đời chúng tôi đã phải chịu sự đàn áp của chính phủ - nay, ngay cả trên mạng, chúng tôi cũng phải chịu những hạn chế.”⁹⁸

Nguyễn Văn Tráng cũng nói với Ân xá Quốc tế ông nghi là ông đang bị cấm quảng cáo trên Facebook. Mặc dù không nhận được thông báo nào như vậy, nhưng ông và những người cùng quản lý các trang của ông đã không thể “đẩy mạnh quảng bá” (mua quảng cáo trả phí cho) bất kỳ nội dung nào kể từ tháng 12 năm 2019. Nguyễn Văn Tráng cáo buộc một đại diện của Facebook đã thông báo miệng với nhóm của ông rằng họ sẽ không cho phép nhóm của ông quảng cáo vì các áp lực chính trị. Nguyễn Văn Tráng nói với Ân xá Quốc tế rằng nhóm của ông đã cố gắng gửi email cho Facebook để có văn bản xác nhận lệnh cấm này; tuy nhiên, ông cho biết Facebook đã không phản hồi đề nghị đó.⁹⁹

Dường như khẳng định những nghi ngờ của Nguyễn Văn Tráng, ngày 8 tháng 10 năm 2020 Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông Nguyễn Mạnh Hùng nói với truyền thông do nhà nước quản lý: “Theo yêu cầu của Bộ Thông tin và Truyền thông, Facebook [đã] đồng ý chặn các quảng cáo chính trị từ các trang người hâm mộ và tài khoản của các tổ chức phản động, khủng bố.”¹⁰⁰ Cụm từ “phản động” thường được chính quyền Việt Nam sử dụng để nói tới những chỉ trích chính đáng với chính phủ và Đảng cộng sản Việt Nam.

Một thông báo của Facebook tới một người báo vệ nhân quyền Việt Nam hồi giữa năm 2020 (ảnh chụp màn hình được cung cấp).

Trong khi Facebook công khai thừa nhận chính sách của họ về kiểm duyệt nội dung tại Việt Nam, và những ảnh hưởng của chính sách đó được biết đến rộng rãi trong cộng đồng các nhà hoạt động thì những hạn chế nội dung của YouTube đối với việc bày tỏ quan điểm chính trị tại Việt Nam lại hầu như không bị xem xét kỹ lưỡng. Tuy nhiên Ân xá Quốc tế đã phỏng vấn một số nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, những người có nội dung đã bị hạn chế tương tự như vậy.

Trên thực tế, thành tích tuân thủ của YouTube trước những yêu cầu như vậy đã được Bộ trưởng Thông tin và Truyền thông Nguyễn Mạnh Hùng ca ngợi.¹⁰¹ Trong khi Facebook gần đây mới chịu nhân nhượng trước áp lực từ các cơ quan chức năng Việt Nam, chính phủ Việt Nam đã báo cáo tỷ lệ tuân thủ nhất quán của YouTube trước các yêu cầu kiểm duyệt nội dung của chính phủ.¹⁰²

Nguyễn Văn Tráng nói với Ân xá Quốc tế rằng nội dung của ông thường bị giới hạn địa lý và không hiển thị với người dùng YouTube tại Việt Nam do bị cáo buộc vi phạm luật địa phương. Ông giải thích

96 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

97 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

98 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

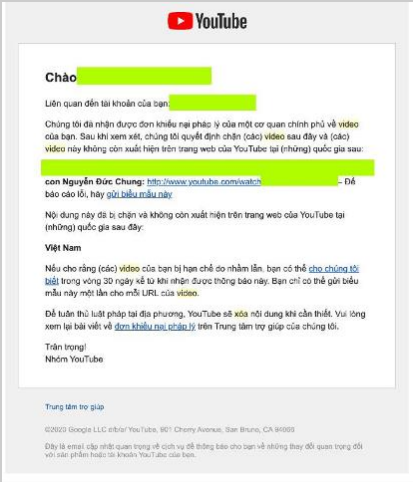
99 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 năm 2020.

100 Hải Triều, “Facebook sẽ chặn quảng cáo chính trị từ các tài khoản phản động”, Báo Công an Thành phố Hồ Chí Minh, ngày 8 tháng 10 năm 2020, congan.com.vn/tin-chinh/facebook-se-chan-quang-cao-chinh-tri-tu-cac-tai-khoan-phan-dong_100905.html

101 Doanh Nhân Việt Nam, YouTube, Facebook tuân thủ tốt hơn yêu cầu của Việt Nam, ngày 16 tháng 8 năm 2019, doanhnhannviet.net.vn/chinh-tri-thoi-su/youtube-facebook-tuan-thu-tot-hon-yeu-cau-cua-viet-nam-5921.html

102 Báo mạng Zing News, “Chặn 7.000 video, gỡ 19 kênh nội dung xấu độc trên YouTube”, ngày 14 tháng 8 năm 2019, zingnews.vn/chan-7000-video-go-19-kenh-noi-dung-xau-doc-tren-youtube-post977947.html

khi điều này xảy ra, YouTube luôn có thông báo và đưa ra cơ hội để kháng nghị, nhưng họ không đưa ra bất kỳ giải thích chi tiết nào về lý do đằng sau hạn chế đó.

Chào [redacted]

Liên quan đến tài khoản của bạn [redacted]

Chúng tôi đã nhận được đơn khiếu nại pháp lý của một cơ quan chính phủ về video của bạn. Sau khi xem xét, chúng tôi quyết định chặn (các) video sau đây về (các) video này không còn xuất hiện trên trang web của YouTube tại (những) quốc gia sau:

con Nguyễn Đức Chung: [http://www.youtube.com/watch?v=\[redacted\]](http://www.youtube.com/watch?v=[redacted]) - Đã báo cáo lỗi, hãy gửi **biểu mẫu** này.

Nội dung này đã bị chặn và không còn xuất hiện trên trang web của YouTube tại (những) quốc gia sau đây:

Việt Nam

Nếu cho rằng (các) video của bạn bị hạn chế do nhầm lẫn, bạn có thể **đưa chúng tôi** biết trong vòng 30 ngày kể từ khi nhận được thông báo này. Bạn chỉ có thể gửi biểu mẫu này một lần cho mỗi URL của video.

Để tuân thủ luật pháp tại địa phương, YouTube sẽ xóa nội dung khi cần thiết. Vui lòng xem lại bài viết về **đơn khiếu nại pháp lý** trên Trung tâm trợ giúp của chúng tôi.

Tin tức!
Nhóm YouTube

Trung tâm trợ giúp

©2020 Google LLC. Tất cả quyền YouTube, 907 Cherry Avenue, San Bruno, CA 94066

Đây là email cấp một quan trọng về nội dung để thông báo cho bạn về những thay đổi quan trọng đối với tài khoản hoặc các khoản YouTube của bạn.

Email từ YouTube, ảnh bên trái:

"Chúng tôi nhận được đơn khiếu nại pháp lý của một cơ quan chính phủ về video của bạn. Sau khi xem xét, chúng tôi quyết định chặn video sau đây và video này sẽ không xuất hiện trên YouTube tại các nước sau: [nội dung bị che]

Nội dung này bị chặn và sẽ không xuất hiện trên trang web của YouTube tại các quốc gia sau: Việt Nam

Nếu cho rằng video của bạn đã bị chặn do nhầm lẫn, bạn có thể báo với chúng tôi trong vòng 30 ngày kể từ khi nhận được thông báo này. Bạn chỉ có thể gửi biểu mẫu này một lần cho mỗi URL của video.

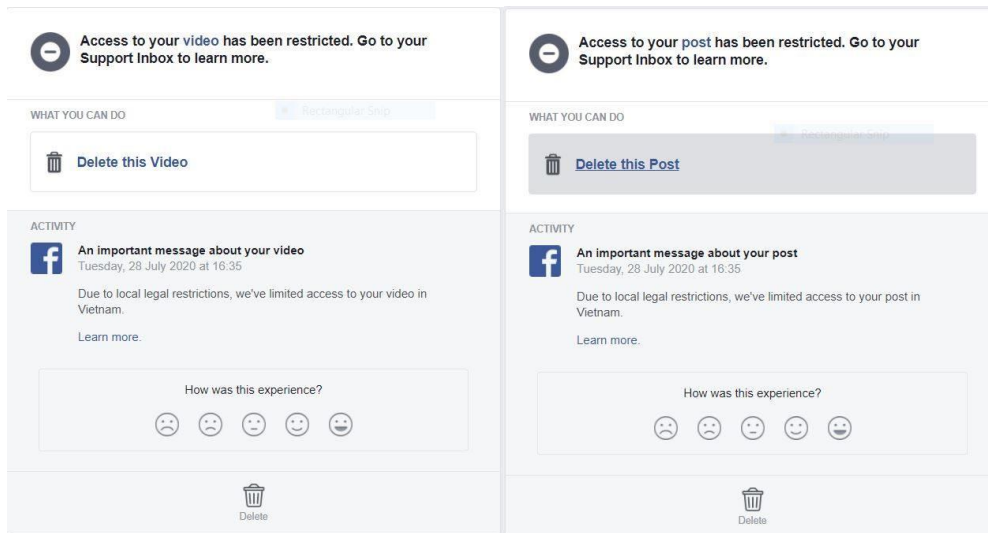
Để tuân thủ luật pháp tại địa phương, YouTube sẽ xóa nội dung khi cần thiết. Vui lòng đọc lại bài viết về khiếu nại pháp lý trên Trung tâm trợ giúp của chúng tôi."

Nguyễn Văn Tráng so sánh sự trái ngược giữa cơ hội được khiếu nại này với kinh nghiệm của ông trên Facebook, nơi không có lựa chọn khiếu nại khi nội dung bị hạn chế là trên cơ sở luật địa phương (trái với tiêu chuẩn cộng đồng). Ông Tráng giải thích đôi khi ông được báo cho biết nội dung của ông vi phạm tiêu chuẩn cộng đồng - thường khi video của ông liên quan đến các chính trị gia cụ thể - và trong những trường hợp như vậy, thỉnh thoảng có khiếu nại của ông thành công và có cái thì không. Ông Tráng nói rằng các khiếu nại của ông tới Facebook luôn thất bại nếu bài đăng là bàn về Tổng bí thư CPV.

Các hạn chế nội dung theo địa lý cũng ảnh hưởng đến thành viên các cộng đồng người Việt Nam hải ngoại trên khắp thế giới, nhiều người trong số này sử dụng mạng xã hội để thúc đẩy việc tôn trọng nhân quyền tại Việt Nam sau khi họ trốn chạy vì bị đàn áp chính trị. Một ví dụ là trường hợp Nguyễn Văn Đài, một luật sư nhân quyền Việt Nam và là người đồng sáng lập Hội Anh em Dân chủ, người hiện đang xin tị nạn ở Đức sau khi được thả tự do vào tháng 4 năm 2018 trên cơ sở nhân đạo sau hai tháng thi hành bản án 15 năm tù giam.¹⁰³ Trước đó, hồi tháng 5 năm 2007, ông từng bị kết án và nhận bản án 5 năm tù giam theo Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999 về tội "tuyên truyền chống nhà nước". Ông đã nhiều năm phải đương đầu với tình trạng bị chính quyền Việt Nam sách nhiễu, như bị hành hung dã man, quấy nhiễu, đe dọa và bị bắt giữ vì các hoạt động của ông.

Nguyễn Văn Đài nói với Ấn xá Quốc tế rằng ông có 15 bài đăng đã bị hạn chế nội dung trên Facebook từ tháng 6 năm 2020 đến tháng 8 năm 2020. Ông nhận được thông báo từ Facebook mỗi khi nội dung của ông bị hạn chế, như hình dưới đây:

103 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Đài ngày 25 tháng 8 năm 2020.

Thông báo Nguyễn Văn Đài nhận được từ Facebook (ảnh được cung cấp)

Khi được hỏi về việc Facebook phục tùng những nỗ lực của chính quyền Việt Nam tìm cách hạn chế các bày tỏ quan điểm chính trị, Nguyễn Văn Đài cho biết việc Facebook “cấu kết với chính quyền để vi phạm luật pháp quốc tế và luật pháp Việt Nam” là “không thể chấp nhận được”. Ông cũng nói rằng những hạn chế này đã ảnh hưởng đến khả năng truyền bá hiểu biết về nhân quyền và dân chủ cho người Việt trong nước, mà đó là lý do chính cho việc ông sử dụng Facebook.¹⁰⁴ Ông gợi ý: “Facebook nên cưỡng lại yêu cầu của chính phủ Việt Nam đòi kiểm duyệt các phát biểu chính trị vì những yêu cầu này vi phạm luật pháp Việt Nam và luật pháp quốc tế. Nó là bất hợp pháp.”¹⁰⁵

Cả Facebook và Google đều báo cáo thông tin về việc họ thực hiện các yêu cầu của chính phủ nhằm hạn chế nội dung trên cơ sở luật địa phương trong báo cáo minh bạch định kỳ của họ. Tại Việt Nam, Facebook bắt đầu báo cáo việc thực hiện xóa nội dung theo yêu cầu của các cơ quan chức năng vào năm 2017, với tổng cộng 22 trường hợp hạn chế nội dung được thực hiện trong nửa cuối năm đó. Số lượng hạn chế đã tăng lên gần 2.000 vào năm 2018, nhưng những hạn chế sau đó đã giảm xuống còn gần 200 trường hợp trong năm 2019.¹⁰⁶

Ngày 20 tháng 11 năm 2020, Facebook công bố Báo cáo Minh bạch đầu tiên của họ kể từ khi thừa nhận việc tăng cường tuân thủ các yêu cầu kiểm duyệt từ chính quyền Việt Nam. Báo cáo này, trải dài từ tháng 1 đến tháng 6 năm 2020, cho thấy các hạn chế nội dung dựa trên luật địa phương tăng 983%, từ 77 trường hợp trong giai đoạn sáu tháng trước đó lên thành 834 trong báo cáo mới nhất - mặc dù trong 6 tháng được báo cáo này chỉ có ba tháng là sau khi Facebook có chính sách mới về kiểm duyệt nội dung tại Việt Nam. Theo báo cáo của Facebook, “[c]ác báo cáo vi phạm liên quan đến nội dung bị cáo buộc là vi phạm Nghị định 72/2013/NĐ-CP, bao gồm nội dung chống Đảng Cộng sản và Chính phủ Việt Nam [và] thông tin sai lệch về COVID-19.”¹⁰⁷

Trong báo cáo này, Facebook cũng đưa Việt Nam vào danh sách các quốc gia có tình trạng internet bị gián đoạn trong giai đoạn được báo cáo, có nhắc tới bảy tuần gián đoạn từ tháng 2 đến tháng 4 năm 2020.¹⁰⁸ Báo cáo định nghĩa gián đoạn internet là “những giới hạn có chủ ý về kết nối, làm hạn chế khả năng của người dùng có thể truy cập internet hoặc các trang web và ứng dụng cụ thể.”¹⁰⁹ Tình trạng gián đoạn này, được các nhà hoạt động Việt Nam xác nhận với Ấn xá Quốc tế, dường như là do nhà chức trách Việt Nam chỉ đạo nhằm tăng sức ép lên Facebook để phải tăng cường thực hiện các yêu cầu kiểm duyệt của nhà chức trách.

Theo Báo cáo Minh bạch của Google (bao gồm các hạn chế đối với nội dung trên YouTube): “Thông thường, các yêu cầu của chính phủ nhằm vào các nội dung về chính trị và chỉ trích chính phủ. Các chính phủ viện dẫn lý do phát biểu có tính phỉ báng, quyền riêng tư và thậm chí luật bản quyền trong nỗ lực của họ tìm cách loại bỏ biểu đạt chính trị khỏi các dịch vụ của Google. Các nhóm làm việc của

104 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Đài ngày 25 tháng 8 năm 2020.

105 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Đài ngày 25 tháng 8 năm 2020.

106 Facebook, Minh bạch, Hạn chế nội dung, Việt Nam, transparency.facebook.com/content-restrictions/country/VN

107 Facebook, Minh bạch, Hạn chế nội dung, Việt Nam, transparency.facebook.com/content-restrictions/country/VN

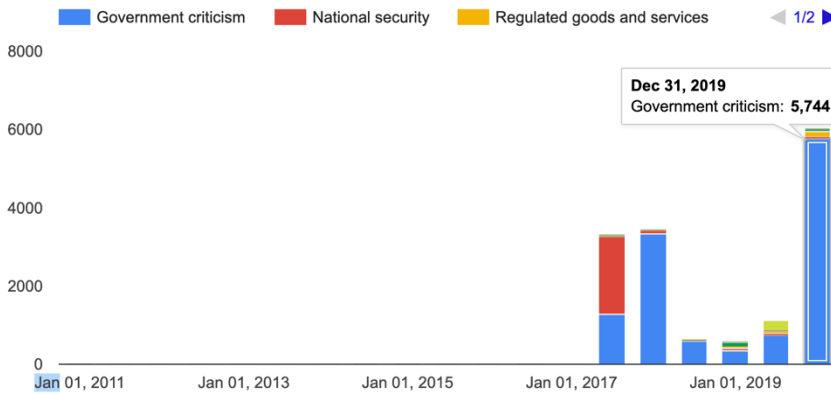
108 Facebook, Minh bạch, Gián đoạn internet, transparency.facebook.com/internet-disruptions

109 Facebook, Minh bạch, Gián đoạn internet, transparency.facebook.com/internet-disruptions

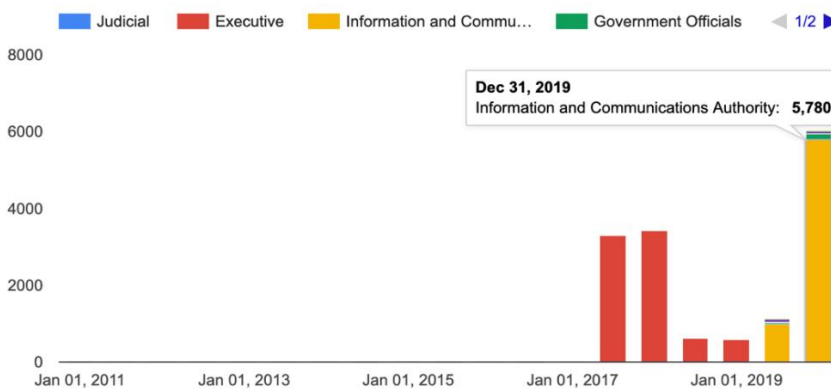
Google đánh giá từng yêu cầu và xem xét nội dung trong ngữ cảnh của nó để xác định xem nội dung có cần bị xóa bỏ do vi phạm luật địa phương hay vi phạm chính sách về nội dung của Google hay không.¹¹⁰

Báo cáo Minh bạch của Google nói rằng đại đa số các yêu cầu mà Google nhận được về việc xóa bỏ nội dung tại Việt Nam là dựa trên nội dung mà Google phân loại là "Chỉ trích chính phủ" – bất chấp thực tế rằng ngôn luận dạng này là một thành phần quan trọng của quyền tự do biểu đạt vốn được luật nhân quyền quốc tế bảo vệ.¹¹¹ Google cũng tiết lộ rằng phần lớn các yêu cầu xóa nội dung là từ cơ quan thẩm quyền về thông tin và truyền thông, như được thể hiện ở biểu đồ dưới đây.¹¹²

BÁO CÁO MINH BẠCH CỦA GOOGLE: CÁC YÊU CẦU GỠ BỎ NỘI DUNG TỪ CHÍNH PHỦ (VIỆT NAM)

Tổng số bài bị yêu cầu gỡ bỏ trên từng sản phẩm và dịch vụ của Google "Lý do"

Tổng số bài bị yêu cầu gỡ bỏ trên từng sản phẩm và dịch vụ của Google "Yêu cầu"

Google báo cáo rằng vào nửa sau của năm 2019, họ nhận được 74 yêu cầu gỡ bỏ "các chỉ trích chính phủ", tăng từ 44 yêu cầu trong nửa đầu năm.¹¹³

110 Báo cáo Minh bạch của Google, "Các yêu cầu xoá bỏ nội dung của Chính phủ", transparencyreport.google.com/government-removals/overview?removal_requests=group_by:requestors;period:&lu=removal_requests
 111 Báo cáo Minh bạch của Google, "Các yêu cầu xoá bỏ nội dung của Chính phủ – Việt Nam", transparencyreport.google.com/government-removals/by-country/VN?country_request_amount=group_by:reasons;period:;authority:VN&lu=country_item_amount&country_item_amount=group_by:reasons;period:;authority:VN (từ đây về sau: "Báo cáo Minh bạch của Google – Các yêu cầu của chính phủ Việt Nam").
 112 Báo cáo Minh bạch của Google – Các yêu cầu của chính phủ Việt Nam.
 113 Báo cáo Minh bạch của Google – Các yêu cầu của chính phủ Việt Nam.

Google cũng đưa ra danh sách một số ví dụ đã thực hiện quyết định kiểm duyệt nội dung tại Việt Nam, chẳng hạn như:

Yêu cầu: Chúng tôi đã nhận được yêu cầu từ Cục Phát thanh, Truyền hình và Thông tin Điện tử, Bộ Thông tin và Truyền thông tại Việt Nam đề nghị gỡ bỏ hơn 3.000 video trên YouTube mà chủ yếu là chỉ trích Đảng Cộng sản và các quan chức chính phủ.

Kết quả: Chúng tôi đã hạn chế hiển thị đa số các video này tại Việt Nam, trên cơ sở Nghị định 72.¹¹⁴

Những số liệu được trích dẫn từ Báo cáo Minh bạch của Google đã giảm nhẹ quy mô thực sự của những hạn chế nội dung mà Google đã thực hiện tại Việt Nam. Google thừa nhận rằng những số liệu này “không bao gồm việc xóa bỏ nội dung mà chúng tôi thường xuyên xử lý hàng ngày khi có các khiếu nại từ người dùng không phải là của chính phủ về các sản phẩm của chúng tôi” mà những khiếu nại này “có thể viện dẫn lý do vi phạm chính sách nội dung hoặc nguyên tắc cộng đồng của chúng tôi”.¹¹⁵ Như vậy các con số này chưa thể hiện hết tất cả những hạn chế nội dung là kết quả của tình trạng vi phạm có tính hệ thống và do nhà nước bảo trợ của các dư luận viên và đội quân an ninh mạng Việt Nam, lợi dụng chức năng “báo cáo hành vi vi phạm” trên mạng xã hội, như được thu thập và ghi nhận trong Chương 4 của báo cáo này.

PHẢN HỒI CỦA CÁC CÔNG TY

Nói về việc tuân thủ các yêu cầu pháp lý của nhà chức trách Việt Nam trong một văn bản trả lời Ấn Độ Quốc tế đề ngày 20 tháng 11 năm 2020, Facebook nêu rõ:

Facebook cam kết thực hiện Các Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc và Nguyên tắc GNI. Như đã lưu ý trong UNGP 23, các doanh nghiệp phải “tuân thủ tất cả các luật hiện hành và tôn trọng các quyền con người được quốc tế công nhận, dù họ hoạt động ở bất cứ đâu” và “tìm cách tôn trọng các nguyên tắc về quyền con người được quốc tế công nhận khi đối mặt với các yêu cầu mâu thuẫn”. Để phù hợp với các cam kết này, tại Việt Nam và trên khắp thế giới, chúng tôi cố gắng giảm thiểu các tác động bất lợi về nhân quyền do các luật địa phương, những điều luật có thể mâu thuẫn với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế, đồng thời cũng đảm bảo rằng các dịch vụ của chúng tôi được duy trì và có thể sử dụng được cho hàng triệu người dùng đang dựa vào các dịch vụ này mỗi ngày.¹¹⁶

Trong khi Facebook nêu bật những khó khăn do các nghĩa vụ pháp lý có xung đột theo các tiêu chuẩn địa phương và quốc tế bằng việc trích dẫn Nguyên tắc 23 UNGP, các công ty cũng nên biết về Nguyên tắc 11 UNGP, một bình luận nêu rõ: “Trách nhiệm tôn trọng nhân quyền là tiêu chuẩn ứng xử toàn cầu được mong đợi ở tất cả các doanh nghiệp tại bất cứ nơi nào họ hoạt động. Nó tồn tại độc lập với khả năng và/hoặc sự sẵn sàng của các quốc gia trong việc thực hiện các nghĩa vụ nhân quyền của chính họ, và nó không làm giảm các nghĩa vụ đó. Nó tồn tại vượt lên trên cả việc tuân thủ các quy định và luật pháp quốc gia để bảo vệ nhân quyền.”¹¹⁷

Trả lời của Facebook tới Ấn Độ Quốc tế còn nói rõ thêm:

Báo cáo Minh bạch mới nhất của chúng tôi... thể hiện rõ ràng cam kết của chúng tôi trong việc bảo vệ tiếng nói của người Việt Nam trong một môi trường nhân quyền đầy thách thức... [C]húng tôi đã hạn chế quyền truy cập vào tổng số 834 bài tại Việt Nam trên cơ sở các yêu cầu pháp lý địa phương – một phần rất nhỏ trong số hàng trăm triệu bài được đăng ra trong cùng thời kỳ. Điều này xảy ra bất chấp một thực tế là cũng trong thời gian đó việc cung cấp các dịch vụ của chúng tôi phải chịu áp lực chưa từng có từ giới chức trách Việt Nam: như đã báo cáo trước đây và như được phản ánh trong Báo cáo mới đây nhất của chúng tôi về Giám đoạn Internet, việc truy cập vào Facebook ở Việt Nam đã bị gián đoạn ở các mức độ khác nhau trong khoảng thời gian bảy tuần từ giữa tháng 2 và đầu tháng 4.¹¹⁸

Trả lời một lá thư trước đó của Ấn Độ Quốc tế trong đó tổ chức này đặt câu hỏi về các thực hành kiểm duyệt nội dung của Facebook tại Việt Nam, Facebook viết:

114 Báo cáo Minh bạch của Google – Các yêu cầu của chính phủ Việt Nam.

115 Báo cáo Minh bạch của Google, “Các yêu cầu gỡ bỏ nội dung từ chính phủ”, transparencyreport.google.com/government-removals/overview?removal_requests=group_by:requestors;period:&lu=removal_requests

116 Thư phản hồi của Facebook tới Ấn Độ Quốc tế, ngày 20 tháng 11 năm 2020, trong hồ sơ của Ấn Độ Quốc tế.

117 Bình luận về Nguyên tắc 11 của Các Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc (UNGPs).

118 Thư phản hồi của Facebook tới Ấn Độ Quốc tế, ngày 20 tháng 11 năm 2020, trong hồ sơ của Ấn Độ Quốc tế.

Khi nhận được yêu cầu gỡ bỏ nội dung từ bất cứ chính phủ nào, chúng tôi áp dụng một quy trình thống nhất toàn cầu... các nhóm làm việc của chúng tôi tại nước đó thực hiện xem xét kỹ lưỡng khía cạnh pháp lý và nhân quyền, và có thể hạn chế quyền truy cập tới nội dung này chỉ tại quốc gia mà nội dung đó bị cáo buộc là bất hợp pháp. Như một phần trong việc đánh giá này, chúng tôi cũng xem xét tác động mà hành động của chúng tôi sẽ gây ra cho việc tiếp cận các dịch vụ của chúng tôi và phát biểu khác trên trang web của chúng tôi.¹¹⁹

Mặc dù Facebook dường như có ý định tuân thủ một cách nhất quán trên toàn cầu các thực hành về kiểm duyệt nội dung, việc họ công nhận là họ “xem xét tác động mà hành động của chúng tôi sẽ gây ra cho việc tiếp cận các dịch vụ của chúng tôi và các phát ngôn khác trên trang web của chúng tôi” gợi ý cho thấy các quyết định kiểm duyệt nội dung cuối cùng lại khác nhau giữa các quốc gia tùy thuộc áp lực mà họ phải đối mặt từ chính phủ mỗi nước.

Cũng trả lời các câu hỏi của Ấn Độ Quốc tế, Google viết:

Google đánh giá các yêu cầu xóa bỏ nội dung của chính phủ, đối chiếu với các tiêu chuẩn nhân quyền, và chúng tôi thực hiện một số biện pháp để thu hẹp các yêu cầu này, nhất quán với Các Nguyên tắc của GNI. Chúng tôi xây dựng một cách tiếp cận có tính phương pháp luận để quyết định. Nó bao gồm việc xem xét nội dung: có vi phạm các nguyên tắc cộng đồng hiện có; có rõ ràng là đã vi phạm luật pháp địa phương; và có liên quan đến một vấn đề được công chúng quan tâm hay không. Khi xóa bỏ nội dung, chúng tôi thực hiện cách tiếp cận ít hạn chế nhất để xóa bỏ, bằng cách chặn nội dung đó ở khu vực pháp lý liên quan, trong khi vẫn để hiển thị nội dung đó ở các khu vực pháp lý khác trên toàn cầu. Chúng tôi sử dụng các nhân viên nói tiếng địa phương xem xét từng URL, xem xét đối chiếu các video này với Nguyên tắc cộng đồng của YouTube và các tiêu chí pháp lý đã được thiết lập, thực hiện các biện pháp để xác định và giảm thiểu các hạn chế về phát ngôn chính trị, đồng thời sử dụng các chuyên gia về các vấn đề và chính sách của chính phủ để duy trì trao đổi liên lạc với chính phủ.¹²⁰

Google giải thích thêm rằng họ đòi hỏi:

[C]ác đường link URL cụ thể do chính phủ cung cấp phải đi kèm với lý giải liên quan theo luật địa phương và các timestamp (điểm thời gian) cụ thể trên video nêu rõ khía cạnh của video mà họ cho rằng đã vi phạm luật địa phương. Đối với những yêu cầu xóa không đủ cụ thể hoặc thiếu bằng chứng hỗ trợ, chúng tôi yêu cầu gửi thêm thông tin trước khi đưa ra bất cứ quyết định nào... Google đã lập một nhóm những người nói tiếng Việt được thuê đánh giá nội dung để ứng phó trước một lượng lớn các yêu cầu từ chính phủ Việt Nam và để đảm bảo rằng mỗi URL do chính phủ cung cấp đều được xem xét riêng biệt và cẩn thận. Những người làm công việc đánh giá này được đào tạo về các chính sách của chúng tôi, bao gồm cách thức và khi nào cần nâng lên mức cao hơn nhằm đảm bảo rằng quyền tự do biểu đạt và Các Nguyên tắc GNI được xem xét trong từng đánh giá một... Các nhóm của chúng tôi phân tích từng URL theo luật địa phương, đặc biệt cân nhắc các trường hợp có phát biểu chính trị rõ ràng vì lợi ích cộng đồng, và đánh dấu những trường hợp này để báo cáo lên trên nội bộ cũng như có thể cần phản hồi để làm rõ thêm.¹²¹

Mặc dù chúng tôi hoan nghênh việc Google yêu cầu các cơ quan của chính phủ cung cấp các URL cụ thể đi kèm thông tin chi tiết liên quan đến cáo buộc vi phạm luật địa phương, nhưng nghĩa vụ tôn trọng nhân quyền của công ty không được thực hiện đầy đủ chỉ đơn giản bằng cách đảm bảo rằng quyền tự do biểu đạt được “cân nhắc” trong mỗi đánh giá xem xét. Đúng ra, theo UNGPs, các công ty có trách nhiệm tôn trọng hoàn toàn quyền tự do biểu đạt, như được quy định theo luật nhân quyền quốc tế, trong các quyết định và hành động của họ.¹²²

3.3 BỊ BỊT MIỆNG: HẠN CHẾ NỘI DUNG MÀ KHÔNG CÓ THÔNG BÁO

Ấn Độ Quốc tế ghi nhận thấy một mô hình bị cáo buộc là đã được sử dụng để hạn chế nội dung mà không có thông báo khi phỏng vấn tám nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, những người cho biết

119 Thư của Facebook trả lời Ấn Độ Quốc tế, ngày 8 tháng 9 năm 2020, lưu giữ trong hồ sơ của Ấn Độ Quốc tế.

120 Thư của Facebook trả lời Ấn Độ Quốc tế, ngày 8 tháng 9 năm 2020, lưu giữ trong hồ sơ của Ấn Độ Quốc tế.

121 Thư của Facebook trả lời Ấn Độ Quốc tế, ngày 8 tháng 9 năm 2020, lưu giữ trong hồ sơ của Ấn Độ Quốc tế.

122 Bình luận về Nguyên tắc 11 của UNGPs.

các bài đăng trên Facebook liên quan tới nhân quyền hay chính trị đã bị biến mất khỏi trang của họ mà không nhận được bất cứ thông báo nào. Một số trường hợp được dùng để minh họa trong phần này, tuy nhiên Ấn Độ không thể xác thực được từng tuyên bố riêng lẻ của họ về các bài đăng đã bị gỡ bỏ mà không có thông báo, vì trong các trường hợp đó, không còn dấu vết nào về sự hiện diện của các bài đăng được đề cập tới này.

Việc có báo cho người dùng về những hạn chế nội dung trên cơ sở luật pháp địa phương hay không, Facebook cho biết:

Chúng tôi thông báo cho người dùng khi chúng tôi hạn chế nội dung nào đó mà họ đã đăng trên cơ sở nhận được cáo buộc vi phạm luật địa phương và chúng tôi cũng báo với họ khi họ tìm cách xem [nguyên văn] những gì đã bị hạn chế tại đất nước họ. Chúng tôi có thông báo chỉ trừ trường hợp bị luật pháp cấm hay khi các giới hạn kỹ thuật không cho phép chúng tôi làm điều đó.¹²³

Facebook không đưa ra các chi tiết về những cấm đoán pháp lý hay những giới hạn kỹ thuật nào đã khiến công ty không thông báo các hạn chế nội dung đó được. Và trong khi Facebook cũng hạn chế những nội dung bị cho là đã vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng, những hạn chế đáng lẽ phải được đi kèm với một thông báo và một cơ hội được khiếu nại, theo các chính sách của Facebook.

Trương Châu Hữu Danh là một nhà báo tự do nổi tiếng tại Việt Nam. Ông tập trung vào các vấn đề như các cáo giác tham nhũng, bất công xã hội và cáo giác lợi dụng quyền lực của các viên chức chính phủ. Ông dùng tài khoản Facebook của mình, hiện có gần 150.000 người theo dõi, để đăng các bài viết của mình. Tương tác của hàng ngàn người với các bài đăng mỗi ngày trên trang cá nhân của Trương Châu Hữu Danh được Facebook xác minh – một vị thế dành cho các nhân vật nổi tiếng trong công chúng.¹²⁴

Trong thời gian từ ngày 26 tháng 3 tới ngày 8 tháng 5 năm 2020, Trương Châu Hữu Danh đăng hơn một trăm bài trên tài khoản Facebook của mình về hai đề tài: lệnh cấm xuất khẩu gạo và án tử hình với Hồ Duy Hải. Trương Châu Hữu Danh nói với Ấn Độ Quốc tế rằng ông để ý thấy trong tháng 6 các bài này đã bị xoá mà không có thông báo gì. “Chúng chỉ đơn giản là biến mất, tất cả các bài, tổng cộng hàng trăm bài và tôi không nhận được bất cứ thông báo nào”, ông giải thích.¹²⁵ Vì không nhận được thông báo nên Trương Châu Hữu Danh cũng không thể khiếu nại quyết định xoá nội dung này.

Lã Việt Dũng dùng tài khoản Facebook của mình để phơi bày những vi phạm nhân quyền và bàn luận những vấn đề công chúng quan tâm, như các cáo buộc tham nhũng và tranh chấp Biển Đông.¹²⁶ Ông nói với Ấn Độ Quốc tế là ông tìm cách đăng một video về vụ việc ở Đồng Tâm (xem thêm thông tin dưới đây) vào ngày 2 tháng 5 năm 2020, nhưng video của ông ngay lập tức đã bị xoá mà ông cáo buộc là không có thông báo. Lã Việt Dũng nói với Ấn Độ Quốc tế rằng video này tiếp tục bị xoá ngay lập tức sau mỗi lần ông tìm cách tải lên lại và tới lần thứ 9 mới được lưu lại trên trang Facebook của ông. Ông nói với Ấn Độ Quốc tế rằng ông không hiểu tại sao tới lần thứ 9 ông mới tải lên mạng được nhưng ông tin rằng cách xử lý các bài đăng của ông là tùy tiện.¹²⁷

Lã Việt Dũng cũng nói với Ấn Độ Quốc tế rằng một số bạn bè trên Facebook của ông khi chia sẻ video từ trang Facebook của ông đã nhận được thông báo của Facebook nói rằng họ đã chia sẻ “nội dung bạo lực” và vì thế Facebook sẽ hạn chế tài khoản của họ. Ông nói với Ấn Độ Quốc tế: “Quyết định xoá video từ tài khoản Facebook của tôi là tùy tiện... Tôi ngờ rằng Facebook đang hợp tác với chính phủ Việt Nam bịt miệng bất đồng chính kiến.”¹²⁸

123 Báo cáo Minh bạch của Facebook tháng 7-12 năm 2018, “Hạn chế nội dung dựa theo luật pháp địa phương, transparency.facebook.com/content-restrictions/jul-dec-2018.

124 Trang cá nhân trên Facebook của Trương Châu Hữu Danh, www.facebook.com/huudanh.truong.5

125 Ấn Độ Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Trương Châu Hữu Danh, ngày 2 tháng 7 năm 2020.

126 Tài khoản Facebook của Lã Việt Dũng, www.facebook.com/lavietdung.

127 Ấn Độ Quốc tế phỏng vấn với Lã Việt Dũng, ngày 19 tháng 6 năm 2020.

128 Ấn Độ Quốc tế phỏng vấn với Lã Việt Dũng, ngày 19 tháng 6 năm 2020.

LÃ VIỆT DŨNG THỬ ĐĂNG LẠI LẦN THỨ CHÍN THÔNG TIN VỀ VỤ ĐỒNG TÂM LÊN FACEBOOK

Lã Việt Dũng viết trên Facebook khi đăng lần thứ 9 một bài kèm video liên quan tới vụ Đồng Tâm (cung cấp)

"Đăng lần thứ 9 sau khi Facebook xoá những lần đăng trước: Mình vừa phát hiện ra Facebook tùy tiện xoá video này mà không hề có bất cứ thông báo nào. Mình luôn cố gắng tìm hiểu và tuân thủ các tiêu chuẩn cộng đồng của Facebook, nhưng việc gỡ bài mà không thông báo là quá bậy, không có tiêu chuẩn nào cho phép họ làm như vậy cả."

"Tuy nhiên, có cái hay là việc Facebook gỡ video này chứng tỏ "tài khoản này không thuộc về mình", vì thế khi công an hỏi đây có phải là tài khoản Facebook của mình, mình chẳng việc gì phải nhận vì nếu Facebook có thể gỡ bỏ các nội dung chống nhà nước khi họ muốn thì họ cũng có thể đăng nội dung chống nhà nước để làm hại mình."

"Một vài điều về nội dung video này: Vụ giết cụ Kinh là để trả thù cho sự kháng cự của người dân Đồng Tâm, nó cũng gửi đi lời đe dọa tới bất cứ ai dám chống lại đảng cộng sản. Chế độ cộng sản luôn cáo buộc những người chống đối họ là khủng bố nhưng nhóm khủng bố duy nhất tại đất nước này lại chính là đảng cộng sản."

Vào tháng 4, sau khi Facebook tuyên bố chính sách mới về kiểm duyệt nội dung tại Việt Nam, Trịnh Bá Phương và Trịnh Bá Tư lần giờ lại timelines (dòng thời gian) trên trang Facebook để xem những thông tin mà họ chia sẻ về vụ Đồng Tâm còn đó hay không. Thế nhưng họ nói với Ấn xá Quốc tế rằng tất cả những thông tin liên quan tới vụ việc này đã bị xoá bỏ mà họ không hề biết và cũng không được thông báo. Hai người sau đó đã đăng trên tài khoản Facebook của họ về phát hiện này và khuyến khích các nhà hoạt động khác kiểm tra xem họ có những nội dung đã đăng nhưng cũng bị xoá mà không được thông báo hay không.

Trước khi bị bắt giam, Trịnh Bá Phương nói với Ấn xá Quốc tế: "Facebook đã đóng góp tạo ra một kỷ nguyên mới tại Việt Nam. Xã hội của chúng tôi đã thay đổi đáng kể trong sáu năm qua vì mọi người nay có thể truy cập thông tin mà trước đây họ không bao giờ có được. Tôi hiểu rằng Facebook phải quan tâm về lợi nhuận nhưng tôi mong rằng Facebook có thể duy trì hoạt động của mình tại Việt Nam và tiếp tục cung cấp cho người dân một nơi chúng tôi có thể tự do thể hiện quan điểm của mình. Về phần mình, tôi sẽ không lùi bước cho dù tôi có bị tù đày vì tôi biết có những người đang trông cậy vào tôi lên tiếng thay họ."¹²⁹

Nguyễn Văn Tráng cũng nói với Ấn xá Quốc tế rằng ông nhận thấy có việc xoá bỏ nội dung mà không thông báo vào khoảng tháng 6 năm 2020. Ông giải thích: "Khi tôi tìm lại những bài đăng cũ của mình nhưng đã không thể tìm được chúng. Chúng đã bị xoá mất mà tôi không hề biết gì."¹³⁰

Trong khi không thể phân tích được hoàn cảnh chính xác của từng trường hợp được báo về các nội dung đã 'bị biến mất', nhưng Ấn xá Quốc tế được biết chỉ có người đăng nội dung gốc khi bị hạn chế theo các quy định giới hạn của luật pháp địa phương thì mới nhận được thông báo từ Facebook. Nói cách khác, những người dùng nào sử dụng nút "chia sẻ" để đăng nội dung từ các tài khoản hoặc trang khác cho tới nay đều không nhận được thông báo nếu nội dung gốc bị hạn chế theo luật địa phương.

ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU: VỤ ĐỒNG TÂM

Vụ việc Đồng Tâm đề cập đến cuộc đối đầu tai tiếng giữa dân làng và lực lượng an ninh vào ngày 9 tháng 1 năm 2020, khi khoảng 3.000 nhân viên an ninh từ Hà Nội đột kích vào làng Đồng Tâm trong một vụ tranh chấp đất đai khởi đầu từ năm 2017. Chính quyền đề xuất giao lại đất của dân làng cho Công ty viễn thông Viettel thuộc quân đội quản lý - mà Tổng Giám đốc lúc đó là Nguyễn Mạnh Hùng, nay là Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông đương nhiệm. Lực lượng an ninh đã giết chết người

129 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

130 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Nguyễn Văn Tráng, ngày 9 tháng 7 2020.

lãnh đạo dân làng 84 tuổi và trong một cuộc đối đầu này ba cảnh sát cũng bị thiệt mạng. 29 dân làng đã bị bắt và sau đó vào ngày 14 tháng 9 năm 2020 họ bị kết án vì phạm một loạt các tội danh tại một phiên xét xử bị cáo buộc là đã có tra tấn và vi phạm quyền được xét xử công bằng. Anh em Lê Đình Chức và Lê Đình Công bị tuyên án tử hình sau khi bị kết án tội giết người

Vụ Đồng Tâm đã gây ra làn sóng phản đối phần nộ trên khắp Việt Nam vào thời điểm đó và Facebook là diễn đàn chính nơi nổ ra các cuộc tranh luận công khai. Chính phủ đã phản ứng bằng một cuộc đàn áp trên toàn quốc đối với những bài tỏ trên mạng. Ân xá Quốc tế nhận được tin tức từ các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền trong cả nước, những người bị hạn chế nội dung trên Facebook sau khi xảy ra vụ việc này.¹³¹ Thêm vào tình trạng bị hạn chế nội dung lan rộng trên mạng xã hội, nhiều nhà hoạt động bị bắt giữ vì đã tìm cách chia sẻ thông tin trên mạng.

Ân xá Quốc tế thu thập được tài liệu về trường hợp sáu tù nhân lương tâm hiện đang bị bỏ tù vì biểu đạt trên mạng liên quan đến vụ Đồng Tâm. Chi tiết về những trường hợp này - cùng với tất cả 69 tù nhân lương tâm ở Việt Nam bị giam giữ vì thực hiện ôn hòa quyền tự do biểu đạt trên mạng của họ - có thể xem trong Phụ lục A.

Ân xá Quốc tế nhận được tin tức của hơn một chục nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, những người đã bị hạn chế nội dung trên Facebook trong thời gian cao điểm khi mạng xã hội đưa tin về vụ Đồng Tâm. Một số người cho biết chức năng livestream (phát trực tiếp) trên Facebook của họ đã bị vô hiệu hóa, trong khi nhiều người khác cho biết bị hạn chế nội dung về địa lý hoặc thông tin tài khoản cá nhân của họ bị giới hạn.

Các hãng truyền thông cũng bị hạn chế nội dung. Kênh YouTube của đài Á Châu Tự Do (RFA), vốn có nửa triệu người đăng ký, đã bị YouTube hạn chế với lý do vi phạm các nguyên tắc cộng đồng. Những hạn chế này được cho là do tiểu đoàn an ninh mạng gây ra (như đã nói tới ở Chương 4). Lực lượng an ninh mạng này được cho là tràn ngập trên Facebook và YouTube với những khiếu nại về một số bài đăng nhất định của người dùng cá nhân và các hãng truyền thông độc lập. Tờ Hà Nội Mới do nhà nước quản lý đưa tin một đại diện Bộ Thông tin và Truyền thông đã khen ngợi YouTube vì đã phản ứng nhanh chóng trước các yêu cầu từ các cơ quan chức năng Việt Nam sau vụ đụng độ tại Đồng Tâm. Chính người đại diện này đã chỉ trích nặng nề Facebook vì đã "phản ứng rất chậm và quan liêu".¹³²

Báo cáo viên đặc biệt về tự do biểu đạt đã có báo cáo rằng các nhà hoạt động toàn cầu phàn nàn vì bị hạn chế nội dung mà không được thông báo.¹³³ Theo Báo cáo viên đặc biệt: "Minh bạch và việc có thông báo đi đôi với nhau: Tính minh bạch cao trong quá trình hoạt động giúp cải thiện nhận thức của người dùng về cách tiếp cận của mạng xã hội này đối với việc xóa nội dung và điều đó sẽ giảm áp lực cho việc phải có thông báo trong từng trường hợp riêng lẻ, trong khi minh bạch tổng thể yếu sẽ gia tăng khả năng người dùng không hiểu được việc xoá bỏ nội dung trong từng trường hợp riêng lẻ mà không có thông báo được soạn riêng cho các trường hợp cụ thể đó."¹³⁴

131 Ân xá Quốc tế, "Việt Nam: Bắt giữ và đàn áp mạng xã hội theo sau vụ đụng độ chết người về đất đai", ngày 16 tháng 1 năm 2020, www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/viet-nam-arrests-social-media-crackdown-deadly-clashes-land/

132 Hà Nội Mới, Bộ Thông tin và Truyền thông: Không thể kiên nhẫn nếu Facebook không tuân thủ pháp luật Việt Nam, ngày 11 tháng 1 năm 2020, www.hanoimoi.com.vn/tin-tuc/Xa-hoi/955313/bo-thong-tin-va-truyen-thong-khong-the-kien-nhan-neu-facebook-khong-tuan-thu-phap-luat-viet-nam

133 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 37.

134 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 37.

3.4 MẤT TÀI KHOẢN: CHẶN THÔNG TIN CÁ NHÂN

“Tôi muốn Facebook và các công ty khác tôn trọng người dùng dịch vụ của họ. Tôi muốn họ tôn trọng quyền tự do biểu đạt và các quyền con người của người dùng. Tôi muốn họ từ chối không tuân theo sự đàn áp của chính quyền Việt Nam đối với những tiếng nói độc lập.”

Đường Văn Thái, một nhà hoạt động trên mạng Việt Nam¹³⁵

Bùi Văn Thuận là cựu giáo viên môn hóa trung học phổ thông. Năm 2015 ông bắt đầu sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình về các vấn đề chính trị và xã hội bao gồm các cáo giác về tham nhũng.¹³⁶ Ông nói với Ấn xá Quốc tế ông tin rằng mạng xã hội là cần thiết cho việc thúc đẩy nhân quyền tại Việt Nam: “Nó không chỉ cho phép tôi bày tỏ ý kiến của mình, một điều rất quan trọng, mà còn giúp kết nối mọi người với nhau, chia sẻ kiến thức và thông tin và cuối cùng là cải thiện nhận thức của người dân về các quyền của họ.”¹³⁷

Khi Bùi Văn Thuận tham gia nhiều hơn vào các hoạt động trên mạng, ông chuyển sang chú tâm tới các chủ đề nhạy cảm hơn về chính trị như vấn đề nội bộ của CPV và tranh chấp chính trị tại chính quyền địa phương ở các tỉnh khác nhau.

Theo Bùi Văn Thuận cho biết, mỗi bài đăng của ông có hàng ngàn người thích và chia sẻ.¹³⁸ Thế nhưng tới cuối năm 2019, ông bắt đầu nhận được các thông báo của Facebook nói rằng bài đăng của ông bị gỡ bỏ khỏi Facebook vì “các đòi hỏi pháp lý”.

Vốn đã theo dõi vụ tranh chấp đất Đồng Tâm từ năm 2017, vào tháng 1 năm 2020, Bùi Văn Thuận đã sử dụng trang Facebook cá nhân của mình cung cấp thông tin cho công chúng về chiến dịch sắp diễn ra của cảnh sát tại làng này sau khi nhận được ảnh lực lượng cảnh sát ở quanh khu vực vài ngày trước khi xảy ra biến cố. Ông cũng cập nhật trang Facebook cá nhân của mình về tình hình đang diễn ra tại đây trong thời gian xảy ra xung đột. Dường như kết quả là vào ngày 8 tháng 1, ông nhận được một thông báo (hình trên, bên phải) cho biết: “Do các yêu cầu pháp lý ở quốc gia của bạn, chúng tôi đã hạn chế quyền truy cập vào **trang cá nhân của bạn** trên Facebook. Điều này có nghĩa là những người khác ở quốc gia của bạn không thể xem trang của bạn và có thể không tương tác được với bạn qua Messenger.”

Tài khoản Facebook của Bùi Văn Thuận đã không hiển thị với người sử dụng Facebook tại Việt Nam. Không ai ở nước này, bao gồm bạn bè và những người theo dõi trang Facebook của ông có thể xem được trang này. Mặc dù ông vẫn có thể sử dụng trang Facebook của mình, xem trang của những người khác nhưng không thể tương tác với bất cứ ai ở Việt Nam.

52% 04:57 PM

← Tin nhắn hỗ trợ

Due to legal requirements in your country, we have restricted access to your profile on Facebook. This means that other people in your country cannot see your profile, and may not be able to interact with you over Messenger.

HOẠT ĐỘNG

 Thông báo quan trọng về nội dung của bạn
Hôm nay lúc 14:49
Due to legal requirements in your country, we have restricted access to your profile on Facebook. This means that other people in your country cannot see your profile, and may not be able to interact with you over Messenger. [Learn more.](#)

 Xóa

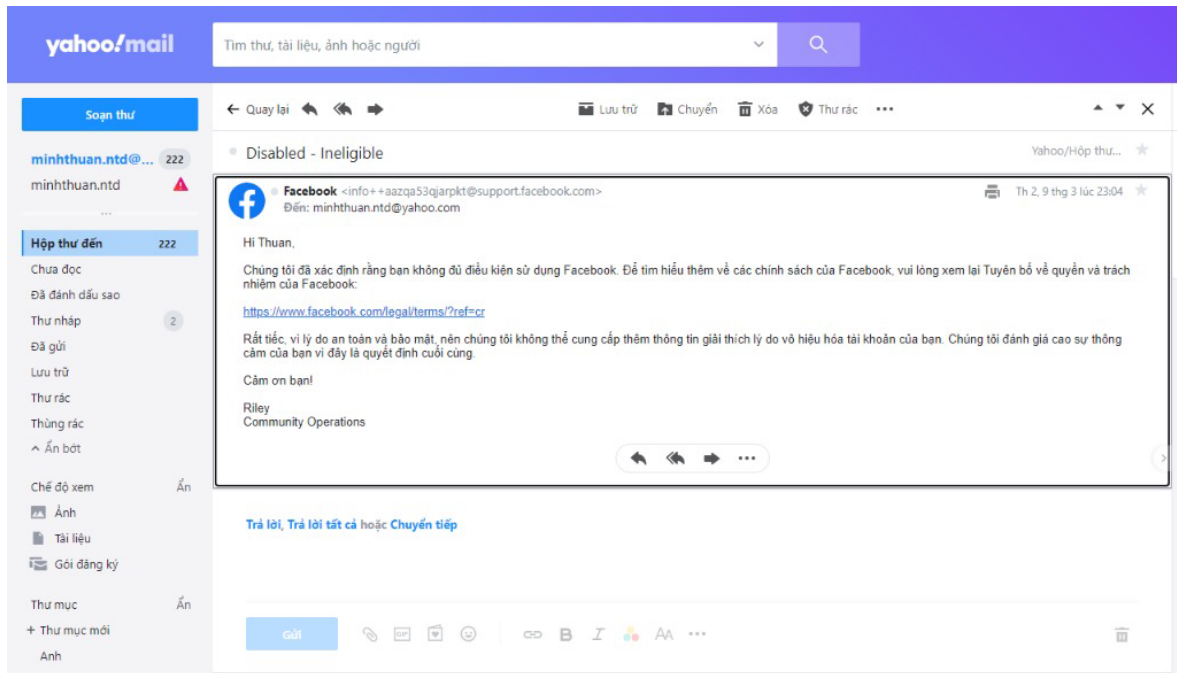
Thông báo của Facebook mà Bùi Văn Thuận nhận được nói rằng trang Facebook cá nhân của ông đã bị chặn ở Việt Nam vì lý do pháp lý. Ảnh chụp màn hình được cung cấp.

¹³⁵ Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Đường Văn Thái, ngày 7 tháng 7 năm 2020.

¹³⁶ Trang Facebook cá nhân của Bùi Văn Thuận, www.facebook.com/tienlen.01.02.1990

¹³⁷ Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Bùi Văn Thuận, ngày 24 tháng 6 năm 2020.

¹³⁸ Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Bùi Văn Thuận, ngày 24 tháng 6 năm 2020.

Facebook trả lời Bùi Văn Thuận sau khi ông gửi khiếu nại việc tài khoản của ông bị khoá. (Ảnh chụp màn hình được cung cấp).

Bùi Văn Thuận đã khiếu nại quyết định này của Facebook. Trả lời khiếu nại của ông, Facebook viết:

Chúng tôi đã xác định rằng bạn không đủ điều kiện sử dụng Facebook. Để tìm hiểu thêm về các chính sách của Facebook, vui lòng xem lại Tuyên bố về quyền và trách nhiệm của Facebook: <https://www.facebook.com/legal/terms/?ref=cr>

Rất tiếc vì lý do an toàn và bảo mật nên chúng tôi không thể cung cấp thêm thông tin giải thích lý do vô hiệu hoá tài khoản của bạn. Chúng tôi đánh giá cao sự thông cảm của bạn vì đây là quyết định cuối cùng.

Không có cơ sở chính sách rõ ràng nào cho việc chặn tài khoản cá nhân theo địa lý dựa trên các tiêu chuẩn cộng đồng của Facebook. Như một phần của báo cáo minh bạch, Facebook tuyên bố: "Chúng tôi có thể vô hiệu hóa tài khoản Instagram hoặc Facebook nếu có vi phạm nhiều lần hoặc nghiêm trọng. Điều này có nghĩa là tài khoản không còn hiển thị và chủ sở hữu của nó không thể đăng nhập vào tài khoản."¹³⁹ Tuy nhiên, Facebook không hề nói gì về việc chặn tài khoản cá nhân bên trong một quốc gia cụ thể. Những trường hợp như Bùi Văn Thuận nhấn mạnh tính thiếu minh bạch vẫn đang lan tràn trong cách Facebook đối xử với các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, những người sử dụng Facebook tại Việt Nam. Bùi Văn Thuận bày tỏ bức xúc của ông trước quyết định của Facebook: "Thật là bực mình, còn bực hơn là nếu tài khoản Facebook của tôi bị xoá vĩnh viễn vì nó giống như bạn đang sống, nhưng trở nên vô hình với tất cả mọi người vậy."¹⁴⁰

Trong Báo cáo Minh bạch mới nhất của mình về giai đoạn từ tháng 1 đến tháng 6 năm 2020, Facebook tiết lộ, mà không có giải thích thêm nào, rằng dựa vào một "xem xét định kỳ" về các hành động của mình, Facebook xác định họ đã "hạn chế quyền truy cập vào 14 tài khoản cá nhân do nhầm lẫn" và từ đó đã "sửa chữa những nhầm lẫn đó và khôi phục quyền truy cập vào các tài khoản này tại Việt Nam".¹⁴¹

Quyết định chặn trang cá nhân của Bùi Văn Thuận có hậu quả nghiêm trọng với ông về kinh tế, chính trị và cá nhân. Ông cho Ấn xá Quốc tế biết năm 2017 ông bị mất việc dạy học vì chủ lao động của ông đã bị cảnh sát ép buộc nhằm trả đũa về các hoạt động của ông – một chiến thuật được áp dụng rất phổ biến nhằm gây áp lực tối đa với những người bảo vệ nhân quyền và thân nhân của họ để buộc họ từ bỏ các hoạt động của mình.¹⁴² Sau đó Bùi Văn Thuận về quê làm nông. Ông dựa vào Facebook để

139 Facebook, "Hiểu về Báo cáo Thực thi Tiêu chuẩn Cộng đồng", transparency.facebook.com/community-standards-enforcement/guide

140 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Bùi Văn Thuận, ngày 24 tháng 6 năm 2020.

141 Facebook, Minh bạch, Hạn chế nội dung, Việt Nam, transparency.facebook.com/content-restrictions/country/VN

142 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Bùi Văn Thuận, ngày 24 tháng 6 năm 2020.

bán các nông sản phẩm do gia đình ông sản xuất. Khi Facebook khoá tài khoản của Bùi Văn Thuận, khách hàng không nhìn thấy các sản phẩm và đặt hàng của ông được nữa. “Việc kinh doanh của tôi đã bị thiệt hại nghiêm trọng. Không ai có thể nhìn thấy những gì tôi đăng và vì thế tôi không thể bán bất cứ thứ gì”, Bùi Văn Thuận giải thích.¹⁴³

Ngày 17 tháng 7 năm 2020, Ấn xá Quốc tế viết cho Facebook và yêu cầu giải thích việc hạn chế theo địa lý với tài khoản Facebook của Bùi Văn Thuận. Tài khoản của Bùi Văn Thuận đã được phục hồi mà không có thông báo vào ngày 17 tháng 9 năm 2020.¹⁴⁴

Ngày 24 tháng 6 năm 2020, nhà hoạt động về quyền đất đai **Trịnh Bá Phương** và **Trịnh Bá Tư** bị cảnh sát bắt giam và truy tố vì tội “làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” theo Điều 117 Bộ Luật Hình sự sau khi họ liên tục đưa tin về vụ Đồng Tâm.¹⁴⁵ Tài khoản Facebook của họ đã biến mất từ khi họ bị bắt. Ngày 17 tháng 7, Ấn xá Quốc tế viết thư cho Facebook và yêu cầu giải thích về việc tài khoản của hai người này bị biến mất. Trong một văn bản trả lời Ấn xá Quốc tế gửi ngày 20 tháng 11 năm 2020, Facebook nói rằng họ không thể bàn các trường hợp cá nhân do các nghĩa vụ về quyền riêng tư.

Đường Văn Thái là một nhà báo tự do và là thành viên của Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam. Ông hiện đang xin tị nạn chính trị ở Thái Lan vì lo sợ bị bắt giữ tại Việt Nam. Từ lâu ông dựa vào Facebook và YouTube để phổ biến ý kiến và nghiên cứu của mình về các vấn đề chính trị, tham nhũng và nhân quyền tại Việt Nam.¹⁴⁶

Khi được phép về thăm gia đình trong dịp Tết nguyên đán sau khi ông bị Bộ Công an bắt và tạm giam tại Hà Nội hồi đầu năm 2019, Đường Văn Thái đã bỏ trốn sang Thái Lan. Ngay sau đó ông thấy cả tài khoản Facebook và email của ông bị hack (xâm nhập trái phép).¹⁴⁷ Sau đó vào tháng 3 năm 2019, tài khoản Facebook của ông, với hơn 83.000 người theo dõi, đã bị Facebook tạm khoá. Đường Văn Thái đã liên lạc với tổ chức Phóng viên Không Biên giới (RSF). Tổ chức này đã thay mặt ông đứng ra vận động với Facebook và sau đó tài khoản Facebook của ông được phục hồi. Tuy nhiên việc phục hồi này không được bao lâu: tháng 9 năm 2019 tài khoản của ông lại bị khoá hoàn toàn mà không có giải thích nào và kể từ đó ông chưa phục hồi được tài khoản này.¹⁴⁸

Đường Văn Thái ước tính sau đó ông đã tìm cách lập hơn 300 tài khoản Facebook nhưng không tài khoản nào tồn tại được hơn hai tuần. Ông nói với Ấn xá Quốc tế rằng lần khoá tài khoản gần đây nhất là vào tháng 6 năm 2020.¹⁴⁹ Đường Văn Thái nói với Ấn xá Quốc tế rằng Facebook cho ông lựa chọn khiếu nại hoặc xác minh tài khoản sau khi các tài khoản này bị tạm khoá, nhưng kể cả sau khi ông “làm theo nhiều bước để cung cấp thêm thông tin, gồm cả chứng minh thư” ông vẫn “không nhận được bất cứ hồi âm nào” từ Facebook, và thậm chí cả sau khi RSF thay mặt ông tiếp tục hỏi về việc này.¹⁵⁰

3.5 HẠN CHẾ ĐỐI VỚI TRUYỀN THÔNG ĐỘC LẬP

Facebook không chỉ thực hiện kiểm duyệt với người dùng cá nhân tại Việt Nam mà còn áp dụng các hạn chế với trang Facebook của các cơ quan truyền thông độc lập và hay chỉ trích. Việt Nam duy trì kiểm duyệt truyền thông chặt chẽ cả trực tuyến và ngoại tuyến. Các các trang web truyền thông độc lập và hay chỉ trích thường bị chặn. Một số hãng truyền thông bị chặn vẫn duy trì các trang mạng xã hội được ưa chuộng ở Việt Nam. Tuy nhiên, các trang này cũng ngày càng trở thành mục tiêu bị kiểm duyệt.

Đài Á châu Tự do (RFA) là một đài có trụ sở tại Hoa Kỳ vẫn được biết đến với những tường thuật về các tin tức chính trị trong nước của Việt Nam. Sau khi trang web của họ bị chặn RFA chuyển phần lớn nội dung về Việt Nam của họ sang Facebook để tiếp tục đến được với thính giả Việt Nam và trang

143 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Bùi Văn Thuận, ngày 24 tháng 6 năm 2020.

144 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Bùi Văn Thuận, ngày 24 tháng 6 năm 2020.

145 Đài Á châu Tự do, “Việt Nam bắt giam bốn người vì chia sẻ thông tin về vụ cảnh sát đột kích vào Đồng Tâm”, ngày 24 tháng 6 năm 2020, www.rfa.org/english/news/vietnam/dong-tam-06242020181006.html

146 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Dương Văn Thái, ngày 7 tháng 7 năm 2020.

147 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Dương Văn Thái, ngày 7 tháng 7 năm 2020.

148 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Dương Văn Thái, ngày 7 tháng 7 năm 2020.

149 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Dương Văn Thái, ngày 7 tháng 7 năm 2020.

150 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Dương Văn Thái, ngày 7 tháng 7 năm 2020.

Facebook của RFA có hơn 1,6 triệu người theo dõi vào thời điểm tháng 10 năm 2020, khiến nó trở thành một trong những hãng truyền thông bằng tiếng Việt được theo dõi nhiều nhất trên Facebook.¹⁵¹

Ảnh chụp màn hình từ Trang Facebook của Đài Á Châu Tự Do. Ảnh: RFA.

Vào ngày 13 tháng 7 năm 2020, RFA đưa tin trong khoảng thời gian từ tháng 4 đến tháng 7 năm 2020 - thời gian sau khi Facebook công bố chính sách mới về kiểm duyệt nội dung tại Việt Nam - Facebook đã áp đặt giới hạn địa lý đối với 5 bài đăng của RFA, vì thế người dùng Facebook tại Việt Nam không xem được. Các hạn chế này bắt đầu vào tháng 4 khi Facebook chặn một bài viết về chính sách COVID-19 của Việt Nam. Tới tháng 5, Facebook lại hạn chế thêm hai bài viết liên quan đến các diễn biến chính trị nội bộ của CPV, cũng như một bài khác về bản án tử hình với Hồ Duy Hải. Vào tháng Bảy, hai bài khác bị hạn chế, mỗi bài đều liên quan đến diễn biến chính trị tại Việt Nam. Theo RFA, những hạn chế này được Facebook lý giải là trên cơ sở "những

giới hạn pháp lý địa phương". Facebook không cung cấp cho RFA bất kỳ giải thích chi tiết nào về lý do chính xác tại sao những bài cụ thể này đã bị hạn chế.¹⁵²

“
 Hãy gửi chi tiết về các tài khoản bị chặn hay các bình luận bị xóa vô cớ qua email vietnamese@bbc.co.uk. Chúng tôi sẽ liên hệ với Facebook để tìm hiểu lý do.”

BBC News Tiếng Việt cũng cho biết họ bị hạn chế kể từ khi chính sách mới của Facebook được thực hiện hồi tháng 4 năm 2020.¹⁵³ Một bài đăng ngày 4 tháng 6 năm 2020 viết: "Cách đây vài ngày, trang Facebook của BBC News Tiếng Việt nhận được tin nhắn của người dùng nói rằng họ bị chặn không vào được trang của chúng tôi hoặc không đăng bình luận trên trang [của chúng tôi] được. Ban biên tập khẳng định rằng chúng tôi không xoá hay chặn bình luận..."¹⁵⁴

151 Facebook, Đài Á châu Tự do, www.facebook.com/RFAVietnam/

152 Đài Á châu Tự do, Facebook giới hạn truy cập 5 bài viết của RFA chỉ trong 4 tháng!, ngày 13 tháng 7 năm 2020, www.rfa.org/vietnamese/in_depth/facebook-restricts-access-to-5-rfa-posts-in-just-4-months-07132020152632.html?fbclid=IwAR3N15DhaUzLetqIRu99eeZPVj93RoCuWvOrRYWY0n4zamtMh6Oz6bmdcc

153 Trang Facebook của BBC News Tiếng Việt, <https://bit.ly/31FKct9>

154 Trang Facebook của BBC News Tiếng Việt, <https://bit.ly/31FKct9>

Truyền thông độc lập của Việt Nam cũng bị ảnh hưởng nặng nề do những hạn chế nội dung này. Trịnh Hữu Long là người đồng sáng lập Sáng kiến Pháp lý Việt Nam (LIV), một tạp chí mạng chuyên về thảo luận các vấn đề chính trị và xã hội tại Việt Nam.¹⁵⁵ Trang Facebook bằng tiếng Việt của tạp chí này có khoảng 150.000 người theo dõi. Trịnh Hữu Long nói với Ân xá Quốc tế: “Chúng tôi dựa vào mạng xã hội để thực hiện công việc của mình – không có Facebook chúng tôi có rất ít không gian để truyền bá thông điệp của mình và chỉ có cơ hội hạn hẹp để vận động và thông tin tới mọi người.”¹⁵⁶ Ông Long giải thích vì trang web Sáng kiến Pháp lý Việt Nam bị chặn tại Việt Nam nên họ đã dựa vào Facebook để phổ biến các bài viết của mình.

Thế nhưng LIV bắt đầu bị những hạn chế trên Facebook từ năm 2018, Trịnh Hữu Long giải thích. Ban đầu, LIV chủ yếu dựa vào tính năng “viết nhanh” của Facebook, nhưng vào năm 2018, LIV bắt đầu bị hạn chế sử dụng tính năng này do các cáo buộc đã vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng và chính sách kiểm tiền. Trong các trường hợp như vậy, Trịnh Hữu Long vẫn nhớ LIV luôn nhận được thông báo. Nhưng ông cho biết kể từ giữa năm 2020 nội dung bắt đầu biến mất khỏi trang Facebook của LIV mà không có thông báo gì.¹⁵⁷ Theo ông cho biết, ít nhất 20 bài viết về tin tức và bài phân tích những vấn đề chính trị và xã hội đã biến mất trong thời gian từ tháng 7 tới đầu tháng 9 và LIV không nhận được thông báo về bất cứ trường hợp nào. Ông nói với Ân xá Quốc tế: “Nó dường như rất tùy tiện. Chúng tôi không biết phải tuân theo các quy tắc nào vì dường như chẳng có quy tắc nào hết!”¹⁵⁸

Những hạn chế đối với truyền thông độc lập có ảnh hưởng đặc biệt nghiêm trọng tới việc thực thi quyền tự do biểu đạt và ảnh hưởng tới quyền tiếp cận thông tin của công chúng. Theo Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc: “Một nền báo chí hay phương tiện truyền thông có tự do, không bị kiểm duyệt và không bị cản trở là rất cần thiết trong bất kỳ xã hội nào để đảm bảo quyền tự do quan điểm và biểu đạt, cũng như việc được hưởng các quyền khác của Công ước. Nó cấu thành một trong những nền tảng của một xã hội dân chủ... Việc tự do trao đổi thông tin và ý tưởng về các vấn đề chính trị và công cộng giữa công dân, ứng cử viên và đại biểu dân cử là điều thiết yếu. Nó bao hàm một nền báo chí và truyền thông tự do có thể bình luận về các vấn đề công cộng mà không bị kiểm duyệt hay hạn chế và có thể thông tin cho dư luận. Công chúng cũng có quyền tương tự được tiếp nhận tin tức từ truyền thông.”¹⁵⁹

3.6 NHÂN QUYỀN VÀ KIỂM DUYỆT NỘI DUNG: CON ĐƯỜNG PHÍA TRƯỚC

Việc Facebook và Google đồng lõa với chế độ kiểm duyệt của chính quyền tại Việt Nam là không thể chấp nhận và không thể bào chữa được từ góc độ nhân quyền. Mark Zuckerberg, người sáng lập Facebook, đã công khai nói tới mong muốn của mình về một tiến trình trong đó công ty “có thể phản ánh chính xác hơn các giá trị của cộng đồng ở những nơi khác nhau”.¹⁶⁰ Trên thực tế, khuôn khổ này đã tồn tại dưới dạng luật và các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế mà theo đó Facebook, Google và các công ty công nghệ khác cùng bị ràng buộc.

Báo cáo viên đặc biệt của Liên Hiệp Quốc về quyền tự do biểu đạt đã nói: “Luật pháp quốc gia không thích hợp cho các công ty đang tìm kiếm các chuẩn mực chung để lấy làm cơ sở cho người dùng vốn đa dạng về mặt địa lý và văn hóa. Nhưng các tiêu chuẩn nhân quyền, nếu được thực hiện minh bạch và nhất quán, với ý kiến đóng góp có ý nghĩa của người dùng và của xã hội dân sự, sẽ cung cấp một khuôn khổ để buộc cả các quốc gia và các công ty phải có trách nhiệm giải trình với người dùng xuyên biên giới quốc gia.”¹⁶¹

Các tiêu chuẩn cộng đồng không thay thế cho luật và các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế. Facebook, Google và các công ty công nghệ khác có nghĩa vụ pháp lý rõ ràng phải kết hợp đầy đủ các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế quy định về quyền tự do biểu đạt vào các điều khoản dịch vụ, thỏa thuận với người dùng, chính sách và tiêu chuẩn kiểm duyệt nội dung của họ. Điều này không chỉ sẽ bảo vệ tốt

155 Ân xá Quốc tế phỏng vấn với Trịnh Hữu Long, ngày 8 tháng 9 năm 2020.

156 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Trịnh Hữu Long, ngày 8 tháng 9 năm 2020.

157 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Trịnh Hữu Long, ngày 8 tháng 9 năm 2020.

158 Ân xá Quốc tế phỏng vấn Trịnh Hữu Long, ngày 8 tháng 9 năm 2020.

159 Bình luận chung số 34, UNDOC: CCPR/C/GC/34, para. 13.

160 Kara Swisher và Kurt Wagner, ‘Ban chép lại cuộc phỏng vấn của Recode với Tổng giám đốc điều hành Facebook, Mark Zuckerberg, về tranh cãi liên quan tới công ty Cambridge Analytica và thêm nữa’, Recode, ngày 22 tháng 3 năm 2018,

<https://www.vox.com/2018/3/22/17150814/transcript-interview-facebook-mark-zuckerberg-cambridge-analytica-controversy>,

161 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 41.

hơn quyền tự do biểu đạt của người dùng và cộng đồng, cũng như quyền được tiếp nhận thông tin độc lập của toàn dân; mà còn khiến các quốc gia như Việt Nam sẽ gặp khó khăn hơn khi gây áp lực với các công ty công nghệ buộc họ kiểm duyệt nội dung nếu các công ty này dựa vào luật nhân quyền, chứ không phải chính sách doanh nghiệp, để cưỡng lại những yêu cầu như vậy.¹⁶²

Việc áp dụng một khuôn khổ như vậy cũng là một bước đi dài để tiến tới khắc phục bản chất không rõ ràng và không dự đoán được của việc kiểm duyệt nội dung đang lan tràn hiện nay, bằng cách cung cấp một giải pháp thay thế tôn trọng nhân quyền, minh bạch và có thể dự đoán được.

Tuân thủ nhân quyền trong hoàn cảnh này là một chọn lựa rõ ràng cho Facebook và các công ty công nghệ khác. Theo Báo cáo viên đặc biệt về tự do biểu đạt: "Khi phải đối mặt với các yêu cầu có vấn đề, các công ty nên tìm cách làm rõ hoặc sửa đổi; kêu gọi sự hỗ trợ của xã hội dân sự, các công ty tương đương, các cơ quan chính phủ có liên quan, các cơ quan quốc tế và khu vực và các bên liên quan khác; và tìm hiểu mọi lựa chọn hợp pháp để thách thức các yêu cầu đó. Khi các công ty nhận được yêu cầu từ các quốc gia theo các điều khoản dịch vụ của họ hoặc qua các biện pháp ngoài luật pháp khác, họ nên chuyển các yêu cầu này qua các quy trình về tuân thủ pháp luật và đánh giá tính hợp lệ của các yêu cầu như vậy theo luật địa phương có liên quan và các tiêu chuẩn nhân quyền."¹⁶³

Theo Báo cáo viên đặc biệt: "Các công ty cũng nên, ở cấp lãnh đạo cao nhất, phê duyệt và sau đó công khai công bố các chính sách cụ thể đang 'chỉ đạo mọi đơn vị kinh doanh, gồm cả các công ty con cấp địa phương, để giải quyết bất cứ mơ hồ pháp lý nào nhằm tôn trọng quyền tự do biểu đạt, quyền riêng tư và các quyền con người khác'. Các chính sách và thủ tục giải thích và thực thi các yêu cầu của chính phủ nhằm 'đảm bảo hạn chế ít nhất về nội dung' nên bắt nguồn từ các cam kết này. Các công ty phải đảm bảo rằng các yêu cầu phải bằng văn bản, trích dẫn các cơ sở pháp lý cụ thể và hợp lệ cho việc hạn chế và được cơ quan chính phủ hợp lệ ban hành dưới hình thức thích hợp".¹⁶⁴

162 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 42.

163 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 51.

164 Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 50.

4. ĐÀN ÁP CÁC HOẠT ĐỘNG TRÊN MẠNG TẠI VIỆT NAM

“Tôi sẽ không dừng bước kể cả khi tôi phải đối mặt với án tù – vì có những người mà tiếng nói của họ cần được lắng nghe và tôi phải là sứ giả của họ.”

Trịnh Bá Phương, nhà hoạt động vì quyền đất đai và người bảo vệ nhân quyền (bị bỏ tù một cách tùy tiện kể từ khi phỏng vấn)¹⁶⁵

4.1 HÌNH SỰ HOÁ BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG

Bản chất có vấn đề của việc Facebook và Google phục tùng các yêu cầu kiểm duyệt nội dung dựa trên luật pháp địa phương trở nên rõ ràng khi phân tích các tội hình sự có từ ngữ mơ hồ, quá chung chung và tùy tiện, những tội danh cấu thành một phần của luật hình sự Việt Nam - đặc biệt là các tội danh đã tùy tiện hình sự hoá các biểu đạt hợp pháp về các vấn đề mà công chúng quan tâm, vi phạm luật nhân quyền quốc tế. Báo cáo viên đặc biệt của Liên Hiệp Quốc về quyền tự do biểu đạt đã cảnh báo rằng “các luật quy định các giới hạn có từ ngữ chung chung về ‘cực đoan’, phỉ báng, nói xấu, phát ngôn ‘xúc phạm’, ‘tin giả mạo’ và ‘tuyên truyền’ thường đóng vai trò là tiền đề để yêu cầu các công ty [công nghệ] đàn áp những bản luận hợp pháp.”¹⁶⁶

Việc thi hành Bộ luật Hình sự 2015, có hiệu lực từ năm 2018, đúng vào thời điểm truy cập internet bùng nổ tại Việt Nam. Từ khi có hiệu lực, luật này được áp dụng một cách có hệ thống để trấn áp các biểu đạt ôn hòa trên mạng. Ân xá Quốc tế đã ghi nhận 30 trường hợp các cá nhân bị buộc tội và giam giữ vì đã có biểu đạt trên mạng trong năm 2018, tất cả đều bị kết án tù. Năm 2019, 24 người nữa bị truy tố và giam giữ, 21 người bị kết án và ba người vẫn đang bị tạm giam trước khi xét xử. Năm 2020 thêm 21 người nữa bị bắt (tính tới tháng 11 năm 2020), trong số này hai người đã bị kết án và số còn lại đang bị tạm giam. (Xem Phụ lục A để biết chi tiết tất cả 69 tù nhân lương tâm hiện đang bị án tù vì đã biểu đạt trên mạng tại Việt Nam.)

Các tiểu mục dưới đây cung cấp một cái nhìn tổng quát về việc áp dụng và thực thi Điều 117 và 331 Bộ Luật Hình sự Việt Nam – những điều, khoản được dùng phổ biến nhất khởi tố những người hoạt động

¹⁶⁵ Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

¹⁶⁶ Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, para. 30.

và bảo vệ nhân quyền đã thực hành ôn hoà quyền tự do biểu đạt trên mạng của họ. Những trường hợp này nhấn mạnh mức độ hà khắc của chế độ kiểm duyệt tại Việt Nam và tính chất có hệ thống của chính quyền Việt Nam trong việc vi phạm quyền tự do biểu đạt. Đây là bằng chứng thêm nữa cho thấy nhu cầu cấp thiết của Facebook, Google và các công ty công nghệ khác trong việc cưỡng lại áp lực tham gia các hành vi vi phạm nhân quyền của chính quyền Việt Nam.

4.1.1 ĐIỀU 117: LÀM, TÀNG TRỮ, PHÁT TÁN HOẶC TUYÊN TRUYỀN CÁC THÔNG TIN, TÀI LIỆU, VẬT PHẨM CHỐNG NHÀ NƯỚC CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

Vào sáng ngày 30 tháng 8 năm 2018, ngay sau khi **Nguyễn Ngọc Ánh**, một kỹ sư thủy sản và nhà nông, rời nhà ở tỉnh Bến Tre, hàng chục nhân viên cảnh sát và dân quân địa phương đã xông vào nhà ông và bắt đầu quất nạt vợ ông, Nguyễn Thị Châu, và làm con trai ba tuổi của ông khiếp sợ.¹⁶⁷ Lực lượng an ninh nói với Nguyễn Thị Châu rằng chồng bà đã bị bắt và cảnh sát tới để lục soát nhà tìm “các tài liệu chống chính phủ”.¹⁶⁸

Nguyễn Ngọc Ánh đã bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 vì “làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam”. Nguyễn Thị Châu nói với Ân xá Quốc tế bà tin là chồng bà bị bắt chỉ vì các hoạt động trên Facebook của ông.¹⁶⁹ Bà nhớ lại một vụ việc xảy ra trước đó, vào tháng 2 năm 2018, khi Nguyễn Ngọc Ánh bị triệu tập tới đồn công an địa phương và bị thẩm vấn về các bài đăng trên Facebook của ông. Họ bảo ông phải chấm dứt chia sẻ tài liệu “phản động”, một cụm từ giới chức trách thường dùng để miêu tả bất cứ nội dung nào chỉ trích chính phủ hay CPV và cảnh báo ông không được “nói bất cứ điều gì chống lại chính phủ”.¹⁷⁰

ĐIỀU 117: LÀM, TÀNG TRỮ, PHÁT TÁN HOẶC TUYÊN TRUYỀN THÔNG TIN, TÀI LIỆU, VẬT PHẨM CHỐNG NHÀ NƯỚC CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

1. Người nào có một trong những hành vi sau đây nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, thì bị phạt tù từ 05 đến 12 năm:
 - a) Làm, tàng trữ, phát tán, hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm có nội dung xuyên tạc, phỉ báng chính quyền nhân dân;
 - b) Làm, tàng trữ, phát tán, hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm có nội dung bịa đặt, gây hoang mang trong nhân dân;
 - c) Làm, tàng trữ, phát tán, hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm gây chiến tranh tâm lý.
2. Phạm tội trong trường hợp đặc biệt nghiêm trọng, thì bị phạt tù từ 10 đến 20 năm.
3. Người chuẩn bị phạm tội này, thì bị phạt tù từ 01 đến 05 năm.

Tháng 5 năm 2018, Quốc hội công bố kế hoạch thông qua một luật ưu đãi thuế đáng kể cho các nhà đầu tư nước ngoài. Một phong trào phản đối được thành lập trên mạng xã hội do lo ngại về những thiệt hại tới kinh tế địa phương và toàn quốc. Nó trở thành diễn đàn chính cho mọi người thảo luận về dự luật này nơi mọi người có thể bày tỏ quan điểm không đồng tình và cuối cùng là huy động biểu

¹⁶⁷ Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

¹⁶⁸ Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

¹⁶⁹ Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

¹⁷⁰ Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

tình. Nguyễn Thị Châu nói với Ân xá Quốc tế là Nguyễn Ngọc Ánh “đã hàng ngày livestream trên trang Facebook, nói tới các đe dọa về quân sự, kinh tế và xã hội cho đất nước nếu luật này được thông qua”.¹⁷¹

Phong trào trên mạng đã lan ra đường phố và vào tháng 6 năm 2018 hàng ngàn người đã tham gia biểu tình tại các thành phố trên cả nước, trong đó có Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh, Đà Nẵng và Đồng Nai. Các nhà quan sát nói đây là “ làn sóng biểu tình phản đối lớn nhất tại Việt Nam kể từ năm 1975 khi cuộc chiến giữa miền Nam và miền Bắc kết thúc”.¹⁷²

Trong những tháng tiếp sau những cuộc biểu tình phản đối này đã xảy ra đàn áp có hệ thống đối với những người bất đồng chính kiến và các nhà hoạt động trên mạng. Theo Dự án 88, một tổ chức phi chính phủ và độc lập, chuyên ghi lại các trường hợp tù nhân lương tâm và những người bị giam giữ trên cơ sở động cơ chính trị tại Việt Nam, thì ít nhất 145 nhà hoạt động đã bị bắt giam từ tháng 6 tới tháng 12 năm 2018, trong đó có Nguyễn Ngọc Ánh, và khoảng một chục người khác bị sách nhiễu, đe dọa hoặc hành hung.¹⁷³

Vào tháng 6 năm 2019, Nguyễn Ngọc Ánh bị đưa ra xét xử trên cơ sở “sử dụng ba tài khoản Facebook cá nhân để đăng và chia sẻ các bài viết, video và tham gia các buổi phát trực tiếp để thảo luận các nội dung chống phá nhà nước”.¹⁷⁴ Ông bị kết tội và bị tuyên án 6 năm tù giam. Nguyễn Thị Châu nói với Ân xá Quốc tế: “Chồng tôi vô tội; anh ấy không làm gì sai mà chỉ nói những gì anh ấy nghĩ là đúng”.¹⁷⁵

Một người khác trong số bị kết án là **Nguyễn Năng Tĩnh**, một thầy giáo dạy nhạc ở tỉnh Nghệ An, người bị kết án 11 năm tù giam. Trong thời gian diễn ra thảm họa môi trường Formosa vào năm 2016, khi chất thải công nghiệp từ nhà máy thép Formosa Hà Tĩnh do Tập đoàn Nhựa Formosa của Đài Loan sở hữu và vận hành đã làm chết cá hàng loạt và huỷ hoại môi trường dọc bờ biển miền Trung Việt Nam, Nguyễn Năng Tĩnh và các nhà hoạt động khác đã giúp phân phát đồ cứu trợ và yêu cầu những người có trách nhiệm về thảm họa này phải nhận trách nhiệm, theo lời Bạch Hồng Quyền, một nhà hoạt động khác, được Ân xá Quốc tế phỏng vấn cho biết.¹⁷⁶

Sau thảm họa Formosa, Nguyễn Năng Tĩnh tiếp tục sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình về các vấn đề xã hội và chính trị ở Việt Nam, như tham nhũng, nhân quyền và môi trường, trước khi bị bắt vào tháng 5 năm 2019. Chính quyền địa phương sau đó thông báo rằng Nguyễn Năng Tĩnh bị truy tố theo Điều 117 về tội “hoạt động chống phá nhà nước”. Trong bản cáo trạng của ông, cảnh sát mô tả Nguyễn Năng Tĩnh là người “có tư tưởng bất mãn và chống phá nhà nước”. Họ miêu tả việc sử dụng Facebook của ông là một “đe dọa đối với an ninh quốc gia” và cáo buộc ông sử dụng Facebook để “tuyên truyền chống chính phủ”.¹⁷⁷

Nguyễn Năng Tĩnh bị đưa ra xét xử vào tháng 11 năm 2019. Tại phiên tòa, ông phủ nhận có liên kết với tài khoản Facebook đã được lấy làm cơ sở cho các cáo trạng buộc tội ông. Thế nhưng ông bị kết tội và chịu bản án 11 năm tù. Nói với Đài Tiếng nói Hoa Kỳ, bà Nguyễn Thị Tĩnh, vợ ông Nguyễn Năng Tĩnh, cho biết: “Bản án thật bất công. Chồng tôi vô tội. Đó chỉ là một phiên xử làm vì – tất cả những gì họ cố làm là buộc chồng tôi phải nhận tội nhưng cuối cùng anh ấy vẫn bác bỏ mọi cáo buộc gán tội cho anh ấy.”¹⁷⁸

Theo ICCPR, để được coi là được phép thì bất kỳ hạn chế nào đối với quyền tự do biểu đạt phải do luật pháp quy định (luật phải được xây dựng đủ chính xác cho phép một cá nhân có thể điều chỉnh hành vi của mình cho phù hợp). Tuy nhiên, chính cạm từ đặt cơ sở cho luật pháp – “chống phá Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” – lại được viết quá mơ hồ nhằm đáp ứng tiêu chí “được luật pháp quy định” và tính chất quá mơ hồ của các tội danh được liệt kê đã dẫn tới việc cơ quan thực thi pháp luật có thể diễn giải với nghĩa rất rộng. Gần như mọi chỉ trích đều có thể bị coi là “chống phá Nhà nước” theo luật này.

Hơn nữa, theo ICCPR thì tội danh này không có mục đích chính đáng, vì mục tiêu duy nhất của nó dường như là để bịt miệng những tiếng nói chỉ trích nhà nước và chính phủ, bao gồm cả những bất

171 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

172 Báo Tiếng Dân, Biểu tình hay không biểu tình? Có còn biểu tình hay không?

baotienngdan.com/2019/07/28/bieu-tinh-hay-khong-bieu-tinh-co-con-bieu-tinh-hay-khong/.

173 Dự án 88, ‘Timeline’, <https://the88project.org/timeline/> (truy cập ngày 7 tháng 9 năm 2020).

174 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

175 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thị Châu, ngày 7 tháng 9 năm 2019.

176 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Bạch Hồng Quyền, ngày 24 tháng 2 năm 2020.

177 Báo Công an Nghệ An, Khởi tố, bắt tạm giam Nguyễn Năng Tĩnh, <http://congannghean.vn/phap-luat/201905/khoi-to-bat-tam-giam-nguyen-nang-tinh-856398/>.

178 Đài Tiếng nói Hoa Kỳ, Thầy giáo Nguyễn Năng Tĩnh bị kết án 11 năm tù vì ‘tuyên truyền chống nhà nước’, ngày 15 tháng 11 năm 2019, www.voatiengviet.com/a/thay-giao-nguyen-nang-tinh-11-nam-tu-vi-5167384.html.

đồng hay chỉ trích ôn hòa được ICCPR bảo vệ. Nguyên tắc Johannesburg về An ninh Quốc gia ghi rõ trong Nguyên tắc 7:

[V]iệc thực hành ôn hòa quyền tự do biểu đạt sẽ không bị coi là một mối đe dọa đối với an ninh quốc gia hoặc phải chịu bất kỳ hạn chế hoặc hình phạt nào. Quyền biểu đạt, vốn không cấu thành mối đe dọa an ninh quốc gia, bao gồm, nhưng không giới hạn, bao gồm các biểu đạt:

- (i) quảng bá cho việc thay đổi chính sách của chính phủ hoặc thay đổi chính phủ một cách bất bạo động;
- (ii) cấu thành chỉ trích, hoặc xúc phạm đến quốc gia, nhà nước hoặc biểu tượng của quốc gia đó, chính phủ, các cơ quan của chính phủ hoặc các quan chức nhà nước, hoặc một quốc gia nước ngoài, nhà nước hoặc các biểu tượng, chính phủ, các cơ quan hoặc công chức của nước đó;
- (iii) cấu thành việc chống đối, hay vận động chống đối, trên cơ sở tôn giáo, lương tâm hoặc tín ngưỡng, đối với nghĩa vụ quân sự hay phục vụ trong quân đội, một cuộc xung đột cụ thể, hoặc mối đe dọa hoặc việc sử dụng vũ lực để giải quyết các tranh chấp quốc tế;
- (iv) nhằm vào việc trao đổi thông tin về những hành vi bị cáo buộc vi phạm các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế hoặc luật nhân đạo quốc tế.¹⁷⁹

Theo giám sát do Ấn xá Quốc tế thực hiện, ít nhất 35 người đã bị giam giữ theo Điều 117 kể từ khi Bộ luật Hình sự 2015 có hiệu lực vào tháng 1 năm 2018: 8 người trong năm 2018, 13 người trong năm 2019 và 14 người tính tới tháng 11 năm 2020. Những người bị kết án phải chịu các án tù khác nhau từ 5 năm đến 11 năm.

Điều 173 Bộ luật Hình sự 2015 (có hiệu lực từ năm 2018) đưa ra những hạn chế đáng kể đối với quyền tự do trong các trường hợp được xác định là "liên quan đến an ninh quốc gia", như cũng thường xảy ra với Điều 117. Theo điều khoản này, Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao có quyền gia hạn thời gian điều tra và tạm giam trước khi xét xử đến 16 tháng. Thời gian tạm giam kéo dài này vi phạm quyền được xét xử công bằng của những người bị buộc tội theo điều khoản này.

Theo luật pháp Việt Nam, những người bị cáo buộc vi phạm tội hình sự được quyền có đại diện pháp lý.¹⁸⁰ Nhưng trên thực tế, Ấn xá Quốc tế đã ghi nhận nhiều trường hợp luật sư bị cấm không được gặp thân chủ trong giai đoạn điều tra. Thiếu sự hiện diện của luật sư khiến có nguy cơ ngày càng gia tăng, đó là tình trạng người bị giam giữ có thể bị tra tấn hoặc ngược đãi trong các nỗ lực buộc họ phải thú tội. Ấn xá Quốc tế đã từng điều tra việc sử dụng rộng rãi hình thức tra tấn hoặc ngược đãi đối với các tù nhân lương tâm tại Việt Nam.¹⁸¹

Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc đã bày tỏ quan ngại rằng luật hình sự Việt Nam không công khai hình sự hoá hành vi tra tấn và trích dẫn những quan ngại đặc biệt liên quan tới tin tức nhận được về tình trạng sử dụng tra tấn và ngược đãi lan tràn trong quá trình tạm giam, đôi khi dẫn tới tử vong trong nhà giam.¹⁸²

Trong hầu hết các trường hợp, luật sư chỉ được gặp bị cáo một thời gian rất ngắn trước khi xét xử, và đây là một vi phạm đối với quyền được có đủ thời gian và phương tiện để chuẩn bị cho việc bào chữa, một yếu tố quan trọng cho quyền được xét xử công bằng như được Điều 14 của ICCPR đảm bảo.¹⁸³ Trong trường hợp của Nguyễn Ngọc Ánh, luật sư của ông nói với Ấn xá Quốc tế rằng ông chỉ được phép gặp Nguyễn Ngọc Ánh một lần trong suốt 10 tháng trước khi xét xử và buổi gặp chỉ kéo dài khoảng một tiếng đồng hồ và một tuần trước khi diễn ra phiên xử.¹⁸⁴ Không được gặp thân chủ và không có được các thông tin liên quan về vụ án nên trên thực tế luật sư không thể chuẩn bị đầy đủ để bào chữa trong các vụ án này, vì thế làm hại tới quyền được xét xử công bằng.

178 Xem Nguyên tắc Johannesburg về An ninh Quốc gia, Tự do biểu đạt và tiếp cận thông tin (Nguyên tắc Johannesburg), Nguyên tắc 7, www.article19.org/data/files/pdfs/standards/joburgprinciples.pdf

180 Bộ luật Tố tụng Hình sự Việt Nam, 2015, Điều 82.

181 Ấn xá Quốc tế, *Nhà tù ngay chính trong nhà tù: Tra tấn và ngược đãi với tù nhân lương tâm tại Việt Nam* (Index: ASA 41/4187/2016).

182 Kết luận các quan sát của Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc: Việt Nam, UN Doc. CCPR/C/VNM/CO/3 (2019), para. 25.

183 Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc, Bình luận chung số 32, Quyền bình đẳng trước tòa và quyền được xét xử công bằng (Điều 14 Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị - ICCPR), UN Doc. CCPR/C/GC/32, para. 32.

184 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn Đặng Đình Mạnh, luật sư của Nguyễn Ngọc Ánh, ngày 9 tháng 12 năm 2019.

4.1.2 ĐIỀU 331: “LẠM DỤNG CÁC QUYỀN TỰ DO DÂN CHỦ”

Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015 (lấy nguyên văn từ Điều 258 Bộ luật Hình sự 1999) đã hình sự hoá “lạm dụng quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước” và đưa ra những hình phạt nặng tới 7 năm tù giam. Điều khoản này mâu thuẫn với các nguyên tắc căn bản của luật nhân quyền quốc tế bằng cách hình sự hoá việc thực thi các quyền con người khi những quyền này không phù hợp với lợi ích của chính phủ.

Việc bảo vệ “lợi ích của Nhà nước” – khác với “an ninh quốc gia” và “trật tự công cộng” chẳng hạn - không phải là một trong những mục đích chính đáng có thể tạo cơ sở cho những hạn chế được phép đối với tự do biểu đạt theo Điều 19 của ICCPR. Điều 331 rõ ràng đã vi phạm các nghĩa vụ quốc tế của Việt Nam về quyền con người. Ngoài việc thiếu một mục đích chính đáng, tội danh này cũng không đáp ứng phép thử về tính hợp pháp vì nó được xây dựng đặc biệt rộng và mơ hồ, vì “lợi ích của nhà nước” không được xác định đầy đủ ở bất kỳ đâu. Cũng chưa rõ “tác động tiêu cực đến an ninh, trật tự, an toàn xã hội” được đo lường và áp dụng như thế nào trên thực tế.

ĐIỀU 331: LẠM DỤNG CÁC QUYỀN TỰ DO DÂN CHỦ XÂM HẠI TỚI LỢI ÍCH CỦA NHÀ NƯỚC, QUYỀN, LỢI ÍCH HỢP PHÁP CỦA TỔ CHỨC, CÁ NHÂN

1. Người nào lạm dụng các quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tự do tín ngưỡng, tôn giáo, hội họp, lập hội và các quyền tự do dân chủ khác xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, thì bị phạt cảnh cáo, phạt cải tạo không giam giữ đến ba năm hoặc phạt tù từ 6-36 tháng.
2. Phạm tội gây ảnh hưởng xấu tới an ninh, trật tự, an toàn xã hội thì bị phạt tù từ 2- 7 năm.

Kể từ khi Bộ luật hình sự mới có hiệu lực từ tháng 1 năm 2018, nhà chức trách tại Việt Nam đã sử dụng Điều 331 để truy tố người dân vì đã thực thi quyền tự do biểu đạt trên mạng. Trong số 21 người bị truy tố theo điều 331 kể từ khi Bộ luật hình sự 2015 có hiệu lực, 11 người đã bị kết án và bị phạt tù từ 6 tháng tới 5 năm. Chỉ riêng trong năm 2018 ít nhất 9 người đã bị truy tố theo Điều 331, 5 người khác bị bắt giam với cùng tội danh trong năm 2019 và 7 người khác bị khởi tố trong năm 2020 tới nay. Tất cả những người này đã sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình về những vấn đề khác nhau, từ các chính sách của chính phủ tới niềm tin chính trị của cá nhân. (Những trường hợp này có chi tiết trong Phụ lục A.)

Đỗ Công Dương, là một nhà báo và người bảo vệ nhân quyền được biết đến qua các hoạt động chống tham nhũng trên mạng xã hội, chủ yếu trên Facebook và YouTube, nơi ông tạo một kênh riêng và đặt tên là Tiếng Dân. Ông dành kênh này để phát các buổi nói chuyện về các cáo giác tham nhũng và là nơi cho các nạn nhân bị chiếm đất lên tiếng.¹⁸⁵ Hoạt động trên mạng của ông đã thu hút sự chú ý của chính quyền địa phương trước cả khi ông bị bắt vào tháng 1 năm 2018; như vào tháng 9 năm 2017, công an gửi cho ông một thông báo viết: “Từ tháng 1 năm 2017, Đỗ Công Dương đã thành lập, sử dụng một số trang mạng xã hội (Facebook)... để đăng, chia sẻ bài viết, video trực tiếp và gián tiếp có nội dung không đúng sự thật, ảnh hưởng đến uy tín và danh dự của tổ chức, công dân; một số video được Đỗ Công Dương chia sẻ, tuyên truyền có nội dung đi ngược lại đường lối, chủ trương chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước.”¹⁸⁶

Tháng 9 năm 2018 Đỗ Công Dương bị kết án và bị tuyên phạt 4 năm tù giam vì tội “gây rối trật tự công cộng”.¹⁸⁷ Một tháng sau, Đỗ Công Dương lại bị ra toà, lần này bị truy tố theo Điều 331 Bộ luật hình sự năm 2015 vì “lạm dụng tự do dân chủ”. Ông lại bị kết án và bị bản án 5 năm tù giam.¹⁸⁸ Đỗ Công

185 Ủy ban bảo vệ nhà báo, “Đỗ Công Dương”. cpj.org/data/people/do-cong-duong/index.php

186 Nhật Báo Calitoday, Bắc Ninh: Nhà hoạt động Đỗ Công Dương bị tạm giữ, ngày 26 tháng 1 năm 2018. www.baocalitoday.com/tieng-noi-tu-trong-nuoc/bac-ninh-nha-hoat-dong-cong-duong-bi-tam-giu.html

187 Đài Á châu Tự do, “Nhà hoạt động vì quyền đất đai Việt Nam, Đỗ Công Dương nhận án 48 tháng tù giam”, ngày 17 tháng 9 năm 2018, www.rfa.org/english/news/vietnam/activist-sentence-09172018165155.html

188 Đài Á châu Tự do, “Nhà hoạt động đã bị bỏ tù của Việt Nam lĩnh thêm án 5 năm tù nữa vì một tội danh khác”, ngày 12 tháng 10 năm 2018, www.rfa.org/english/news/vietnam/duonggets5moreyears-10122018164030.html?searchterm:utt8:ustring= Do Cong Duong

Đương kháng cáo bản án này và tháng 1 năm 2019 Tòa Phúc Thẩm giảm án từ 5 năm xuống 4 năm, có nghĩa ông bị tổng cộng 8 năm tù cho hai tội danh này. Sau bản án thứ hai của Đỗ Công Đường, Ủy ban Bảo vệ Nhà báo nói chính phủ Việt Nam đã sử dụng “luật chống nhà nước tùy tiện và mơ hồ để bỏ tù các nhà báo” và yêu cầu trả tự do ngay lập tức và vô điều kiện cho Đỗ Công Đường.¹⁸⁹

Vào tháng 6 năm 2018, chính phủ đề xuất hai dự luật, một nhằm mục đích thành lập các đặc khu kinh tế và một là Luật An ninh mạng. Luật đặc khu kinh tế không được ưa chuộng một phần do “lo ngại của dân chúng rằng các công ty Trung Quốc sẽ là đối tượng chính được hưởng lợi từ một loạt ưu đãi mới dành cho các nhà đầu tư” mà luật này tìm cách thiết lập.¹⁹⁰ Trên khắp cả nước hàng ngàn người đã biểu tình, yêu cầu chính phủ hủy bỏ luật được dự trù đó.¹⁹¹ Tại thành phố Hồ Chí Minh, một nhóm các nhà hoạt động đã thành lập Nhóm Hiến Pháp, một nhóm hoạt động không có đăng ký với mục đích, theo Hoàng Trọng Mẫn - người sáng lập nhóm này – nhằm “thúc đẩy các quyền con người được bảo đảm theo hiến pháp, vận động cho một quá trình chuyển tiếp chính trị ôn hòa và kêu gọi người dân biểu tình ôn hòa chống lại các dự luật này”.¹⁹²

Thành viên của nhóm đã sử dụng Facebook để công khai ý tưởng và kế hoạch của họ. **Lê Minh Thế**, một thành viên của Nhóm Hiến Pháp, đã phát trực tiếp từ tài khoản Facebook của mình quảng bá cho chương trình nghị sự của nhóm.¹⁹³ Vào tháng 9 năm 2018, chính quyền đã đàn áp Nhóm Hiến Pháp, bắt giam 9 thành viên của nhóm, và ít nhất bốn người khác đã bỏ trốn sang Thái Lan, trong đó có Hoàng Trọng Mẫn.¹⁹⁴

Ngày 9 tháng 10 năm 2018, Lê Minh Thế thực hiện phát trực tiếp trên Facebook trong đó ông và hai nhà hoạt động khác thảo luận về các cáo giác tham nhũng và thúc giục người xem tìm hiểu về các quyền của họ, đồng thời kêu gọi dân chúng tổ chức hoạt động bất tuân dân sự để đòi dân chủ.¹⁹⁵ Ngày hôm sau Lê Minh Thế bị bắt. Giới chức trách buộc ông tội “lạm dụng các quyền tự do dân chủ” theo Điều 331 của Bộ luật Hình sự năm 2015.¹⁹⁶

Truyền thông nhà nước đưa tin giới chức trách đã nói: “từ năm 2017 đến nay, Lê Minh Thế lập nhiều tài khoản trên mạng xã hội Facebook để đăng tải, chia sẻ, bình luận các nội dung xuyên tạc chủ trương, đường lối, chính sách của đảng và nhà nước.”¹⁹⁷ Lê Minh Thế bị đưa ra xét xử vào ngày 20 tháng 3 năm 2019, bị kết án và tuyên phạt hai năm tù giam. Huỳnh Trương Ca, một thành viên khác của Nhóm Hiến Pháp, bị buộc tội theo Điều 117 (chống nhà nước) vì các hoạt động trên mạng xã hội của ông và bị kết án 5 năm rưỡi tù giam vào tháng 12 năm 2018.¹⁹⁸

4.2 HẠN CHẾ PHÁT NGÔN TRÊN MẠNG THỜI COVID-19

Năm 2020, chính quyền Việt Nam cũng đã truy tố những người bày tỏ ý kiến trên mạng về đại dịch COVID-19. Hai tù nhân lương tâm là Mã Phùng Ngọc Phú và Đinh Thị Thu Thủy đang bị tù giam hiện nay vì những bài đăng trên Facebook liên quan tới COVID-19 (xem Phụ lục A để biết thêm chi tiết).

Mã Phùng Ngọc Phú bị bắt vì các bài đăng trên Facebook, đặt các câu hỏi chính đáng về tính minh bạch của chính phủ trong việc đối phó với đại dịch COVID-19. Cảnh sát cáo buộc bà tội “tung tin thất thiệt về đại dịch và bôi nhọ các lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam”. Bà bị truy tố theo Điều 331 của Bộ luật hình sự năm 2015 vì tội “lạm dụng các quyền tự do dân chủ”, và ngày 11 tháng 5 năm

189 Ủy ban bảo vệ nhà báo, “Việt Nam tuyên án nhà báo công dân vì tội danh chống nhà nước thứ hai”, ngày 15 tháng 10 năm 2018, cpj.org/2018/10/vietnam-sentences-citizen-journalist-on-second-ant.php

190 Tom Fawthrop, “Chi trích của công chúng gây áp lực với Việt Nam phải lùi bước trong vấn đề các đặc khu kinh tế mới”, Đối thoại Trung Quốc, ngày 26 tháng 3 năm 2019, chinadialogue.net/en/business/11154-public-criticism-pressures-vietnam-to-back-down-on-new-economic-zones/

191 Martin Petty, “Mất niềm tin vào chính sách với Trung Quốc của chính phủ đã thổi bùng các cuộc biểu tình phản đối tại Việt Nam”, Reuters, 19 June 2018, uk.reuters.com/article/uk-vietnam-protests-analysis/in-vietnam-distrust-of-governments-china-policy-fuels-protests-idUKKBN1JF0VW

192 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Hoàng Trọng Mẫn, ngày 17 tháng 2 năm 2020.

193 Tài khoản Facebook của Lê Minh Thế, Video, www.facebook.com/leminh.the.54.

194 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Hoàng Trọng Mẫn, ngày 17 tháng 2 năm 2020.

195 Tài khoản Facebook của Lê Minh Thế, Video, www.facebook.com/leminh.the.54.

196 Dự án 88, “Thông tin cá nhân: Lê Minh Thế”, the88project.org/profile/160/le-minh-the/

197 Báo Thanh Niên, “Khởi tố, bắt giam nghi can livestream kích động biểu tình trên Facebook”, thanhnien.vn/thoi-su/khoi-to-bat-giam-nghi-can-livestream-kich-dong-bieu-tinh-tren-facebook-1012058.html

198 The 88 Project, “Profile: Huỳnh Trương Ca”, www.the88project.org/profile/209/huynh-truong-ca/

2020, Tòa án Nhân dân quận Ninh Kiều, thành phố Cần Thơ, đã kết án và tuyên phạt bà chín tháng tù giam.¹⁹⁹

Đinh Thị Thu Thủy là chuyên gia thủy sản từ tỉnh Hậu Giang. Bà bắt đầu sử dụng Facebook để bày tỏ quan điểm của mình về các vấn đề chính trị từ năm 2016 sau khi xảy ra thảm họa môi trường Formosa ở miền Trung Việt Nam (xem phần 4.1.1 ở trên). Những năm sau đó bà tiếp tục thảo luận các vấn đề nhạy cảm, bao gồm dự thảo Luật đặc khu kinh tế và Luật An ninh mạng năm 2018. Ngoài bình luận về các vấn đề trong nước, Đinh Thị Thu Thủy còn sử dụng Facebook để nói về các vấn đề ở thành phố quê hương, mà trọng tâm là về môi trường. Khi đại dịch COVID-19 tràn vào Việt Nam đầu năm 2020, bà đã chỉ trích chính phủ trên Facebook về các chính sách mà bà bất đồng, trong đó có quyết định của chính phủ không đóng cửa biên giới với Trung Quốc. Dường như kết quả là bà đã bị cảnh sát bắt vào ngày 18 tháng 4 năm 2020. Bà bị truy tố theo điều 117 của Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" và vẫn đang bị giam giữ trước khi xét xử tại Trại tạm giam của công an tỉnh Hậu Giang vào thời điểm công bố báo cáo này. Bà phải đối mặt với bản án 12 năm tù giam.

Sau khi đại dịch COVID-19 lần đầu xuất hiện tại Việt Nam vào tháng 1 năm 2020, chính quyền Việt Nam đã tăng cường việc sử dụng Nghị định 15 (xem Mục 2.2.3 ở trên) và các quy định khác để xử phạt hành chính đối với những cá nhân bị cáo buộc đã phát tán thông tin sai lệch trên mạng.²⁰⁰

Một phần trong cách tiếp cận của các cơ quan chức năng Việt Nam trong việc chống COVID-19 là nâng cao nhận thức về sự nguy hiểm của vi rút này đồng thời xử lý cái gọi là "thông tin sai sự thật". Vào ngày 27 tháng 3, truyền thông nhà nước đưa tin 700 người đã bị yêu cầu "làm việc" với cảnh sát vì lưu truyền "tin giả mạo" về COVID-19 trên mạng xã hội. Báo chí Nhà nước đưa tin "các thể lực thù địch, phản động trong và ngoài nước đã lợi dụng phát tán trên không gian mạng nhiều thông tin sai sự thật, xuyên tạc tình hình dịch bệnh và công tác chỉ đạo, điều hành của Chính phủ và các bộ, ngành, địa phương trong nỗ lực phòng, chống dịch bệnh".²⁰¹

Một "buổi làm việc" với một trường hợp bị cáo giác đăng tin sai sự thật trên mạng xã hội. **Nguồn:** Kiemsat Online: <https://kiemsat.vn/cong-an-lam-vec-voi-gan-700-truong-hop-tung-tin-sai-ve-covid-19-56977.html>

Trong "các buổi làm việc" này, người được mời tới đồn công an đã nhận một thư yêu cầu tới trả lời thẩm vấn với một cảnh sát viên về việc sử dụng mạng xã hội của họ. Trước tháng 4 năm 2020, cơ sở pháp lý cho những "buổi làm việc" này là Nghị định 174/2013/ND-CP. Kể từ khi Nghị định 15 có hiệu lực vào tháng 4 năm 2020, người ta tin là nhiều người đã bị tạm giam theo nghị định này.

Những người được "mời" tham dự các buổi làm việc đó thường phải ký một bản tuyên bố, cam kết với cảnh sát sẽ kiểm chế không tham gia các hoạt động bị bài bác đó nữa vì mỗi đe dọa sẽ bị xử lý theo pháp luật và có thể bị phạt hoặc bị bỏ tù. Trong nhiều trường hợp, những "cam kết" này đi ngược lại luật nhân

quyền quốc tế vì nó trở thành đe dọa khởi tố nếu một cá nhân thực thi ôn hoà các quyền con người của mình. Kể từ khi Nghị định 15 có hiệu lực vào tháng 4, luật này cũng được sử dụng để áp đặt các hình phạt hành chính với các cá nhân trong một số trường hợp trên cơ sở thông tin sai sự thật liên quan tới COVID-19.²⁰² Tuy nhiên có rất ít thông tin công khai về việc thực thi Nghị định này.

Tính chính đáng của từng hạn chế đối với quyền tự do biểu đạt phải được đánh giá riêng biệt dựa trên cùng một phép thử có ba phần được ghi trong Điều 19 của ICCPR. Tuy nhiên một số nguyên tắc chung nhất định được áp dụng. Chẳng hạn như bảo vệ sức khoẻ cộng đồng – không giống với khái niệm mơ hồ "an ninh quốc gia" như được trích dẫn trong các luật của Việt Nam – là trong số những mục đích

199 Tuổi Trẻ, Xuyên tạc Đảng và Nhà nước, tung tin giả lên Facebook, lĩnh 9 tháng tù, 11 May 2020, tuoitre.vn/xuyen-tac-dang-va-nha-nuoc-tung-tin-gia-len-facebook-linh-9-thang-tu-20200510213019079.htm

200 Mign Vu and Bich T. Tran, "The Secret to Vietnam's COVID-19 Response Success: A review of Vietnam's response to COVID-19 and its implications", *The Diplomat*, 18 April 2020, thediplomat.com/2020/04/the-secret-to-vietnams-covid-19-response-success/

201 Kiemsat Online, Công an làm việc với gần 700 trường hợp tung tin sai về Covid-19, ngày 27 tháng 3 năm 2020, kiemsat.vn/cong-an-lam-vec-voi-gan-700-truong-hop-tung-tin-sai-ve-covid-19-56977.html

202 Đài Truyền hình Quảng Ngãi, Xử lý nghiêm hành vi đưa tin sai sự thật về dịch Covid-19 trên mạng xã hội, ngày 29 tháng 7 năm 2020, quangngaitv.vn/tin-tuc-n7378/xu-ly-nghiem-hanh-vi-dua-tin-sai-su-that-ve-dich-covid19-tren-mang-xa-hoi.html

chính đáng có thể dựa vào để biện minh cho những hạn chế nhất định đối với quyền tự do biểu đạt trong một số trường hợp hạn hẹp nào đó theo Điều 19 của ICCPR.

Bất cứ hạn chế nào đối với quyền tự do biểu đạt cũng phải do luật pháp quy định và bất cứ hạn chế nào cũng phải được chứng minh là cần thiết và tương xứng (có nghĩa là biện pháp ít hạn chế nhất để đạt được mục đích bảo vệ sức khỏe cộng đồng). Việc đánh giá này phải được thực hiện theo từng trường hợp cụ thể; Tuy nhiên việc truy tố hình sự và khả năng tù đầy dài hạn – như trường hợp của Mã Phùng Ngọc Phú và Đinh Thị Thu Thủy - chắc chắn không phải là phản ứng tương xứng hay tuân thủ nhân quyền trước đại dịch COVID-19.

4.3 CÁC BIỆN PHÁP NGOÀI LUẬT ĐƯỢC SỬ DỤNG ĐỂ ĐÀN ÁP BIỂU ĐẠT TRÊN MẠNG

Các blogger, người bảo vệ nhân quyền và các nhà hoạt động tham gia biểu đạt trên mạng tại Việt Nam không chỉ phải đối mặt với mối đe dọa thường xuyên có thể bị bắt giữ và truy tố tùy tiện - họ còn phải chịu mối đe dọa bị hành hung tàn bạo, bị theo dõi và đe dọa ngấm ngấm, người thân trong gia đình bị quấy rối, bị bắt nạt và lăng mạ trên mạng. Rất khó có được các biện pháp khắc phục và trách nhiệm giải trình trước những người đả như vậy. Những người bảo vệ nhân quyền và các nhà hoạt động khiêu nại với chính quyền sau khi bị đánh đập hoặc sách nhiễu rất hiếm khi được xem xét nghiêm túc.

4.3.1 HÀNH HUNG

Trong những năm gần đây, Ân xá Quốc tế đã ghi nhận hàng chục vụ hành hung thường bởi các nhóm người mặc thường phục và đôi khi đeo khẩu trang nhằm vào các nhà hoạt động và những người bảo vệ nhân quyền trên mạng, một số người đã bị thương nặng.²⁰³ Trong nhiều trường hợp cảnh sát có mặt tại hiện trường đã không có hành động ngăn cản những vụ hành hung này, hay can thiệp dưới bất cứ hình thức nào, và nó gợi ý cho thấy những kẻ hành hung đang hành động, ít nhất, là có sự đồng ý hoặc ngầm chấp thuận của các viên chức nhà nước. Một số vụ hành hung xảy ra ngay trong đồn cảnh sát.

Năm 2014, cha mẹ của **Trịnh Bá Phương** bị bắt khi đang biểu tình phản đối các kế hoạch của chính phủ thu giữ đất của họ. Sau khi cha mẹ ông bị bỏ tù, Trịnh Bá Phương và em trai Trịnh Bá Tư tiếp tục thách thức việc chiếm đất của họ. Họ tổ chức dân làng, những người có đất đai cũng bị thu giữ, chỉ dẫn cho họ về quyền đất đai, giúp họ khiếu nại với các cơ quan chức năng khác nhau và tổ chức biểu tình đòi công lý.²⁰⁴

Những việc làm của họ đã thu hút sự chú ý trên toàn quốc khi họ bắt đầu hoạt động trên mạng, sử dụng Facebook để chia sẻ câu chuyện của họ và cập nhật cho những người theo dõi trang của mình. Tin tức về hoạt động của họ lan truyền trên mạng xã hội và các nạn nhân bị thu giữ đất trên khắp cả nước bắt đầu nhờ họ chỉ dẫn. Khi con số những vụ này gia tăng, hai anh em trở thành hai trong số các nhà hoạt động về quyền đất đai nổi bật nhất tại Việt Nam.²⁰⁵ Khi Trịnh Bá Phương và Trịnh Bá Tư trở nên nổi tiếng trên cả nước, giới chức trách đã thắt chặt giám sát hai người này.

Vào tháng 6 năm 2015, hai anh em cùng khoảng một chục nhà hoạt động khác đi một chặng đường khoảng 300 km đến tỉnh Nghệ An để đón cha của họ ra tù. Trước chuyến đi nhóm này đã thông báo kế hoạch của họ trên mạng xã hội và kêu gọi hỗ trợ. Họ đã đăng tin cập nhật thường xuyên trên Facebook trong suốt hành trình của mình.

Trịnh Bá Phương cho biết khi họ đến nơi, cảnh sát bảo họ đợi cách cổng chính của trại giam vài trăm mét. Tại đó, ông nói họ đã bị một nhóm người không rõ danh tính, cầm đá và gây gộc hành hung. Trịnh Bá Phương bị đánh vào phía sau đầu và bất tỉnh, còn Trịnh Bá Tư cũng bị đánh dữ dội. Vụ hành

203 Xem: Tổ chức Theo dõi Nhân quyền, *Không chốn dung thân cho các nhà hoạt động vì nhân quyền: Các nhà vận động nhân quyền và blogger bị hành hung tại Việt Nam*, tháng 6 năm 2017, www.hrw.org/report/2017/06/18/no-country-human-rights-activists-assaults-bloggers-and-democracy-campaigners.

204 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

205 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

hung diện ra trước sự chứng kiến của hàng chục cảnh sát, nhưng Trịnh Bá Phương cho biết không một ai trong số cảnh sát này can thiệp.²⁰⁶

“Tôi bị giam giữ khoảng 20 lần trong 6 năm qua, cảnh sát thu của tôi bốn chiếc điện thoại, tôi và em trai bị đánh đập rất nhiều lần.”

Trịnh Bá Phương, người bảo vệ nhân quyền và nhà hoạt động vì quyền đất đai (đã bị bỏ tù một cách tùy tiện sau khi phỏng vấn)²⁰⁷

Trịnh Bá Tư sau khi bị đánh hồi năm 2015. Ảnh được cung cấp

Trịnh Bá Phương nói với Ân xá Quốc tế ông cũng từng bị cảnh sát mặc sắc phục hành hung: “Cảnh sát đã nhiều lần đánh đập tôi, đặc biệt khi họ cố bắt giữ tôi hoặc khi tôi đang bị tạm giữ”. Ông cho biết một trong số cảnh sát viên đã dọa giết ông.²⁰⁸

Trịnh Bá Phương và Trịnh Bá Tư sử dụng mạng xã hội để vận động cho các nạn nhân các vụ thu hồi đất tùy tiện trên khắp Việt Nam. Tài khoản Facebook của họ có hơn 80.000 người theo dõi và họ thường xuyên cập nhật tin tức và thông tin về các vụ vi phạm nhân quyền trong nước. Các trang mạng xã hội như Facebook có thể đóng vai trò quý giá là nơi ghi nhận và chia sẻ lời kể về những vụ ngược đãi như thế, và do vậy gây áp lực lên các thủ phạm. “Tôi sẽ không dừng bước kể cả khi tôi phải đối mặt với án tù – vì có những người mà tiếng nói của họ cần được lắng nghe và tôi phải là sứ giả của họ”, Trịnh Bá Phương nói với Ân xá Quốc tế trước khi ông bị bắt cùng với em trai, Trịnh Bá Tư, theo Điều 117 của Bộ luật Hình sự 2015 vì tội “làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” vào tháng 6 năm 2020.²⁰⁹

Vào tối ngày 24 tháng 6 năm 2018, gạch đá được ném như mưa xuống mái nhà và qua cửa sổ nhà của **Đỗ Thị Minh Hạnh** làm hư hỏng các vật dụng trong nhà và đe dọa gây thương tích cho người bên trong. Đỗ Thị Minh Hạnh là một thành viên hay lên tiếng của phong trào *Lao động Việt*, một tổ chức vận động cho quyền của người lao động tại Việt Nam. Năm 2010, tổ chức của bà đã tích cực ủng hộ các công nhân nhà máy đang đình công trước khi bà và hai đồng nghiệp bị bắt giam, xét xử và kết án 7 năm tù giam.²¹⁰

Vào tháng 6 năm 2014, chính phủ Việt Nam thả Đỗ Thị Minh Hạnh. Bà về lại tỉnh Lâm Đồng và tiếp tục các hoạt động trên mạng xã hội của mình. Bà nói với Ân xá Quốc tế nhà bà đã bị những người đàn ông không rõ danh tính mặc thường phục giám sát. Vào tháng 6 năm 2018, sau khi Đỗ Thị Minh Hạnh lên mạng tiếp tục hoạt động trở lại, nhà của bà bị một nhóm người, mà bà tin là cảnh sát mặc thường phục, ném gạch đá và nhiều thứ khác vào nhà, làm vỡ cửa sổ và mái nhà. Bà nói với Ân xá Quốc tế vụ tấn công kiểu này đã lặp lại ba lần trong tuần kế tiếp và ngày một gia tăng về mức độ bạo lực. Dù bà liên tục báo với cảnh sát địa phương nhưng họ không bao giờ can thiệp.²¹¹

206 Ân xá Quốc tế, phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020; Dân luận, Côn đồ tấn công những người đi đón TNLT Trịnh Bá Khiêm, ngày 25 tháng 6 năm 2015, www.danluan.org/tin-tuc/20150624/con-do-tan-cong-nhung-nguoi-di-don-tnlt-trinh-ba-khiem

207 Ân xá Quốc tế, phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

208 Ân xá Quốc tế, phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

209 Ân xá Quốc tế, phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

210 Dự án 88, ‘Hồ sơ: Đỗ Thị Minh Hạnh’, the88project.org/profile/277/do-thi-minh-hanh/

211 Ân xá Quốc tế, “Việt Nam: Chính quyền phải bảo vệ các nhà hoạt động trước các vụ tấn công của côn đồ”, ngày 2 tháng 7 năm 2018, www.amnesty.org/en/latest/news/2018/07/viet-nam-authorities-must-protect-activist-from-mob-attacks/

Đình Văn Hải, một nhà hoạt động, đến nhà Đỗ Thị Minh Hạnh để thể hiện tình đoàn kết sau khi ông đọc bài trên Facebook của bà về các vụ tấn công. Vào ngày 27 tháng 6 năm 2018, hai người đã livestream trên Facebook để đưa tin về vụ việc, miêu tả những thiệt hại và kêu cứu. Ngay sau khi ông ra khỏi nhà, ông đã bị bốn người đàn ông đi trên hai xe máy xông vào dùng gậy gộc và thanh kim loại đánh cho đến khi bất tỉnh. Người dân địa phương vội đưa ông đến bệnh viện nơi các bác sĩ phát hiện thấy Đình Văn Hải bị gãy xương đòn, hai xương sườn và bàn tay phải do vụ hành hung này.²¹²

Những thương tích của Đình Văn Hải hồi năm 2018. (Ảnh được cung cấp).

Những vụ tấn công vào nhà Đỗ Thị Minh Hạnh chỉ chấm dứt sau khi công chúng ngày càng quan tâm tới vụ việc này và các đại sứ quán nước ngoài tại Hà Nội lên tiếng quan ngại, mặc dù Đỗ Thị Minh Hạnh đã quyết định rời khỏi nhà mình và chuyển đến một thành phố khác vì lý do an ninh, kết quả của tình trạng bạo lực đó.²¹³

Có hàng chục các vụ hành hung tương tự nhắm vào những người có hoạt động trên mạng. Năm 2018 **Hà Văn Nam**, một người vận động chống tham nhũng, giúp tổ chức một chiến dịch phản đối dân sự dùng xe ô tô chặn các trạm thu phí bất cập của tư nhân trên các quốc lộ.²¹⁴ Phong trào này lan rộng và các tài xế trên cả nước bắt đầu thách thức các công ty thu phí BOT có giấy phép thu phí đã hết hạn hoặc những người tùy tiện tăng giá thu phí. Hà Văn Nam đã tham gia trong ít nhất 30 chiến dịch tại nhiều tỉnh và thành phố và sử dụng tài khoản Facebook của mình, vốn có 35.000 người theo dõi, để chia sẻ các buổi livestream hàng ngày, chỉ trích các công ty bị cáo giác vi phạm nhân quyền và huy động có thêm các cuộc biểu tình công khai.²¹⁵

212 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Đình Văn Hải, ngày 28 tháng 8 năm 2019.

213 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Đỗ Thị Minh Hạnh, ngày 8 tháng 7 năm 2018.

214 Email từ Đỗ Nam Trung gửi cho Ấn xá Quốc tế, ngày 12 tháng 12 năm 2019.

215 Email từ Đỗ Nam Trung gửi cho Ấn xá Quốc tế, ngày 12 tháng 12 năm 2019.

Thương tích trên người Hà Văn Nam do bị hành hung hồi tháng 1 năm 2019 (Ảnh được cung cấp).

Tháng 1 năm 2019, một nhóm người đã bắt cóc Hà Văn Nam từ một quán trà gần nhà ông, đánh đập ông dã man sau đó vớt ông ở trước cửa một bệnh viện.²¹⁶ Hà Văn Nam đã phải nằm viện vì bị gãy xương sườn, bầm tím nhiều nơi và ảnh thương tích của ông lan truyền trên mạng xã hội. Đỗ Nam Trung, một người cùng hoạt động với Hà Văn Nam, nói với Ân xá Quốc tế ông tin là nhóm hành hung Hà Văn Nam có liên quan tới các viên chức chính phủ và các công ty bị phong trào này nhằm mục tiêu phản đối, dựa trên những đe dọa mà ông và các nhà hoạt động khác, trong đó có Hà Văn Nam, đã nhận kể từ khi họ tham gia vào phong trào này.²¹⁷

Trong những trường hợp khác, các nhóm người ủng hộ chính phủ đã đối đầu thách thức với các nhà hoạt động và tổ chức biểu bình nhằm đe dọa họ. **Nguyễn Lâm Thắng** là một nhà hoạt động vì dân chủ nổi tiếng. Tài khoản Facebook của ông là diễn đàn công khai nơi 138.000 người theo dõi, chia sẻ ý kiến về những vấn đề công chúng quan tâm. Ông thường xuyên viết về các chủ đề nhạy cảm như chỉ trích Đảng Cộng sản Việt Nam.

Nguyễn Lâm Thắng cho biết ông đã gặp “quá nhiều sự cố không thể đếm xuể” khi chính bản thân ông và gia đình ông bị cảnh sát hay những nhóm ủng hộ chính phủ quấy rối và hăm dọa. Ví dụ năm 2015 Nguyễn Lâm Thắng sử dụng tài khoản Facebook để công khai kêu gọi chính quyền tiến hành điều tra nghiêm túc vụ án trong đó một tù nhân, Đỗ Đăng Dư, đã bị giết hại. Việc làm đó của ông đã không thành công trong việc buộc chính quyền phải điều tra lại vụ giết người nhưng vụ này đã lan truyền trên mạng và thu hút sự chú ý của công chúng.

Ông nói với Ân xá Quốc tế rằng một ngày sau khi đăng bài đó trên Facebook, những người ủng hộ chính phủ đã tụ tập trước nhà ông. Họ dung loa phóng thanh và gọi ông là “phản động”, cáo buộc ông là “thiếu tôn trọng lãnh tụ cách mạng” và đe dọa sẽ “dạy cho ông một bài học”.²¹⁸ Nhóm này sau đó theo ông tới nhà trẻ của con gái ông nơi 5 người trong nhóm này vào tận trường, sách nhiễu người thân trong gia đình ông, quát mắng Nguyễn Lâm Thắng, và một lần nữa cáo buộc ông là “kẻ phản động đáng bị trừng trị”.²¹⁹ Sau vụ việc này, Nguyễn Lâm Thắng đã tới đồn cảnh sát địa phương để khiếu nại về những hành xử như vậy nhưng cảnh sát đã không làm gì cả.²²⁰

Những trường hợp nêu ra trên đây chỉ là một số ví dụ nhỏ về một mô hình rộng lớn hơn những vụ hành hung, đe dọa được thực hiện với sự đồng ý hoặc ngầm chấp thuận của chính quyền tại Việt Nam nhằm vào các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, những người bày tỏ quan điểm của chính họ trên mạng. Ân xá Quốc tế không tìm thấy bằng chứng nào về việc những trường hợp này đang được cảnh sát điều tra thích đáng hay bất cứ trường hợp nào mà những người bị nghi có trách nhiệm bị đưa ra trước công lý.

216 Ân xá Quốc tế, “Việt Nam: Nhà hoạt động phải ra tòa vì tuyên bố trên Facebook”, ngày 29 tháng 7 năm 2019, www.amnesty.org/en/latest/news/2019/07/viet-nam-activist-faces-trial-statements-facebook/

217 Email tới Ân xá Quốc tế, ngày 12 tháng 11 năm 2019.

218 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Lâm Thắng, ngày 9 tháng 9 năm 2019.

219 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Lâm Thắng, ngày 9 tháng 9 năm 2019.

220 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Lâm Thắng, ngày 9 tháng 9 năm 2019.

4.3.2 QUẤY NHIỄU VÀ BẮT NẠT TRÊN MẠNG

“Họ chửi rủa tôi, dọa giết, hăm dọa sẽ làm hại người thân trong gia đình tôi, gọi tôi là một kẻ phản bội hoặc phản động, đủ thứ.”

Nguyễn Lâm Thắng, một nhà hoạt động từ Hà Nội, người sử dụng mạng xã hội từ năm 2011²²¹

DỰ LUẬN VIÊN - “NHỮNG NGƯỜI ĐỊNH HƯỚNG DỰ LUẬN”

Dự Luận viên hay “người định hướng dự luận” là những người được Ban Tuyên giáo của Đảng Cộng sản Việt Nam tuyển dụng và quản lý. Vai trò của họ là bảo vệ chính phủ trước những chỉ trích trên mạng bằng cách theo dõi, giám sát, quấy nhiễu trên mạng với những người lên tiếng chỉ trích và truyền bá các tuyên truyền ủng hộ CPV.²²²

Năm 2013, Hồ Quang Lợi, Trưởng Ban Tuyên giáo Thành uỷ Hà Nội, công bố thành phố này có 900 “dự luận viên” mà vai trò của họ là theo dõi “những gì mọi người quan tâm và bàn luận” rồi báo cáo lại cho Ban Tuyên giáo. Ông cũng nói tới việc thành lập “một nhóm chuyên gia” tập trung vào việc “đấu tranh chống các luận điệu xuyên tạc của các thế lực thù địch” trên mạng.²²³ Một bài trên tờ báo nhà nước, tờ Thanh Niên, cho là những dự luận viên này thường được tuyển dụng từ các thành viên trẻ của CPV và Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh.²²⁴ Ngay sau khi có công bố này các nhà hoạt động tại Hà Nội bắt đầu nhận những tin nhắn và bình luận quấy nhiễu và xúc phạm trên mạng xã hội.

HOẠT ĐỘNG “ĐỊNH HƯỚNG DỰ LUẬN”: DỌA GIẾT VÀ CHỬI RỦA

Ảnh chụp màn hình điện thoại dọa giết và những lời chửi rủa mà **Nguyễn Lâm Thắng**, một người bảo vệ nhân quyền nổi tiếng từ Hà Nội, nhận được. Tin nhắn được một người lạ gửi qua Facebook Messenger ngày 3 tháng 7 năm 2019 (với nội dung dịch sơ như sau):

“Mày..., mà chắc chắn rồi sẽ đi theo các con chó cái khác thôi. May cho mày là chúng tao không nhìn thấy mày chứ nếu không chúng tao sẽ cắt tiết mày như cắt tiết một con chó khốn nạn. Cả nhà mày hẳn đã uống máu hành kinh mới không may đê ra mà, và chắc mẹ mày bị chó đ... mới đê ra mà”.

Chính phủ Việt Nam tiết lộ rất ít thông tin về *Dự luận viên*, những người định hướng dự luận. Tuy nhiên con số những vụ việc và tin tức liên quan tới những vụ quấy nhiễu trên mạng của những người ủng hộ CPV với các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền trong hai năm qua cho thấy họ đã mở rộng năng lực. Năm 2013 chẳng hạn, các dự luận viên chỉ hoạt động tại Hà Nội, nhưng dựa trên các phỏng vấn với

221 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Lâm Thắng, ngày 9 tháng 9 năm 2019.

222 Báo Lao Động, Tổ chức nhóm chuyên gia bút chiến trên Internet, ngày 9 tháng 1 năm 2013, laodong.vn/archived/to-chuc-nhom-chuyen-gia-but-chien-tren-internet-698587.ltdo

223 Baodatviet.vn, Ông Hồ Quang Lợi: Tổ chức nhóm bút chiến trên Internet, ngày 9 tháng 1 năm 2013, baodatviet.vn/chinh-tri-xa-hoi/chinh-tri-viet-nam/ong-ho-quang-loi-to-chuc-nhom-but-chien-tren-internet-2211402

224 Báo Thanh Niên, Đảng viên trẻ phải học, đọc mới nhận diện được âm mưu của thế lực thù địch, ngày 28 tháng 8 năm 2019, thanhnien.vn/gioi-tre/dang-vien-tre-phai-hoc-doc-moi-nhan-dien-duoc-am-muu-cua-the-luc-thu-dich-1118858.html?fbclid=IwAR2Hphn4yAOP11j4Bx5oQYHpuo0uDYcRm001j2ezfUtpX2gNz2P6geR6eu0

những người bảo vệ nhân quyền bị ảnh hưởng tại Việt Nam, họ dường như mở rộng hoạt động tới cấp tỉnh thành.

Ân xá Quốc tế đã ghi nhận hàng chục vụ việc trong đó các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền trong những năm gần đây đã nhận tin nhắn quấy nhiễu, một số tin này còn đe dọa tính mạng hay các đe dọa bạo lực khác. Tương tự trang Facebook của Ân xá Quốc tế cũng nhận các tin nhắn quấy nhiễu từ các tài khoản ở Việt Nam.

Tin nhắn khiêu khích trên mạng mà trang Facebook của Ân xá Quốc tế Khu vực Đông Nam Á và Thái Bình Dương nhận hồi tháng 6 năm 2020

HOẠT ĐỘNG “ĐỊNH HƯỚNG DƯ LUẬN”:

TROLLING (KHIÊU KHÍCH TRÊN MẠNG) VÀ LẠM DỤNG

Trang Facebook của Ân xá Quốc tế nhận được tin nhắn này (hình bên trái) bằng tiếng Việt ngày 26 tháng 6 năm 2020, viết: “Ấn bình luận à, thách block đó, đồ phản động ngu ngốc. Đi mà ăn cút”

Một in nhắn khác, nhận tháng 3 năm 2019 viết: “Thôi phản động đi, đồ súc vật! Người Việt Nam đang sống yên bình, đừng núng l* * nữa.”

Ân xá Quốc tế đã nhận được tin tức về hành vi quấy nhiễu và đe dọa có phối hợp được thực hiện nhằm vào các nhà hoạt động tại Hải Dương ở miền Bắc, tại Huế ở miền Trung và tại tỉnh An Giang ở cực Nam. Tại Hải Dương, năm 2018 Ban tuyên giáo địa phương của Đảng Cộng sản Việt Nam đã tiết lộ họ có 300 dư luận viên.²²⁵

Ảnh chụp màn hình Facebook Messenger của Nguyễn Thúy Hạnh Hình được cung cấp.

“TÔI RẤT SỢ - TÔI CẢM THẤY RẤT LO LẮNG MỖI KHI TÔI ĐĂNG BẤT CỨ ĐIỀU GÌ TRÊN FACEBOOK.”

Nguyễn Thúy Hạnh một người bảo vệ nhân quyền từ Hà Nội. Bà là người thành lập Quỹ 50K, một tổ chức chú tâm vào việc trợ giúp tài chính cho gia đình các tù nhân lương tâm và những người khác bị giam giữ vì lý do chính trị tại Việt Nam. Bà nói với Ân xá Quốc tế rằng bà thường nhận những tin nhắn đe dọa, chửi bới trên Facebook từ những người lạ. Bà cho biết bà đã xoá phần lớn những tin nhắn này vì nó làm bà lo lắng phát ốm mỗi khi đọc chúng. Bà nói với Ân xá Quốc tế: “Họ dùng đủ lời lẽ bẩn thỉu – những từ bẩn thỉu nhất có thể tưởng tượng được, để chửi rủa tôi.”²²⁶

Tin nhắn này (ảnh bên trái) được gửi cho Nguyễn Thúy Hạnh qua Facebook Messenger vào tháng 3 năm 2019. Tin nhắn viết: “Haha... ra đường cẩn thận bố”

Các nhà bảo vệ nhân quyền Việt Nam đã nói với Ân xá Quốc tế rằng họ cảm thấy việc báo với chính quyền về các hành vi lăng mạ và đối xử như vậy chỉ là vô ích vì một thực tế vẫn được chấp nhận rộng rãi là chính các cơ quan chức năng đang đồng lõa với những hành vi đó. Nguyễn Lân Thắng nói với Ân xá Quốc tế: “Trong nhiều năm ròng, các nhà hoạt động ở Việt Nam, trong đó có tôi, đã phải đối mặt với những đe dọa lớn hơn như bị hành hung, và chúng tôi biết rằng cảnh sát đứng sau những vụ tấn công đó; vì vậy, chúng tôi không tin tưởng là cảnh sát sẽ xem xét các khiếu

225 Ban Tuyên giáo Hải Dương, Nắm bắt và định hướng dư luận xã hội theo kịp tình hình mới, ngày 8 tháng 7 năm 2018, bantuyen.gov.vn/Trang/ChiTietTinTuc.aspx?nid=8234

226 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Thúy Hạnh, ngày 12 tháng 12 năm 2019.

nại của chúng tôi một cách nghiêm túc về một người nào đó đã nhắn tin cho chúng tôi trên Facebook.”²²⁷

4.3.3 “LỰC LƯỢNG 47” - ĐỘI QUÂN KHÔNG GIAN MẠNG

Vào tháng 12 năm 2017, Thượng tướng Nguyễn Trọng Nghĩa, Phó chủ nhiệm Tổng cục chính trị Quân đội Việt Nam, đã giới thiệu ra mắt “Lực lượng 47”, một tiểu đoàn không gian mạng gồm khoảng 10.000 quân nhân thuộc lực lượng an ninh của nhà nước - hay đội quân không gian mạng - có chức năng “chống lại những quan điểm sai trái, thông tin xuyên tạc trên mạng” và những người “hàng giờ, hàng phút, hàng giây... sẵn sàng chủ động tác chiến, đấu tranh với các quan điểm sai trái”.²²⁸

“Đội quân không gian mạng” được định nghĩa là các thành phần thuộc chính phủ hay các đảng phái chính trị có nhiệm vụ thao túng dư luận quần chúng trên mạng.²²⁹ Tại Việt Nam, Lực lượng 47 hoạt động không rõ ràng, với rất ít thông tin về các hoạt động của họ được công bố công khai. Tuy nhiên dường như có tình trạng chông chéo đáng kể giữa công việc của các dư luận viên và đội quân không gian mạng trong mảng trolling (gây sự, khiêu khích), tuyên truyền và đồng loạt báo cáo vi phạm (mass reporting).

Trong “Bản kiểm kê về những thao túng có tổ chức trên mạng xã hội” năm 2019 của mình, Dự án Nghiên cứu Tuyên truyền Điện toán của Viện Internet Oxford đã liệt kê Việt Nam là nước có năng lực cao về lực lượng không gian mạng, cùng với các quốc gia như Trung Quốc, Iran, Israel, Nga, Ả Rập Saudi và Hoa Kỳ. Năng lực cao trong bối cảnh này đòi hỏi “một số lượng lớn nhân viên và chi tiêu ngân sách lớn cho các hoạt động tâm lý hoặc chiến tranh thông tin”.²³⁰ Nghiên cứu của họ cũng phát hiện thấy rằng đội quân không gian mạng Việt Nam hoạt động chủ yếu trên Facebook và YouTube, tạo các tài khoản giả (hoặc đôi khi sử dụng tài khoản của chính họ) “để truyền bá các tuyên truyền ủng hộ chính phủ, khiêu khích những người bất đồng chính kiến, hoặc đồng loạt báo cáo vi phạm nội dung”.²³¹ Viện Internet Oxford nói tiếp là tại Việt Nam đội quân không gian mạng được thành lập “với các nhân viên toàn thời, chuyên làm việc định hướng không gian thông tin”.²³²

Viện Internet Oxford cũng lưu ý rằng đội quân không gian mạng và dư luận viên Việt Nam cũng thực hiện các chiến dịch đồng loạt báo cáo vi phạm.²³³ Những báo cáo vi phạm này có xu hướng dựa vào chức năng báo cáo vi phạm từ cộng đồng mà các công ty mạng xã hội cung cấp, chẳng hạn như thông qua chức năng “báo cáo lạm dụng” mà theo đó người dùng có thể báo cáo với công ty cung cấp dịch vụ về người dùng khác có hành vi vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng. Trong một chiến dịch báo cáo vi phạm, một số lượng lớn người dùng – thường là đội quân không gian mạng – đã đồng loạt “báo cáo” một tài khoản cụ thể hoặc một nội dung cụ thể với mục đích để tài khoản hoặc nội dung này bị các công ty mạng xã hội khoá hoặc xoá đi trên cơ sở là đã “vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng”.

Việc lạm dụng có hệ thống chức năng “báo cáo lạm dụng” của Facebook mà đội quân không gian mạng Việt Nam sử dụng được các nhà báo lần đầu tiên nói tới là vào năm 2014. Vì những cá nhân bị báo cáo vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng của Facebook có thể bị một loạt những hậu quả như bị hạn chế đăng bài trên Facebook, hoặc tài khoản bị vô hiệu hoá, nên các nhà quan sát bắt đầu ghi nhận chức

227 Ấn xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Nguyễn Lân Thắng, ngày 9 tháng 9 năm 2019.

228 Hơn 10.000 người trong “Lực lượng 47” đấu tranh trên mạng, ngày 25 tháng 12 năm 2017, tuoitre.vn/hon-10-000-nguoi-trong-luc-luong-47-dau-tranh-tren-mang-20171225150602912.htm

229 Samantha Bradshaw và Philip N. Howard, “Tổ chức Toàn cầu về Chiến dịch Thông tin Xuyên tạc trên Mạng xã hội”, ngày 17 tháng 9 năm 2018, Tạp chí các vấn đề quốc tế 71(1.5).

230 Samantha Bradshaw và Philip N. Howard, “Trật tự Thông tin Xuyên tạc Toàn cầu: Bản kiểm kê về thao túng có tổ chức trên mạng xã hội năm 2019”, Viện Internet Oxford, Dự án Nghiên cứu Tuyên truyền Điện toán, 2019, comprop.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/93/2019/09/CyberTroop-Report19.pdf (từ đây về sau là: “S. Bradshaw & P. Howard, “Trật tự Thông tin Xuyên tạc Toàn cầu”, trang 8.

231 S. Bradshaw & P. Howard, “Trật tự Thông tin Xuyên tạc Toàn cầu”, trang 11.

232 S. Bradshaw & P. Howard, “Trật tự Thông tin Xuyên tạc Toàn cầu”, trang 11. **Error! Hyperlink reference not valid.**

233 S. Bradshaw & P. Howard, “Trật tự Thông tin Xuyên tạc Toàn cầu”, trang 17-18.

năng báo cáo lạm dụng của Facebook “có thể được sử dụng như một công cụ để trấn áp bất đồng” và Việt Nam dường như là “nơi đầu tiên các chính sách riêng của Facebook bị nêu đích danh đã cho phép các vụ tấn công như vậy được thực hiện”.²³⁴

Facebook khoá tài khoản của Nguyễn Thúy Hạnh trong một tuần vào tháng 8 năm 2019 vì một trong những bài đăng của bà bị cho là đã vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng của Facebook. Tuy nhiên, bà nói với Ân xá Quốc tế bà không được báo cho biết bài đăng nào đã dẫn tới việc tạm khoá tài khoản này - thay vào đó, bà cho biết bà chỉ được thông báo nếu tái diễn một lần nữa thì sẽ bị cấm trong một tháng. Bà nói với Ân xá Quốc tế: “Tôi tin rằng tài khoản Facebook của tôi là mục tiêu tấn công của các *Dư luận viên*”.²³⁵

Trong năm qua, Ân xá Quốc tế đã nhận được hàng chục tin tức từ các nhà hoạt động tại Việt Nam, những người có bài đăng bị xoá hoặc tài khoản bị khoá trên cơ sở đã vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng, dường như là hậu quả của các chiến dịch đồng loạt báo cáo lạm dụng giống trường hợp khiến tài khoản trên Facebook của Nguyễn Thúy Hạnh đã bị khoá.

Trương Châu Hữu Danh – một nhà báo tự do nổi tiếng với hơn 150.000 người theo dõi trên Facebook, và có một tài khoản loại được xác minh – nói với Ân xá Quốc tế rằng ông tin rằng ông là đối tượng của những chiến dịch báo cáo lạm dụng từ quần chúng do đội quân không gian mạng tổ chức thực hiện. Vào tháng 3 năm 2019, Trương Châu Hữu Danh dự một phiên xử hình sự tại tỉnh Vĩnh Long và đã chỉ trích thủ tục tố tụng sau đó là bất công. Tại toà, cảnh sát đã tạm giữ Trương Châu Hữu Danh, thu và kiểm tra điện thoại của ông xem ông có chụp ảnh hay ghi âm phiên toà không. Ông đăng một bài tường thuật về vụ này trên Facebook và ông nói với Ân xá Quốc tế là ngay sau đó Facebook đã thông báo với ông rằng bài đăng này bị báo cáo đã vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng và vì thế tài khoản của ông bị tạm khoá 30 ngày.²³⁶

“Tôi đã phải chịu kiểu hạn chế này rất nhiều lần tới mức phát chán với nó,” ông sau đó nói với Ân xá Quốc tế.²³⁷ Tài khoản Facebook của ông đã bị tạm khoá 6 lần trong năm 2019 và mỗi lần như vậy ông tin rằng đó là kết quả của một chiến dịch báo cáo vi phạm có phối hợp.

Ngay cả khi các hạn chế được bỏ đi sau khi có khiếu nại, chúng vẫn ảnh hưởng tiêu cực đến công việc của các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, vì việc khiếu nại có thể khá chậm và mất nhiều thời gian. Nguyễn Văn Tráng giải thích với Ân xá Quốc tế rằng khi đăng video về các chính trị gia Việt Nam, YouTube gửi cho ông thông báo nói rằng video vi phạm quyền riêng tư của các chính trị gia đó và rằng ông có thể xoá video đó trong vòng 48 giờ hoặc có nguy cơ bị phạt. Ông nói thêm ông có được lựa chọn khiếu nại hành động trừng phạt đó và khi khiếu nại, ông thường thành công. Mặc dù thành công, ông giải thích, “Thực sự rất mệt mỏi khi phải qua quá trình [khiếu nại] dài đó. Nó mất thời gian, tôi phải viết nhiều và nộp rất nhiều thông tin.”²³⁸

Đỗ Nam Trung là một nhà bảo vệ nhân quyền ở Hà Nội. Do các hoạt động trên mạng của mình, ông trở thành người của công chúng ở Việt Nam và tài khoản Facebook của ông có 23.000 người theo dõi. Năm 2019, ông đăng về các cáo buộc tham nhũng liên quan đến Bí thư Đảng ủy tỉnh Bắc Ninh. Các bài đăng của ông nhắc đến sự giàu có bị cáo giác là đáng ngờ của chính trị gia này, cũng như thực tế nhiều chức vụ quan trọng trong chính quyền tỉnh bị cáo giác là đang do thân nhân của chính trị gia này nắm giữ. Ngay sau khi chia sẻ thông tin này, Đỗ Nam Trung nhận được thông báo từ Facebook cho

234 Russell Brandom, “Nút báo cáo lạm dụng của Facebook đã trở thành một công cụ đàn áp toàn cầu” *The Verge*, ngày 2 tháng 9 năm 2014, www.theverge.com/2014/9/2/6083647/facebook-s-report-abuse-button-has-become-a-tool-of-global-oppression (NOTE: FYI Link to a Vietnamese Facebook with the good translation of the whole article: <https://vi-vn.facebook.com/notes/685676891487330/>)

235 Amnesty International telephone interview with Nguyen Thuy Hanh, 11 December 2019.

236 Amnesty International Interview with Trương Châu Hữu Danh, 9 July 2020.

237 Amnesty International telephone interview, 10 September 2019.

238 Amnesty International, Interview with Nguyen Van Trang, 9 July 2020.

biết ông đã vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng của Facebook và họ đang tạm khoá tài khoản của ông trong thời gian 4 tháng.²³⁹

Vào tháng 6 năm 2020, khi tài khoản của ông hoạt động trở lại, Đỗ Nam Trung bắt đầu một chiến dịch chống tham nhũng mới và đăng 13 bài trên trang Facebook của mình, viết chi tiết về gia đình lãnh đạo Đảng Cộng sản ở địa phương bị cáo giác đã lạm dụng quyền lực của mình để tham nhũng như thế nào.

Tài khoản của bạn bị hạn chế trong 7 ngày

Vì các bài viết trước đây của bạn không tuân thủ Tiêu chuẩn cộng đồng của chúng tôi nên bạn không thể làm những việc như đăng bài hoặc bình luận.

2 tháng 7
Bài viết của bạn đã vi phạm Tiêu chuẩn cộng đồng của chúng tôi về hành vi quấy rối và bắt nạt

2 tháng 7
Bài viết của bạn đã vi phạm Tiêu chuẩn cộng đồng của chúng tôi về hành vi quấy rối và bắt nạt

2 tháng 7
Bài viết của bạn đã vi phạm Tiêu chuẩn cộng đồng của chúng tôi về hành vi quấy rối và bắt nạt

2 tháng 7
Bài viết của bạn đã vi phạm Tiêu chuẩn cộng đồng của chúng tôi về hành vi quấy rối và bắt nạt

Xem trạng thái tài khoản

Đỗ Nam Trung tin rằng ông trở thành mục tiêu tấn công của một chiến dịch đồng loạt báo cáo lạm dụng nhằm đáp trả trước những bài đăng này của ông. Ông bắt đầu nhận được các thông báo nói rằng bài đăng của ông bị báo đã vi phạm các tiêu chuẩn cộng đồng của Facebook và ngày 2 tháng 7 Facebook đã tạm khoá tài khoản của ông một tuần (ảnh chụp thông báo, bên trái) và trong thời gian này ông không truy cập tài khoản Facebook của mình được.²⁴⁰

Báo cáo viên đặc biệt về quyền tự do biểu đạt đã lưu ý rằng “việc tạm khoá tài khoản hay xoá bỏ nội dung trong khi có phản đối hoặc thảo luận công khai có thể ảnh hưởng đáng kể tới các quyền chính trị và công ty vẫn chưa có bất cứ biện pháp khắc phục nào”.²⁴¹

Đỗ Nam Trung nói với Ân xá Quốc tế rằng việc bị tạm khoá đó ảnh hưởng tới khả năng tiếp cận người đọc của ông và ngăn chặn ông tiếp tục hoạt động. Khi được hỏi về hành động của Facebook tại Việt Nam, ông nói: Tôi thực sự không đồng tình với [hành động của] Facebook, họ đã biến họ thành một phần chế độ kiểm duyệt của chính quyền Việt

Nam, và đối với tôi giờ đây Facebook cũng chẳng khác gì một chế độ chuyên quyền cả.”²⁴²

Ngoài việc báo cáo lạm dụng từ quần chúng và quấy nhiễu trên mạng, Lực lượng 47 còn bị nói là đã tham gia vào việc xâm nhập trái phép (hack) các trang web có nội dung phê phán chỉ trích.²⁴³ Một số nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền Việt Nam nói với Ân xá Quốc tế họ từng là mục tiêu của những nỗ lực xâm nhập trang web trái phép, tuy nhiên Ân xá Quốc tế không thể xác minh được bằng chứng trực tiếp của việc xâm nhập trái phép gắn với Lực lượng 47.

Trịnh Bá Phương đã có liên lạc chặt chẽ với dân làng Đồng Tâm và đã sử dụng tài khoản Facebook của mình, với gần 50.000 người theo dõi, để công khai các thông tin từ người dân tại Đồng Tâm theo thời gian thực. Khi vụ việc này thu hút thêm nhiều chú ý của công chúng, giới chức trách được cho là đã tăng cường theo dõi Trịnh Bá Phương. Cùng lúc ông cũng là đối tượng có tài khoản bị tìm cách xâm nhập trái phép.²⁴⁴

Ông nói với Ân xá Quốc tế: “Ngay hôm sau ngày xảy ra vụ việc, tôi bắt đầu nhận được các cảnh báo có người tìm cách xâm nhập trái phép vào email tôi dùng để đăng ký tài khoản Facebook, và kể từ đó tôi liên tục phải đổi mật khẩu để tránh bị mất quyền kiểm soát email. Còn ngoài cuộc sống thực thì cảnh sát cũng xuất hiện quanh nhà tôi.”²⁴⁵

Theo luật nhân quyền quốc tế, các quốc gia có nghĩa vụ đảm bảo một môi trường an toàn và thuận lợi cho việc tự do trao đổi ý kiến và quan điểm. Khiêu khích quấy nhiễu trên mạng, đe dọa các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền và những người bất đồng chính kiến, cũng như đồng loạt báo cáo lạm dụng đối với các nội dung hợp pháp đang gây ảnh hưởng đáng sợ tới quyền tự do biểu đạt. Ủy ban

239 Amnesty International telephone interview with Do Nam Trung, 10 July 2020.

240 Amnesty International telephone interview with Do Nam Trung, 10 July 2020.

241 Special Rapporteur’s Report to the HRC, UN Doc. A/HRC/38/35, paras. 37–38.

242 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Đỗ Nam Trung, ngày 10 tháng 7 năm 2020.

243 Xem Adam Bemma, ‘Các tiểu đoàn ‘đội quân không gian mạng’ của Việt Nam bị miệng bắt đồng chính kiến trên mạng’, Al Jazeera, ngày 17 tháng 1 năm 2020, www.aljazeera.com/news/2020/1/17/vietnams-battalions-of-cyber-armies-silencing-online-dissent

244 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

245 Ân xá Quốc tế phỏng vấn qua điện thoại với Trịnh Bá Phương, ngày 11 tháng 2 năm 2020.

Nhân quyền Liên Hiệp Quốc đã lưu ý rằng các quốc gia phải bảo vệ và chống lại "các cuộc tấn công nhằm mục đích bịt miệng những người thực hành quyền tự do biểu đạt của mình" và những vụ tấn công như vậy cấu thành hành vi vi phạm Điều 19 của ICCPR.²⁴⁶

246 Bình luận chung số 34, para. 23.

5. KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ

Sự phát triển của thời đại internet đã làm thay đổi sâu sắc cuộc sống của hàng triệu người Việt Nam theo những cách mà chỉ cách đây hai thập niên khó có thể tưởng tượng được. Sự chuyển đổi sang không gian mạng của nhiều khía cạnh trong đời sống xã hội, thương mại, kinh tế và chính trị đã mang lại những cơ hội chưa từng có để mở rộng quyền tự do biểu đạt cho người dân Việt Nam, và cả những phương tiện giám sát, kiểm soát và quấy nhiễu mới cho giới chức trách Việt Nam trước những tiếng nói chỉ trích và độc lập.

Việt Nam ngày càng chính thức công nhận các quyền con người bằng luật pháp, qua những đảm bảo về các quyền con người ghi trong Hiến pháp năm 2013, là một bước phát triển đáng hoan nghênh đi kèm với tăng trưởng kinh tế nhanh chóng của đất nước và những cải thiện trong việc thực hiện các quyền kinh tế và xã hội cho nhiều người dân. Tuy nhiên, những cải tiến gần đây trong một số khía cạnh nhất định của bảo vệ nhân quyền lại đi kèm tình trạng gia tăng truy tố và quấy nhiễu các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, đặc biệt là những người bày tỏ quan điểm của mình trên mạng. Những vụ tấn công mạnh tay, ngoài pháp luật, bao gồm cả những vụ hành hung không được điều tra hay bồi thường - bên cạnh tình trạng quấy nhiễu, giám sát và khiêu khích trên mạng - đang là nguyên nhân khiến gia tăng lo ngại.

Việt Nam vẫn là một quốc gia vô cùng nguy hiểm để những người bảo vệ nhân quyền có thể tự do thực hiện công việc của mình. Để tiếp tục phát triển như một quốc gia tôn trọng các quyền trong đó người dân được tự do thực hiện các quyền con người của mình mà không sợ bị ngược đãi, cần phải có những cải cách đáng kể về luật pháp, chính sách và thực hành. Các quyền con người là không thể tách rời và phụ thuộc lẫn nhau; việc tăng cường tôn trọng các quyền kinh tế và xã hội không bao giờ có thể được sử dụng để biện minh cho những vi phạm có hệ thống các quyền dân sự và chính trị, như đang xảy ra tại Việt Nam hiện nay.

Tự do hoá nền kinh tế của Việt Nam đã biến đất nước này thành một thị trường béo bở cho các công ty công nghệ quốc tế. Các công ty công nghệ khổng lồ của Mỹ như Facebook và Google hiện nắm giữ vai trò quá mức trong việc xác định các quy tắc cho môi trường công cộng mới của Việt Nam. Khi chính quyền Việt Nam phát triển được năng lực của mình trong việc giám sát, quấy nhiễu và kiểm duyệt trên mạng, Facebook và Google phải đối mặt với một lựa chọn không thể né tránh: hoặc tôn trọng nhân quyền và có nguy cơ bị chính quyền Việt Nam xử phạt hay cấm hoạt động, hoặc tuân thủ chế độ giám sát và kiểm duyệt có tính đàn áp của chính quyền để được đảm bảo tiếp cận thị trường và tối đa hóa lợi nhuận.

Các công ty công nghệ thường công khai ủng hộ cam kết về quyền tự do biểu đạt đồng thời cơ cấu mong muốn duy trì khả năng tiếp cận thị trường của họ tại các quốc gia vi phạm nhân quyền theo những điều khoản này. Tuy nhiên như báo cáo này đã vạch cho thấy mức độ đồng lõa của "các đại công ty công nghệ" với chế độ kiểm duyệt tại Việt Nam đang nhanh chóng biến cả Facebook và YouTube trở thành khu vực phi nhân quyền ở Việt Nam. Facebook công khai công nhận quyết định tăng cường tuân thủ những đòi hỏi kiểm duyệt của chính quyền Việt Nam vào tháng 4 năm 2020 và thành tích lâu năm của Google trong việc tuân thủ những đòi hỏi kiểm duyệt tùy tiện của giới chức trách đang gây ảnh hưởng gián tiếp tại các nước ở Đông Nam Á và cả các nơi khác. Nếu các công ty

này không có những cải cách về chính sách và hoạt động của họ một cách quyết liệt và có hệ thống, thì tình trạng tương tự có lẽ cũng sẽ lan tràn trên khắp thế giới trong các bối cảnh có đàn áp khác.

Với Facebook, Google và các công ty công nghệ khác, con đường phía trước là rất rõ ràng và nó dựa trên luật và các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế. David Kaye, cựu Báo cáo viên đặc biệt về tự do biểu đạt đã lưu ý:

Luật pháp quốc gia không phù hợp để các công ty tìm kiếm các quy chuẩn chung làm cơ sở cho người dùng của họ vốn đa dạng về địa lý và văn hoá. Nhưng các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế, nếu được thực hiện minh bạch và nhất quán với các ý kiến đóng góp có ý nghĩa của người dùng và xã hội dân sự, sẽ cung cấp một khuôn khổ để buộc cả các quốc gia và công ty phải có trách nhiệm giải trình với người dùng xuyên biên giới quốc gia... Một khuôn khổ nhân quyền sẽ cho phép có được những phản ứng chuẩn mực, mạnh mẽ chống lại những hạn chế phi lý của nhà nước – với điều kiện các công ty hoạt động theo các nguyên tắc tương tự. [Các Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc] và “luật mềm” đi kèm sẽ cung cấp những chỉ dẫn về cách thức các công ty nên ngăn chặn hoặc giảm thiểu các yêu cầu xoá bỏ nội dung một cách quá mức của chính phủ. Nhưng chúng cũng thiết lập các nguyên tắc về thẩm định, minh bạch, trách nhiệm giải trình và biện pháp khắc phục để hạn chế sự can thiệp của dịch vụ mạng này đối với các quyền con người thông qua việc phát triển sản phẩm và chính sách.

Các công ty cam kết thực hiện các tiêu chuẩn nhân quyền trong toàn bộ quá trình hoạt động của mình – và không chỉ khi nó phù hợp với các lợi ích của họ - sẽ đứng vững hơn khi họ tìm cách buộc các nhà nước phải có trách nhiệm giải trình với cùng các tiêu chuẩn đó. Hơn nữa, khi các công ty điều chỉnh các điều khoản dịch vụ của họ gắn chặt hơn với luật nhân quyền thì các nhà nước sẽ khó khai thác họ hơn trong việc kiểm duyệt nội dung.²⁴⁷

Khi các công ty công nghệ quốc tế lớn ngày càng bị giám sát nhiều hơn về vai trò của họ, vốn được thúc đẩy bởi lợi nhuận, liên quan đến bầu cử, dân chủ, thông tin sai lệch và tình trạng phổ biến những "phát ngôn thù địch" và chủ nghĩa cực đoan trên khắp thế giới, các công ty công nghệ lớn đang gặp một loạt các vấn đề có chung một giải pháp – đó là xem xét sửa đổi toàn bộ các chính sách nội bộ sao cho phù hợp với luật nhân quyền quốc tế, bên cạnh các quy định của nhà nước đối với các công ty công nghệ nhằm thực thi các tiêu chuẩn nhân quyền đó, cả trong nước và nước ngoài.

Trên cơ sở những tìm hiểu và phát hiện được trình bày trong báo cáo này, Ấn xá Quốc tế đưa ra những khuyến nghị sau đây tới nhà chức trách Việt Nam, các công ty công nghệ và các bên liên quan khác:

KHUYẾN NGHỊ

TỚI CHÍNH PHỦ VIỆT NAM

- Bãi bỏ hoặc sửa đổi Điều 117, 118 và 331 của Bộ luật Hình sự năm 2015, những điều luật hạn chế quá mức các quyền tự do biểu đạt, hội họp và lập hội một cách ôn hòa, để những điều này phù hợp với luật nhân quyền quốc tế.
- Tiến hành xem xét và sửa đổi Luật An ninh mạng để phù hợp với luật nhân quyền quốc tế, đặc biệt là:
 - Bãi bỏ hoặc sửa đổi Điều 8, 16, 17 và 26 của Luật An ninh mạng để những điều này phù hợp với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế quy định về tự do biểu đạt;
 - Trong đó có những biện pháp bảo vệ cụ thể chống lại việc áp dụng luật một cách tùy tiện và phân biệt đối xử;
 - Bỏ tất cả các điều khoản bắt buộc các công ty internet hay công nghệ phải tiết lộ các dữ liệu cá nhân mà không có biện pháp bảo vệ thích hợp để ngăn chặn tình trạng lạm dụng;
- Bãi bỏ hoặc sửa đổi Điều 99, 100 và 101 của Nghị định 15/2020/NĐ-CP để những điều này phù hợp với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế quy định về tự do biểu đạt và quyền riêng tư.
- Bãi bỏ hoặc sửa đổi Điều 5, 22 và 25 của Nghị định 72/2013/NĐ-CP để những điều này phù hợp với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế quy định về tự do biểu đạt và quyền riêng tư, và cố gắng

²⁴⁷ Báo cáo tới HRC của Báo cáo viên đặc biệt, UN Doc. A/HRC/38/35, paras. 41-42.

không đưa ra áp dụng sửa đổi Nghị định đang được đề xuất này, đặc biệt là các đề xuất sửa đổi theo Điều 23.d.

- Chấm dứt quấy nhiễu, đe dọa, bắt giữ và truy tố các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền, và mọi cá nhân đã tham gia thực thi ôn hoà các quyền của mình về tự do biểu đạt và hội họp cả trên mạng và ngoài mạng.
- Chấm dứt việc kiểm duyệt tùy tiện tin tức và truyền thông độc lập đối với cả các hãng tin trong nước và quốc tế; chấm dứt hạn chế các nguồn thông tin trên mạng và việc sử dụng internet; và cung cấp một không gian an toàn và cho phép một môi trường thuận lợi cho các nhà báo, người làm báo trên cương vị công dân, blogger và những người thể hiện mình trên mạng.
 - Thả tự do ngay lập tức và vô điều kiện tất cả mọi tù nhân lương tâm: tất cả những người bị giam giữ chỉ vì đã thực hành một cách ôn hoà quyền tự do biểu đạt và các quyền con người khác của họ.
 - Đảm bảo việc bảo vệ các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền và những người tự biểu đạt trên mạng để họ không bị hành hung, đe dọa và ngược đãi trên mạng và tiến hành điều tra độc lập, kỹ lưỡng, minh bạch và có hiệu quả tất cả các cáo giác về những hành động lạm dụng đó, đồng thời đưa những người triệu trách nhiệm ra trước công lý.
 - Đảm bảo rằng mọi yêu cầu kiểm duyệt nội dung được gửi tới các công ty công nghệ phải tuân thủ các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế quy định về tự do biểu đạt, và những yêu cầu này phải bằng văn bản đúng trình tự pháp lý, theo quy trình và các nguyên tắc về tính hợp pháp, cần thiết và tương xứng.
 - Công bố định kỳ các báo cáo minh bạch về mọi yêu cầu liên quan tới nội dung được gửi tới các công ty công nghệ và mời công chúng tham gia đóng góp thật sự trong mọi cân nhắc về các quy định.
 - Kiểm chế không sử dụng các biện pháp ngoài pháp luật đối với các công ty công nghệ nhằm mục đích gây áp lực buộc họ phải tuân thủ các yêu cầu kiểm duyệt nội dung và chia sẻ dữ liệu người dùng.

TỚI CÁC CÔNG TY CÔNG NGHỆ TRONG ĐÓ CÓ FACEBOOK VÀ GOOGLE

- Đảm bảo rằng các chính sách và quy trình thẩm định nhân quyền giải quyết những tác động sâu rộng và có hệ thống tới nhân quyền do các mô hình kinh doanh của các công ty nói chung, đặc biệt là quyền riêng tư và tự do biểu đạt, và phải minh bạch về cách thức họ xác định và xử lý như thế nào những tác động này cũng như bất cứ nguy cơ hay việc lạm dụng nhân quyền nào.
- Áp dụng dứt khoát và rõ ràng các chính sách mới về tiêu chuẩn cộng đồng và kiểm duyệt nội dung mà những chính sách này được xây dựng dựa rõ ràng và chủ yếu trên cơ sở các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế, đặc biệt là Các Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc.
- Thực hiện đánh giá kỹ lưỡng các tác động nhân quyền trong việc phát triển chính sách và sản phẩm trên cơ sở thường xuyên dựa vào những tham vấn có ý nghĩa từ công chúng và xã hội dân sự.
- Sửa đổi toàn bộ các cách tiếp cận hiện thời về minh bạch ở mọi giai đoạn trong quá trình hoạt động, từ khi lập nguyên tắc tới khi thực thi.
- Đảm bảo những người dùng có nội dung bị hạn chế trên cơ sở luật địa phương được cho biết lý do rõ ràng và chi tiết của việc hạn chế đó, bao gồm các cơ sở pháp lý cụ thể và bảo đảm rằng người dùng có được cơ hội khiếu nại bất cứ quyết định nào về việc hạn chế các nội dung của họ.
- Đảm bảo các cơ quan theo dõi và giám sát như Ban Giám sát chung của Facebook được trao quyền để đưa ra những thay đổi chính sách có tính ràng buộc liên quan tới kiểm duyệt nội dung và minh bạch, không phải chỉ liên quan tới các trường hợp riêng lẻ.
- Nới rộng thêm nhiệm vụ của Ban Giám sát chung của Facebook để nó bao gồm cả việc đánh giá, dựa trên luật nhân quyền quốc tế, về các quyết định kiểm duyệt nội dung đã được đưa ra thể theo luật địa phương.

- Từ chối giao nộp dữ liệu người dùng có thể được sử dụng để khủng bố hay gây nguy hại tới các nhà hoạt động và bảo vệ nhân quyền và những người đã thực thi ôn hoà các quyền con người của mình trên các trang mạng xã hội.
- Thực hiện việc khắc phục bất cứ vi phạm nhân quyền nào do các hoạt động kinh doanh đã góp phần vào hoặc gây ra.

TỚI CHÍNH PHỦ HOA KỲ

- Đưa ra luật quy định các công ty công nghệ đăng ký trụ sở tại Hoa Kỳ để đảm bảo họ phải tôn trọng nhân quyền trong nước và quốc tế phù hợp với Các Quy tắc Hướng dẫn về Doanh nghiệp và Nhân quyền của Liên Hiệp Quốc và đảm bảo luật này:
 - Tạo ra cách tiếp cận đối với trách nhiệm giải trình và các biện pháp khắc phục có hiệu quả cho những cá nhân đã phải chịu những vi phạm nhân quyền do các công ty của Hoa Kỳ góp phần gây ra;
 - Yêu cầu các chính sách kiểm duyệt nội dung và các tiêu chuẩn cộng đồng lấy luật nhân quyền quốc tế làm cơ sở vững chắc;
 - Yêu cầu báo cáo về minh bạch của các công ty công nghệ phải được nhanh chóng cải thiện.

TỚI CÁC CHÍNH PHỦ THAM GIA HỢP TÁC SONG PHƯƠNG VỚI VIỆT NAM

Ấn xá Quốc tế cũng kêu gọi các chính phủ khác có các bước để đảm bảo rằng Việt Nam duy trì nghĩa vụ của mình theo các hiệp ước nhân quyền quốc tế, mà Việt Nam là một nước thành viên, như sau:

- Công khai kêu gọi chính quyền Việt Nam chấm dứt việc bắt giữ, truy tố và kết án người dân vì đã hội họp và biểu đạt ôn hoà trên mạng và ngoài mạng;
- Thúc giục chính quyền Việt Nam thả tự do ngay lập tức và vô điều kiện tất cả các tù nhân lương tâm trong đó có những người bị bỏ tù vì biểu đạt trên mạng;
- Kêu gọi chính quyền Việt Nam ngay lập tức có các biện pháp tư pháp, hành chính, lập pháp và các biện pháp khác để đặt đất nước này vào vị thế tuân thủ các nghĩa vụ nhân quyền quốc tế của mình, trong đó có Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị.

Phụ lục A: Tù nhân lương tâm bị bỏ tù vì bày tỏ quan điểm trên mạng

Ấn xá Quốc tế đã ghi nhận tổng số 69 trường hợp tù nhân lương tâm (53 nam giới và 16 phụ nữ) hiện đang bị giam giữ vì bày tỏ quan điểm của họ tại các diễn đàn trên mạng. Tất cả 69 người đều bị bỏ tù vì các bài đăng trên trang Facebook của họ. Vào thời điểm công bố báo cáo, 25 người hiện đang bị tạm giam và 44 người đang thi hành án từ chín tháng đến 11 năm tù. Ba mươi lăm người bị buộc tội theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015; 16 người bị buộc tội theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015; chín người bị buộc tội theo Điều 88 Bộ luật hình sự năm 1999 và chín người bị buộc tội theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015.

Trong số 69 người:

- 37 người bị bỏ tù vì đăng các nội dung bị cho là chống lại Đảng Cộng sản Việt Nam;
- 9 người bị bỏ tù vì hoạt động báo chí hoặc hoạt động báo chí với tư cách công dân;
- 9 người bị bỏ tù vì đăng bài về luật Đặc khu kinh tế và Luật An ninh mạng;
- 6 người bị bỏ tù vì đăng các nội dung về vụ việc ở Đồng Tâm (xem Mục 3.3);
- 2 người bị bỏ tù vì đăng các nội dung về đại dịch COVID-19;
- 6 người bị bỏ tù vì đăng những nội dung vốn được luật nhân quyền quốc tế bảo vệ

BỊ BỎ TÙ VÌ ĐĂNG TẢI CÁC NỘI DUNG BỊ CHO LÀ CHỈ TRÍCH ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

1 **Bùi Hiếu Võ** (nam), sinh năm 1962, là một kỹ sư từ Thành phố Hồ Chí Minh, người đã sử dụng Facebook để bày tỏ quan điểm của mình về các đề tài kinh tế và chính trị. Ông bị bắt vào tháng 3 năm 2017 theo Điều 88 bộ Luật Hình sự năm 1999 vì "tuyên truyền chống phá nhà nước". Bị kết án vì tội này vào ngày 9 tháng 5 năm 2018, ông bị kết án **bốn năm sau tháng tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 9 năm 2021.*

2 **Bùi Mạnh Đông** (nam), sinh năm 1978, từ thành phố Cần Thơ, miền Nam Việt Nam. Ông bị bắt ngày 1 tháng 9 năm 2018. Cảnh sát cáo buộc ông tội sử dụng Facebook để "đăng các hình ảnh có nội dung phỉ báng nhằm xuyên tạc và bôi nhọ Đảng Cộng sản Việt Nam và các nhà lãnh đạo đảng".²⁴⁸ Ông bị xét xử ngày 27 tháng 9, chỉ 26 ngày sau khi bị bắt. Ông bị Tòa án Nhân dân huyện Thốt Nốt kết tội "lợi dụng tự do dân chủ" theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015 và bị kết án **hai năm sáu tháng tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 3 năm 2021.*

3 **Đỗ Thế Hóa** (nam) là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa có đăng ký chuyên vận động cho các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo hiến pháp Việt Nam. Ông bị bắt vào ngày 1 tháng 9 năm 2018 và bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁴⁹ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án Nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Đỗ Thế Hóa 5 năm tù giam về tội "Phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 9 năm 2023.*

²⁴⁸ Dân Trí, Lãnh án tù vì đăng bài xuyên tạc lên mạng xã hội, 27/09/2018, dantri.com.vn/bhap-luat/lanh-an-tu-vi-dang-bai-xuyen-tac-len-mang-xa-hoi-2018092714205368.htm.

²⁴⁹ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/.

4 **Đoàn Khánh Vinh Quang** (nam), sinh năm 1976, là một blogger từ thành phố Cần Thơ, người đã sử dụng mạng xã hội để bày tỏ quan điểm ôn hòa. Ông bị bắt ngày 1 tháng 9 năm 2018 và bị xét xử ba tuần sau đó, vào ngày 24 tháng 9, tại Tòa án nhân dân Quận Ninh Kiều. Bị kết tội "lợi dụng tự do dân chủ, xâm phạm lợi ích của Nhà nước" theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015, ông bị kết án **hai năm, ba tháng tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 12 năm 2020.*

5 **Đoàn Thị Hồng** (nữ), sinh năm 1983, là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa đăng ký ủng hộ các quyền dân sự và chính trị được bảo đảm trong hiến pháp Việt Nam. Bà bị bắt vào ngày 1 tháng 9 năm 2018 và bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁵⁰ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Đoàn Thị Hồng **hai năm, sáu tháng tù giam** về tội "Phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 3 năm 2021.*

6 **Đinh Văn Phú** (nam), sinh năm 1973, từ tỉnh Đắk Nông. Ông đã sử dụng Facebook để bày tỏ niềm tin chính trị của mình. Chính quyền cáo buộc ông tội đăng và lưu hành "nội dung xấu" trên Facebook nhằm "bôi nhọ các nhà lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam party".²⁵¹ Ông bị bắt ngày 9 tháng 1 năm 2020 theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Tạm giam.*

7 **Huỳnh Trương Ca** (nam), sinh năm 1971, là người làm vườn, từ tỉnh Đồng Tháp. Ông cũng là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị không có đăng ký chuyên ủng hộ các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo Hiến pháp Việt Nam. Ông bị bắt ngày 4 tháng 9 năm 2018. Cảnh sát buộc ông tội "thực hiện hơn 40 buổi phát trực tiếp (livestream) trên Facebook, trong đó 18 buổi có nội dung chống nhà nước"²⁵². Ông bị Tòa án Nhân dân tỉnh Đồng Tháp xét xử và kết án ngày 28 tháng 12 năm 2018 và bị tuyên phạt **năm năm sau tháng tù giam** về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Hiện ông đang thụ án tại trại giam Xuân Lộc, tỉnh Đồng Nai. *Ngày thả: tháng 3 năm 2024.*

8 **Hồ Đình Cường** (nam), sinh năm 1979, là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa có đăng ký chuyên vận động cho các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo hiến pháp Việt Nam.²⁵³ Ông bị bắt vào ngày 8 tháng 9 năm 2018 vì bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁵⁴ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Hồ Đình Cường **bốn năm, sáu tháng tù giam** vì tội "phá rối an ninh" theo điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 3 năm 2023.*

9 **Hoàng Thị Thu Vang** (nữ), sinh năm 1966, là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa có đăng ký chuyên vận động cho các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo hiến pháp Việt Nam. Bà bị bắt ngày 3 tháng 9 năm 2018, và bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁵⁵ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Hoàng Thị Thu Vang **bảy năm tù giam** vì tội "phá rối an ninh" theo điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 9 năm 2025.*

10 **Huỳnh Thị Kim Quyên** (nữ), sinh năm 1979, từ tỉnh An Giang. Bà bị bắt ngày 30 tháng 4 năm 2017 sau khi cảnh sát cáo buộc bà đã "lập hội kín trên mạng xã hội để tung tin xuyên tạc, nói xấu Đảng Cộng sản và nhà nước".²⁵⁶ Ngày 21 tháng 12 năm 2017, Tòa án Nhân dân tỉnh An Giang đã kết án và tuyên phạt Huỳnh Thị Kim Quyên **bốn năm tù giam** vì tội "lợi dụng tự do dân chủ" theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999. *Ngày thả: tháng 4 năm 2021.*

11 **Lê Anh Hùng** (nam), sinh năm 1973, là một blogger, một nhà báo độc lập, một nhà hoạt động vì dân chủ và một người chỉ trích chính phủ, từ Hà Nội. Năm 2013, chính quyền đã đưa ông vào một bệnh viện tâm thần nhằm ngăn chặn các hoạt động của ông. Sau khi được xuất viện, ông thường bị giới chức trách quấy nhiễu và đe dọa. Ngày 5 tháng 7 năm 2018, ông bị bắt theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015 vì tội "lợi dụng tự do dân chủ".²⁵⁷ Ngày 3 tháng 4 năm 2019, chính quyền lại đưa ông vào bệnh viện tâm thần. Hiện ông đang bị giam giữ tại Bệnh viện tâm thần Trung ương số 1 tại Hà Nội. *Tạm giam.*

12 **Lê Quý Lộc** (nam), sinh năm 1967, là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa có đăng ký chuyên vận động cho các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo hiến pháp Việt Nam. Ông bị bắt ngày 3 tháng 9 năm 2018, và bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁵⁸ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Lê Quý Lộc **năm năm tù giam** vì tội "phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 9 năm 2023.*

13 **Lê Văn Hải** (nam), sinh năm 1966, từ Bình Định. Ông sử dụng trang Facebook của mình để bày tỏ quan điểm cá nhân về vấn đề đất đai của gia đình và về lãnh đạo các cấp của đảng Cộng Sản Việt Nam. Chính quyền cáo buộc ông sử dụng tài khoản Facebook cá nhân để "đăng tải, chia sẻ nhiều bài viết mà nội dung bị cơ quan chức năng Việt Nam quy kết 'xúc phạm đến uy tín, danh dự, nhân phẩm nhiều lãnh đạo đảng cộng sản, Nhà nước, Chính phủ, Bộ Tài nguyên- Môi trường, Thanh tra Chính phủ, Chủ

²⁵⁰ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/

²⁵¹ Hà Nội Mới, Đắk Nông: Khởi tố, bắt giam đối tượng tuyên truyền chống nhà nước, 09/01/2020, www.hanoimoi.com.vn/tin-tuc/Phap-luat/955173/dak-nong-khoi-to-bat-tam-giam-doi-tuong-tuyen-truyen-chong-nha-nuoc.

²⁵² Đồng Tháp, Bị cáo Huỳnh Trương Ca lãnh án 5 năm 6 tháng tù, 28/12/2018, <http://www.baodongthap.vn/phap-luat/bi-cao-huynh-truong-ca-lanh-an-5-nam-6-thang-tu-81750.aspx>.

²⁵³ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/

²⁵⁴ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/

²⁵⁵ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/

²⁵⁶ Lao Động, An Giang: 19 năm tù cho nhóm tuyên truyền chống phá Nhà nước CHXHCN Việt Nam, 21/12/2017, <https://laodong.vn/phap-luat/an-giang-19-nam-tu-cho-nhom-tuyen-truyen-chong-pha-nha-nuoc-chxhcn-viet-nam-582486.laod>

²⁵⁷ BBC News Tiếng Việt, Blogger Lê Anh Hùng bị bắt tạm giam 3 tháng, 05/07/2018, <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-44720856>

²⁵⁸ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, <http://cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/>

tịch Ủy Ban Nhân dân tỉnh Bình Định"²⁵⁹. Ông Lê Văn Hải bị bắt vào ngày 18 tháng 9 năm 2020, với tội danh "Lợi dụng các quyền tự do, dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước", theo điều 331, Bộ luật Hình sự. Hiện không rõ ông Lê Văn Hải bị giam ở đâu. *Tạm giam.*

14 **Lê Văn Sinh** (nam), sinh năm 1965, từ Ninh Bình. Năm 2018, ông sử dụng Facebook để bày tỏ quan điểm của mình về các vấn đề chính trị và xã hội ở Việt Nam, bao gồm những bất đồng của ông về dự thảo luật Đặc khu kinh tế và An ninh mạng; về tham nhũng; và một số chính sách của chính phủ. Cảnh sát đã bắt ông vào ngày 15 tháng 2 năm 2019 với tội danh "lợi dụng tự do dân chủ" theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015. Sau đó ngày 5 tháng 9 năm 2019 ông bị Tòa án nhân dân tỉnh Ninh Bình kết án **năm năm tù giam**. *Ngày thả: 15 tháng 2 năm 2024.*

15 **Ngô Văn Dũng** (nam), là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa có đăng ký chuyên vận động cho các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo hiến pháp Việt Nam. Ông bị bắt ngày 4 tháng 9 năm 2018, và bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁶⁰ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Ngô Văn Dũng **năm năm tù giam** vì tội "phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 9 năm 2023.*

16 **Nguyễn Chí Vững** (nam), sinh năm 1981, là thợ sửa điện thoại, từ Bạc Liêu. Vào tháng 5 năm 2018, Chính phủ đề xuất hai dự luật về Đặc khu kinh tế và An ninh mạng, dự kiến sẽ được Quốc hội thông qua vào tháng 6 cùng năm. Ông Nguyễn Chí Vững đã sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình, không đồng tình với các dự luật đó. Tháng 6, ông đã tham gia các cuộc biểu tình để phản đối kế hoạch thông qua các luật này. Sau đó ông tiếp tục bày tỏ ý kiến của mình trên Facebook về các vấn đề tham nhũng, nhân quyền, dân chủ và môi trường. Ngày 23 tháng 4 năm 2019, cảnh sát đã bắt giữ ông Nguyễn Chí Vững với tội danh "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ngày 26 tháng 11 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh Bạc Liêu đã kết án và tuyên phạt ông Nguyễn Chí Vững **sáu năm tù giam**. *Ngày thả: 23 tháng 4 năm 2025.*

17 **Nguyễn Duy Sơn** (nam), sinh năm 1981, làm quản lý tại một trường đại học ở tỉnh Thanh Hóa. Là người sử dụng mạng xã hội, ông thường xuyên bày tỏ ý kiến của mình trên Facebook về các vấn đề chính trị và xã hội của địa phương. Ông bị bắt tại tỉnh Thanh Hóa ngày 8 tháng 5 năm 2018. Cảnh sát cáo buộc ông đã sử dụng Facebook để "đăng tải nội dung với mục đích xuyên tạc và bôi nhọ chính quyền địa phương và các nhà lãnh đạo Đảng Cộng sản."²⁶¹ Ông bị buộc tội theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015 vì "lợi dụng tự do dân chủ". Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Tạm giam.*

18 **Nguyễn Đức Quốc Vượng** (nam), sinh năm 1991, là phụ xe từ tỉnh Lâm Đồng. Ông là nhà hoạt động nổi tiếng với 10.000 người theo dõi trên Facebook, nơi ông bày tỏ các quan điểm chính trị của mình qua các bài viết và các buổi phát trực tiếp. Ngày 23 tháng 9 năm 2019, cảnh sát đã bắt giữ ông Nguyễn Đức Quốc Vượng. Ông bị buộc tội theo Điều 117 Bộ Luật Hình sự năm 2015 vì "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu và vật phẩm nhằm chống Nhà nước xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Ngày 7 tháng 7 năm 2020, ông bị Tòa án Nhân dân tỉnh Lâm Đồng xét xử, kết án và tuyên phạt **tám năm tù giam**. Hiện ông đang bị giam tại trại giam An Phước, tỉnh Bình Dương. *Ngày thả: tháng 9 năm 2027.*

19 **Nguyễn Năng Tĩnh** (nam), sinh năm 1976, là giáo viên dạy nhạc, từ tỉnh Nghệ An. Ông cũng là một nhà bảo vệ nhân quyền, người quảng bá cho tự do tôn giáo và cho các quyền về môi trường. Năm 2016, ông tình nguyện dạy nhạc cho học sinh từ một cộng đồng bị chính phủ thu hồi đất để xây dựng nhà máy. Cùng năm đó đã xảy ra thảm họa môi trường Formosa tại đây khiến hàng trăm tấn cá trên chết trên biển, và hàng trăm nghìn người bị rơi vào cảnh thất nghiệp. Ông Nguyễn Năng Tĩnh ở lại vùng bị ảnh hưởng và hỗ trợ cộng đồng địa phương. Ông đã sử dụng trang Facebook của mình để nói về quyền môi trường và đòi công lý cho các nạn nhân do thảm họa. Kể từ đó, ông tích cực tham gia thảo luận trực tuyến về các vấn đề chính trị và xã hội tại Việt Nam, bao gồm vấn đề tham nhũng, luật pháp, môi trường và nhân quyền. Ngày 29 tháng 5 năm 2019, cảnh sát bắt giữ ông Nguyễn Năng Tĩnh về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ông bị đưa ra xét xử vào ngày 15 tháng 11 năm 2019, và bị Tòa án Nhân dân tỉnh Nghệ An kết án và tuyên phạt **11 năm tù giam**. Hiện ông đang bị giam tại trại giam Nghi Kim, tỉnh Nghệ An. *Ngày thả: tháng 5 năm 2030.*

20 **Nguyễn Ngọc Quý** (nam), sinh năm 1992, từ tỉnh An Giang. Ông bị bắt ngày 30 tháng 4 năm 2017 sau khi cảnh sát cáo buộc ông tội "lập hội kín trên mạng xã hội để tung tin xuyên tạc và nói xấu Đảng Cộng sản và nhà nước".²⁶² Ngày 21 tháng 12 năm 2017, Tòa án Nhân dân tỉnh An Giang đã kết án và tuyên phạt Nguyễn Ngọc Quý **bốn năm tù giam** vì tội "lạm dụng tự do dân chủ" theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999. *Ngày thả: tháng 4 năm 2021.*

21 **Nguyễn Tấn An** (nam), sinh năm 1992, từ tỉnh An Giang. Ông bị bắt ngày 30 tháng 4 năm 2017 sau khi cơ quan công an cáo buộc ông tội "lập hội kín trên mạng xã hội để tung tin xuyên tạc và nói xấu Đảng Cộng sản và nhà nước".²⁶³ Ngày 21 tháng 12 năm 2017, Tòa án Nhân dân tỉnh An Giang đã kết án và tuyên phạt Nguyễn Tấn An **năm năm tù giam vì tội** "lạm dụng tự do dân chủ" theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999. *Ngày thả: tháng 4 năm 2022.*

22 **Nguyễn Thị Ngọc Hạnh** (nữ), sinh năm 1976, là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa có đăng ký chuyên vận động cho các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo hiến pháp Việt Nam. Bà bị bắt ngày 4 tháng 9 năm

²⁵⁹ Sài Gòn Giải Phóng, Bắt đối tượng lên Facebook xúc phạm lãnh đạo Đảng, Nhà nước, 18/9/2020, <https://www.sggp.org.vn/bat-doi-tuong-len-facebook-xuc-pham-lanh-dao-dang-nha-nuoc-686153.html>

²⁶⁰ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, <http://cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/>

²⁶¹ Pháp Luật, Bắt tạm giam đối tượng sử dụng mạng xã hội đăng tin xuyên tạc, nói xấu lãnh đạo Đảng, Nhà nước, 05/05/2018, <https://anninhthudo.vn/bat-tam-giam-doi-tuong-su-dung-mang-xa-hoi-dang-tin-xuyen-tac-noi-xau-lanh-dao-dang-nha-nuoc-post353266.antd>

²⁶² Lao Động, An Giang: 19 năm tù cho nhóm tuyên truyền chống phá Nhà nước CHXHCN Việt Nam, 21/12/2017, <https://laodong.vn/phap-luat/an-giang-19-nam-tu-cho-nhom-tuyen-truyen-chong-pha-nha-nuoc-chxhcn-viet-nam-582486.lao>

²⁶³ Lao Động, An Giang: 19 năm tù cho nhóm tuyên truyền chống phá Nhà nước CHXHCN Việt Nam, 21/12/2017, <https://laodong.vn/phap-luat/an-giang-19-nam-tu-cho-nhom-tuyen-truyen-chong-pha-nha-nuoc-chxhcn-viet-nam-582486.lao>

2018, và bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁶⁴ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Nguyễn Thị Ngọc Hạnh **tám năm tù giam** vì tội "phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 9 năm 2026.*

23 **Nguyễn Thị Ngọc Sương** (nữ) sinh năm 1968, từ tỉnh Đồng Nai. Bà bị bắt ngày 13 tháng 10 năm 2018 sau khi cơ quan công an cáo buộc bà tội "sử dụng nhiều tài khoản facebook thường xuyên truy cập vào mạng xã hội, tương tác với một số tài khoản facebook khác để xem, nghe nội dung các video, bài viết có nội dung chống phá Nhà nước".²⁶⁵ Ngày 10 tháng 5 năm 2019 Tòa án Nhân dân tỉnh Đồng Nai đã kết án và tuyên phạt Nguyễn Thị Ngọc Sương **năm năm tù giam** vì tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự 2015. *Ngày thả: tháng 10 năm 2023.*

24 **Nguyễn Thị Cẩm Thúy** (nữ), sinh năm 1976, là giáo viên toán, từ tỉnh Khánh Hoà. Bà bị bắt ngày 24 tháng 6 năm 2020 sau khi cơ quan công an cáo buộc bà tội "livestreaming để tuyên truyền chống phá Đảng và nhà nước".²⁶⁶ Bà bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 vì tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". *Tạm giam.*

25 **Nguyễn Trung Lĩnh** (nam), sinh năm 1967, là một kỹ sư từ Hà Nội. Ông cũng là một nhà hoạt động vì dân chủ, và từng là thành viên Hội Anh em Dân chủ, một tổ chức chính trị không có đăng ký hoạt động. Ngày 25 tháng 5 năm 2018, ông đăng một lá thư ngỏ trên trang Facebook của mình kêu gọi người dân Việt Nam biểu tình chống chính phủ và công khai chỉ trích "những chi phối của Trung Quốc đối với Việt Nam." Ông bị bắt vào ngày 27 tháng 5 năm 2018 theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam." Ông hiện đang bị giam giữ tại một bệnh viện tâm thần ở Hà Nội. *Tạm giam.*

26 **Nguyễn Văn Trường** (nam), sinh năm 1976, từ tỉnh Thái Nguyên. Ông đã sử dụng Facebook để bày tỏ quan điểm chính trị của mình. Ông bị bắt vào ngày 9 tháng 2 năm 2018 và bị cáo buộc tội "lợi dụng tự do dân chủ," vi phạm Điều 331 Bộ Luật Hình sự năm 2015. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Tạm giam.*

27 **Nguyễn Văn Nghiễm** (nam) sinh năm 1963, là thợ cắt tóc, ở tỉnh Hoà Bình. Ông được biết đến như một nhà bình luận tích cực trên Facebook, nơi ông thảo luận các vấn đề trong nước, bao gồm tình trạng tham nhũng, ô nhiễm môi trường, vi phạm nhân quyền, và tranh chấp tại Biển Đông. Ông cũng công khai chỉ trích các nhà lãnh đạo quốc gia về những gì bị xem là thất bại trong việc dẫn dắt đất nước. Ngoài Facebook, ông Nguyễn Văn Nghiễm còn hoạt động tích cực trên YouTube, nơi ông thường xuyên đăng video ông bình luận về nhiều vấn đề khác nhau. Ngày 5 tháng 11 năm 2019, cảnh sát đã bắt giữ ông Nguyễn Văn Nghiễm với cáo buộc "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam", vi phạm Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ngày 23 tháng 6 năm 2020, Tòa án Nhân dân tỉnh Hòa Bình đã kết án và tuyên phạt ông Nguyễn Văn Nghiễm **sáu năm tù giam**. *Ngày thả: tháng 11 năm 2025.*

28 **Nguyễn Văn Lâm** (nam) sinh năm 1970, từ tỉnh Nghe An. Ông dùng trang Facebook cá nhân để bày tỏ quan điểm chính trị của mình và bị chính quyền cáo buộc tội "tuyên truyền, xuyên tạc, nói xấu Đảng, chính quyền và nhiều có quan nhà nước".²⁶⁷ Nguyễn Văn Lâm bị bắt ngày 6 tháng 11 năm 2020 và bị truy tố theo Điều 117 Bộ Luật Hình sự năm 2015 vì tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện không rõ Nguyễn Văn Lâm đang bị giam giữ tại đâu. *Tạm giam.*

29 **Nguyễn Việt Dũng** (nam), sinh năm 1986, từ tỉnh Nghệ An. Ông bị bắt ngày 27 tháng 9 năm 2017 sau khi cơ quan công an cáo buộc ông tội "tuyên truyền chống nhà nước" trên trang Facebook của ông.²⁶⁸ Ngày 15 tháng 8 năm 2018 Tòa án Nhân dân tỉnh Nghệ An kết án và tuyên phạt Nguyễn Việt Dũng **sáu năm tù giam** vì tội "tuyên truyền chống nhà nước" theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999. Ông hiện đang bị giam tại nhà tù Nam Hà, tỉnh Hà Nam. *Ngày thả: tháng 9 năm 2024.*

30 **Trần Thanh Giang** (nam), sinh năm 1971, là một doanh nhân từ tỉnh An Giang. Ông bị bắt ngày 23 tháng 4 năm 2019. Cảnh sát cáo buộc ông tội đã sử dụng Facebook để "đăng tải và chia sẻ hơn 3.100 bài báo, hình ảnh và 99 video clip nhằm xuyên tạc, bôi nhọ chính sách và uy tín của Đảng Cộng sản Việt Nam và chính quyền nhân dân". Ông bị khởi tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Ngày 27 tháng 11 năm 2019, Tòa án nhân dân tỉnh An Giang đã kết án và tuyên phạt ông Trần Thanh Giang **tám năm tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 4 năm 2027.*

31 **Trần Thanh Phương** (nam) là thành viên của Nhóm Hiến pháp, một nhóm chính trị chưa có đăng ký chuyên vận động cho các quyền dân sự và chính trị vốn được bảo đảm theo hiến pháp Việt Nam. Ông bị bắt ngày 1 tháng 9 năm 2018 và bị cáo buộc tội "sử dụng mạng xã hội để phổ biến sai lệch nội dung các quyền được quy định trong Hiến pháp".²⁶⁹ Ngày 31 tháng 7 năm 2020, Tòa án nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt Trần Thanh Phương **ba năm, sáu tháng tù giam** vì tội "phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. *Ngày thả: tháng 3 năm 2022.*

32 **Trần Thị Tuyết Diệu** (nữ), sinh năm 1988, nguyên là phóng viên tỉnh Phú Yên. Bà bị bắt ngày 21 tháng 8 năm 2020 với tội danh "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Cảnh sát cáo buộc bà đã sử dụng Facebook để chia sẻ "hàng trăm bài báo, hình

²⁶⁴ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, <http://cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/>

²⁶⁵ Tuổi Trẻ, Hai bị cáo rã truyền đơn chống phá Nhà nước lãnh án tù, 10/05/2019, https://tuoitre.vn/hai-bi-cao-rai-truyen-don-chong-pha-nha-nuoc-lanh-an-tu-20190510170451375.htm?fbclid=IwARokdtUDbqlz9IH62g_53RRq1o91Vrt27hZMA3Bak9h1KxusmDRic7k-0mg

²⁶⁶ Tiền Phong, Bắt tạm giam Nguyễn Thị Cẩm Thúy về tội chống phá Nhà nước, 24/06/2020, <https://www.tienphong.vn/phap-luat/bat-tam-giam-nguyen-thi-cam-thuy-ve-toi-chong-pha-nha-nuoc-1678177.tpo>

²⁶⁷ NTV, Công an Nghệ An: Bắt giữ đối tượng tuyên truyền chống phá nhà nước, 6 November 2020, truyenhinhnghean.vn/phap-luat/202011/cong-an-nghe-an-bat-giu-doi-tuong-tuyen-truyen-chong-pha-nha-nuoc-5487b91/

²⁶⁸ Công An Nghệ An, Xét xử phúc thẩm Nguyễn Việt Dũng về tội tuyên truyền chống nhà nước, 15/08/2018, <https://congannghen.vn/an-ninh-trat-tu/201808/xet-xu-phuc-tham-nguyen-viet-dung-ve-toi-tuyen-truyen-chong-nha-nuoc-809279/>

²⁶⁹ Công An Nhân Dân, Phá rối an ninh, 8 đối tượng lãnh hơn 40 năm tù, 01/08/2020, <http://cand.com.vn/Ban-tin-113/Pha-roi-an-ninh-8-doi-tuong-lanh-hon-40-nam-tu-605260/>

ảnh và video clip có nội dung ủng hộ những người chống lại Đảng Cộng sản Việt Nam, nhà nước và nhân dân Việt Nam". Hiện bà đang bị giam giữ tại trại tạm giam của công an Phú Yên, tỉnh Phú Yên. *Tạm giam.*

33 **Phạm Thành** (nam) sinh năm 1952, là một blogger và tác giả từ Hà Nội. Ông tạo một blog có tên Bà Đàm Xòe và viết về các chủ đề chính trị, phần lớn là những bất đồng của ông với chính phủ về các vấn đề khác nhau, bao gồm tranh chấp Biển Đông, tình trạng vi phạm nhân quyền và nạn tham nhũng. Ông cũng viết và xuất bản sách, trong đó ông chỉ trích lãnh đạo Đảng Cộng sản Việt Nam và xã hội Việt Nam đương thời. Ngày 21 tháng 5 năm 2020, cảnh sát bắt giam ông Phạm Thành về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Hiện ông bị giam tại nhà tù Hỏa Lò ở Hà Nội. *Tạm giam.*

34 **Phạm Thị Đoàn Trang** (nữ) sinh năm 1978, là một nhà báo, tác giả, và nhà hoạt động nhân quyền đến từ Hà Nội. Bà bị bắt vào ngày 6 tháng 10 năm 2020 tại Thành Phố Hồ Chí Minh, chính quyền cáo buộc bà phạm tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Phạm Thị Đoàn Trang được biết tới rộng rãi là một nhà hoạt động nhân quyền, bà sử dụng trang Facebook của mình để tố cáo các vi phạm nhân quyền và thu hút sự chú ý của dư luận đến các vấn đề quan trọng, như quyền đất đai, án tử hình. Bà cũng được biết tới là đồng sáng lập viên của Luật Khoa Tạp Chí, một tờ báo tiếng Việt hoạt động độc lập, đưa tin về các vấn đề nhân quyền và chính trị. Đồng thời, bà cũng là tác giả của nhiều cuốn sách viết về khoa học chính trị và các vấn đề chính trị đương đại ở Việt Nam. Bà hiện đang bị giam ở Trại Giam Số 1 (Hỏa Lò Mới), tại quận Nam Từ Liêm, Hà Nội. *Tạm giam.*

35 **Phạm Văn Điệp** (nam), sinh năm 1965, là một blogger từ tỉnh Thanh Hóa. Ông đã nhiều năm là một người đấu tranh cho nhân quyền và người chỉ trích chính phủ Việt Nam. Ông sử dụng các mạng xã hội khác nhau bao gồm blog và Facebook để phơi bày các vi phạm nhân quyền, chia sẻ tin tức về các vấn đề chính trị và xã hội như chiếm đất, sự tàn bạo của cảnh sát, tham nhũng và ông cũng phản đối Luật An ninh mạng. Ngày 29 tháng 6 năm 2019, cảnh sát đã bắt giữ ông Phạm Văn Điệp với cáo buộc "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu và vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ông bị xét xử vào ngày 26 tháng 11 năm 2019, bị kết án và tuyên phạt **chín năm tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 6 năm 2028.*

36 **Vũ Tiến Chi** (nam), sinh năm 1966, từ tỉnh Lâm Đồng. Ông bị bắt ngày 24 tháng 6 năm 2020. Cảnh sát cáo buộc ông tội đã sử dụng Facebook để "biên tập, đăng tải, chia sẻ hàng trăm bài báo nhằm tuyên truyền, xuyên tạc, bôi nhọ Chủ tịch Hồ Chí Minh, kích động tư tưởng chống đối Nhà nước". Ông bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện ông đang bị giam tại trại tạm giam công an tỉnh Lâm Đồng. *Tạm giam.*

37 **Vũ Thị Dung** (nữ), sinh năm 1965, từ tỉnh Đồng Nai. Bà bị bắt ngày 13 tháng 10 năm 2018 sau khi cơ quan công an cáo buộc bà tội "sử dụng nhiều tài khoản facebook thường xuyên truy cập vào mạng xã hội, tương tác với một số tài khoản facebook khác để xem, nghe nội dung các video, bài viết có nội dung chống phá Nhà nước".²⁷⁰ Ngày 10 tháng 5 năm 2019 Tòa án Nhân dân tỉnh Đồng Nai đã kết án và tuyên phạt Vũ Thị Dung **sáu năm tù giam** vì tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự 2015. *Ngày thả: tháng 10 năm 2024.*

BỊ BỎ TÙ VÌ ĐĂNG CÁC NỘI DUNG LIÊN QUAN TỚI VỤ VIỆC Ở ĐỒNG TÂM

Vụ việc Đồng Tâm đề cập đến cuộc đối đầu nổi tiếng giữa dân làng và lực lượng an ninh xảy ra ngày 9 tháng 1 năm 2020, khi khoảng 3.000 nhân viên an ninh từ Hà Nội đột kích vào làng Đồng Tâm trong vụ tranh chấp đất đai vốn bắt đầu từ năm 2017. Lực lượng an ninh đã giết chết một ông cụ 84 tuổi, người lãnh đạo dân làng trong vụ đối đầu mà trong đó ba viên cảnh sát cũng bị thiệt mạng. 29 dân làng đã bị bắt và nhiều người hiện đang phải đối mặt với tội danh giết người. Vụ việc đã gây ra làn sóng phản đối quyết liệt ở Việt Nam vào thời điểm đó và Facebook là diễn đàn chính nơi có ra các cuộc tranh luận công khai.

38 **Cần Thị Thêu** (nữ), sinh năm 1962, từ Hà Nội thủ đô của Việt Nam. Bà từng là nạn nhân của một vụ chiếm đất và sau đó trở thành người nổi tiếng về các hoạt động vì quyền đất đai. Bà bị bỏ tù ba lần vì các hoạt động của mình. Năm 2014, bà Cần Thị Thêu bị bắt lần đầu tiên khi tìm cách ngăn chặn chính quyền tịch thu trang trại của gia đình bà. Bà bị truy tố theo Điều 104 và 257 Bộ luật Hình sự năm 1999 về tội "Cố ý gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của người khác" và "Chống người thi hành công vụ" và bị kết án một năm ba tháng tù giam. Vào tháng 6 năm 2016, bà Cần Thị Thêu đã dẫn đầu một cuộc biểu tình ôn hòa yêu cầu chính quyền nhận trách nhiệm việc lấy đất của gia đình bà và của những người khác trong làng. Cảnh sát đã bắt giữ và khởi tố bà theo Điều 245 Bộ luật Hình sự năm 1999 vì "Gây rối trật tự công cộng", và bà lại bị kết án và tuyên phạt một năm tám tháng tù giam. Lần bắt bà Cần Thị Thêu gần đây nhất diễn ra ngày 24 tháng 6 năm 2020 sau khi bà sử dụng Facebook để chỉ trích chính phủ đã đàn áp dân làng Đồng Tâm liên quan tới một vụ tranh chấp đất đai. Chính quyền cáo buộc bà tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam", một vi phạm với Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Bà hiện đang bị giam giữ tại trại tạm giam của công an tỉnh Hoà Bình. *Tạm giam.*

39 **Chung Hoàng Chương** (nam), sinh năm 1977, là một doanh nhân từ thành phố Cần Thơ. Ông đã sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình về các vấn đề chính trị và xã hội tại Việt Nam, bao gồm các vấn đề liên quan đến môi trường và nhân quyền. Tháng 1 năm 2020, chính quyền Hà Nội đã mở một chiến dịch đàn áp tại xã Đồng Tâm, giết chết người lãnh đạo dân làng và bắt giữ hàng chục người dân. Ông Chung Hoàng Chương khi đó đã bày tỏ trên Facebook bất đồng của ông đối với chính quyền và kết quả là ông bị cảnh sát bắt giữ vào ngày 12 tháng 1 năm 2020. Ông bị buộc tội theo Điều 331 Bộ luật Hình sự 2015 về tội "lợi dụng tư do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước" và tháng 4 năm 2020 [?] Tòa án Nhân dân thành phố Cần Thơ đã kết án và tuyên phạt ông **một năm sáu tháng tù giam**. *Ngày thả: tháng 7 năm 2021.*

40 **Nguyễn Quang Vinh** (nam), sinh năm 1981, là một doanh nhân mạng từ tỉnh Nghệ An. Ông điều hành một trang web cung cấp dịch vụ cho thuê xe hơi và cũng sử dụng nó để chia sẻ tin tức. Tháng 1 năm 2020, công an Hà Nội đột kích vào xã Đồng Tâm và giết chết người lãnh đạo dân làng trong một vụ tranh chấp đất đai. Ông Nguyễn Quang Vinh đã chia sẻ tin tức về vụ việc

²⁷⁰ Tuổi Trẻ, Hai bị cáo rải truyền đơn chống phá Nhà nước lãnh án tù, 10/05/2019, https://tuoitre.vn/hai-bi-cao-rai-truyen-don-chong-pha-nha-nuoc-lanh-an-tu-20190510170451375.htm?fbclid=IwAROKdtUDbqlz9IH62g_53RRQ1o91Vrt27hZMA3Bak9h1KxusmDRic7k-0mg

này trên trang web của mình và kết quả là ngày 27 tháng 7 năm 2020, cảnh sát đã bắt giữ ông. Ông bị buộc tội theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "lợi dụng tự do dân chủ". Ông hiện đang bị giam giữ tại Trại tạm giam Công an tỉnh Nghệ An. *Tạm giam.*

41 **Trịnh Bá Phương** (nam), sinh năm 1985, là một nhà hoạt động về quyền đất đai, từ Hà Nội. Gia đình ông là nạn nhân của nạn chiếm đất và cuối cùng đã trở thành một gia đình nổi tiếng về hoạt động ủng hộ các nạn nhân bị chiếm đoạt đất đai trên khắp Việt Nam. Ông Trịnh Bá Phương đã sử dụng Facebook để chia sẻ tin tức về tình trạng chiếm đất và bày tỏ sự ủng hộ đối với các nạn nhân. Ông cũng chỉ trích chính phủ Việt Nam, đặc biệt là về các vấn đề về vi phạm nhân quyền, tham nhũng, pháp luật và môi trường. Tháng 1 năm 2020, cảnh sát Hà Nội thực hiện vụ đột kích vào xã Đông Tâm và giết chết người lãnh đạo dân làng trong một vụ tranh chấp đất đai. Ông Trịnh Bá Phương đã sử dụng Facebook để đăng các tin tức về vụ việc này và cung cấp thông tin cho báo chí và các tổ chức nhân quyền. Kết quả là ngày 24 tháng 6 năm 2020 cảnh sát đã bắt giữ ông Trịnh Bá Phương. Ông bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện ông đang bị giam giữ tại nhà tù số 1, Hà Nội. *Tạm giam.*

42 **Trịnh Bá Tư** (nam), sinh năm 1989, là một nông dân và một nhà hoạt động vì quyền đất đai, từ Hòa Bình. Gia đình ông là nạn nhân của nạn chiếm đất và cuối cùng đã trở thành một gia đình nổi tiếng về các hoạt động ủng hộ các nạn nhân bị chiếm đoạt đất đai trên khắp Việt Nam. Ông Trịnh Bá Tư đã sử dụng Facebook để chia sẻ tin tức về những vụ chiếm đoạt đất đai và bày tỏ ủng hộ tới các nạn nhân. Ông cũng chỉ trích chính phủ Việt Nam, đặc biệt là về các vấn đề như vi phạm nhân quyền, tham nhũng, pháp luật và môi trường. Tháng 1 năm 2020, cảnh sát Hà Nội thực hiện vụ đột kích vào xã Đông Tâm và giết chết người lãnh đạo dân làng trong một vụ tranh chấp đất đai. Ông Trịnh Bá Tư đã sử dụng Facebook để đăng tải tin tức về vụ việc này và cung cấp thông tin cho báo chí và các tổ chức nhân quyền. Kết quả là cảnh sát đã bắt giữ ông Trịnh Bá Tư vào ngày 24 tháng 6 năm 2020. Ông bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện ông đang bị giam giữ tại trại tạm giam Châm Mát, tỉnh Hoà Bình. *Tạm giam.*

43 **Nguyễn Thị Tâm** (nữ), sinh năm 1972, là một nhà hoạt động về quyền đất đai từ Hà Nội. Bà là nạn nhân của nạn chiếm đất, và cuối cùng đã trở thành một người vận động cho quyền đất đai ở Việt Nam. Bà Nguyễn Thị Tâm đã sử dụng Facebook cho các hoạt động của mình, nơi bà thường đăng và thực hiện các buổi phát trực tiếp để phơi bày nạn tham nhũng cũng như bày tỏ ý kiến của mình về các vấn đề chính trị và xã hội. Tháng 1 năm 2020 cảnh sát Hà Nội thực hiện vụ đột kích vào xã Đông Tâm và giết chết người lãnh đạo dân làng trong một vụ tranh chấp đất đai. Bà Nguyễn Thị Tâm đã sử dụng Facebook để chia sẻ tin tức về vụ việc này và chỉ trích chính phủ đã giết vị lãnh đạo dân làng. Kết quả là tháng 6 năm 2020 cảnh sát đã bắt giữ và truy tố bà theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện bà đang bị giam giữ tại nhà tù số 1, Hà Nội. *Tạm giam.*

BỊ BỎ TÙ VÌ ĐĂNG TRÊN MẠNG CÁC NỘI DUNG VỀ ĐẠI DỊCH COVID-19

44 **Đinh Thị Thu Thủy** (nữ), sinh năm 1984, là chuyên gia thủy sản từ tỉnh Hậu Giang. Năm 2016 bà bắt đầu sử dụng Facebook để thể hiện quan điểm của mình khi xảy ra thảm họa môi trường ở miền Trung Việt Nam, làm chết hàng trăm tấn cá biển. Bà tiếp tục bày tỏ quan điểm của mình về các sự kiện chính trị khác nhau trong những năm gần đây, bao gồm dự thảo Luật đặc khu kinh tế và Luật an ninh mạng năm 2018. Ngoài bình luận về các vấn đề trong nước, Đinh Thị Thu Thủy còn sử dụng Facebook để nói về các vấn đề ở thành phố quê hương, mà trọng tâm là về môi trường. Khi đại dịch COVID-19 vào Việt Nam đầu năm 2020, bà đã chỉ trích chính phủ trên Facebook về các chính sách mà bà bất đồng. Kết quả là bà đã bị cảnh sát bắt vào ngày 18 tháng 4 năm 2020. Bà bị truy tố theo điều 117 của Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" và hiện đang bị giam giữ tại Trại tạm giam của công an tỉnh Hậu Giang. *Tạm giam.*

45 **Mã Phùng Ngọc Phú** (nữ), sinh năm 1992, là chủ doanh nghiệp, từ thành phố Cần Thơ. Bà thỉnh thoảng sử dụng Facebook để bình luận về các diễn biến chính trị và các vấn đề xã hội ở Việt Nam. Vào tháng 2 năm 2020, bà đăng trên Facebook và chất vấn tính minh bạch của chính phủ trong việc đối phó với đại dịch COVID-19, và kết quả là đã bị bắt giam. Cảnh sát cáo buộc bà tội "tung tin thất thiệt về đại dịch và bôi nhọ các lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam". Bà bị truy tố về tội "lợi dụng tự do dân chủ" theo Điều 331 của Bộ luật Hình sự năm 2015, và ngày 11 tháng 5 năm 2020, Tòa án Nhân dân quận Ninh Kiều, thành phố Cần Thơ, đã kết án và tuyên phạt bà **chín tháng tù giam**. Hiện không rõ bà đang bị giam giữ tại đâu. *Ngày thả: 11 tháng 1 năm 2021.*

BỊ BỎ TÙ VÌ ĐĂNG TRÊN MẠNG VỀ DỰ THẢO LUẬT ĐẶC KHU KINH TẾ VÀ LUẬT AN NINH MẠNG

46 **Dương Thị Lanh** (nữ), sinh năm 1983, là một nữ doanh nhân, từ tỉnh Đắk Nông, người thường sử dụng Facebook để bày tỏ quan điểm chính trị của mình. Tháng 6 năm 2018, bà xuống đường biểu tình tại Thành phố Hồ Chí Minh để phản đối dự thảo luật thành lập một đặc khu kinh tế. Bà bị bắt tại tỉnh Đắk Nông ngày 30 tháng 1 năm 2019 theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 vì "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Tháng 8 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh Đắk Nông kết án và tuyên phạt bà Dương Thị Lanh **tám năm tù giam**. Hiện bà đang bị giam giữ tại trại tạm giam của công an tỉnh Đắk Nông. *Ngày thả: tháng 1 năm 2027.*

47 **Huỳnh Đắc Túy** (nam), sinh năm 1976, là một doanh nhân từ tỉnh Quảng Ngãi, chủ một công ty xây dựng, người đã sử dụng Facebook để bày tỏ quan điểm của mình. Ông bị bắt tại tỉnh Quảng Ngãi ngày 22 tháng 2 năm 2019, và bị cáo buộc tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam," vi phạm Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ông hiện đang bị giam giữ tại trại tạm giam của công an tỉnh Quảng Ngãi. *Tạm giam.*

48 **Huỳnh Minh Tâm** (nam), sinh năm 1978, từ tỉnh Đồng Nai. Ông bắt đầu sử dụng Facebook để chia sẻ thông tin về các vấn đề chính trị Việt Nam vào năm 2016 và tiếp tục làm việc này cho tới khi bị bắt vào tháng 1 năm 2019. Chính quyền cáo buộc ông

tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Tháng 11 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh Đồng Nai kết án và tuyên phạt ông Huỳnh Minh Tâm **chín năm tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 1 năm 2028.*

49 **Huỳnh Thị Tố Nga** (nữ) sinh năm 1983, là nhân viên y tế, từ Thành phố Hồ Chí Minh. Năm 2018, bà sử dụng Facebook để bày tỏ quan điểm của mình về dự thảo luật Đặc khu kinh tế và về các cuộc biểu tình sau khi dự thảo được đề xuất. Đối phó trước các cuộc biểu tình phản đối, chính quyền tại Việt Nam đã tiến hành một chiến dịch đàn áp dẫn tới việc bắt giữ hàng chục người biểu tình và các nhà hoạt động. Vì đã tham gia tích cực các cuộc thảo luận trên mạng về các vấn đề này, tháng 1 năm 2019 bà Huỳnh Thị Tố Nga đã bị cảnh sát bắt giữ. Bà bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 vì "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam", và tháng 11 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh Đồng Nai đã kết án và tuyên phạt bà Huỳnh Thị Tố Nga **năm năm tù giam**. Hiện bà đang bị giam tại trại tạm giam tỉnh Đồng Nai. *Ngày thả: tháng 1 năm 2024.*

50 **Nguyễn Ngọc Ánh** (nam), sinh năm 1980, là kỹ sư thủy sản, từ Bến Tre. Ông tham gia các cuộc thảo luận chính trị trên mạng xã hội và sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình cũng như chia sẻ nội dung của những người sử dụng Facebook khác. Ông bị buộc tội "Phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ngày 28 tháng 6 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh Bến Tre đã kết án và tuyên phạt ông Nguyễn Ngọc Ánh **sáu năm tù giam**. Ông đang bị giam giữ tại Trại tạm giam Công an tỉnh Bến Tre. *Ngày thả: tháng 8 năm 2024.*

51 **Trương Hữu Lộc** (nam), sinh năm 1961, từ Thành phố Hồ Chí Minh. Ông đã sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình về dự thảo luật thành lập Đặc khu kinh tế và kêu gọi người dân phản đối luật này. Bị bắt vào ngày 14 tháng 6 năm 2018, ông bị buộc tội "Phá rối an ninh" theo Điều 118 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ngày 28 tháng 6 năm 2019, Tòa án Nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh đã kết án và tuyên phạt ông Trương Hữu Lộc **tám năm tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 6 năm 2026.*

52 **Nguyễn Đình Thành** (nam), sinh năm 1991, là một bác sĩ, từ tỉnh Nghệ An. Tháng 6 năm 2018, trong thời gian làm việc tại một bệnh xá ở tỉnh Bình Dương, ông đã tham gia một cuộc biểu tình phản đối dự thảo luật về Đặc khu kinh tế, đồng thời soạn thảo, in ấn và phát tờ rơi cho những người biểu tình khác. Ông bị bắt ngày 14 tháng 7 năm 2018. Cảnh sát cáo buộc ông đã sử dụng Facebook để "đăng các nội dung cổ tình xuyên tạc, bôi nhọ Đảng Cộng sản và nhà nước Việt Nam, và phát tán tờ rơi nhằm kích động biểu tình".²⁷¹ Ông bị Tòa án Nhân dân tỉnh Bình Dương xét xử ngày 17 tháng 10 năm 2018. Ông bị kết án vì tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam", vi phạm Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 và bị tuyên phạt **bảy năm tù giam**. Ông đang thụ án tại Trại tạm giam Bình Dương. *Ngày thả: ngày 14 tháng 7 năm 2025.*

53 **Nguyễn Văn Phước** (nam), sinh năm 1979, từ tỉnh An Giang. Theo nhà chức trách, trong thời gian từ năm 2016 đến 2018, ông Nguyễn Văn Phước đã sử dụng Facebook để kết bạn với những người có thiện cảm với chế độ miền Nam Việt Nam trước đây. Ông cũng chia sẻ, đăng tải và thực hiện các buổi phát trực tiếp nói về đề tài chính trị mà chính phủ nói là "phản động và phi báng". Ngày 19 tháng 4 năm 2019, cảnh sát đã bắt giữ ông Nguyễn Văn Phước về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ngày 29 tháng 10 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh An Giang đã kết án và tuyên phạt ông Nguyễn Văn Phước **năm năm tù giam**. *Ngày thả: tháng 4 năm 2024.*

54 **Nguyễn Văn Quang** (nam), sinh năm 1987, từ tỉnh Thanh Hóa. Trong một bài đăng trên Facebook vào tháng 6 năm 2018, ông đã kêu gọi người dân phản đối dự thảo luật thành lập Đặc khu kinh tế. Bị bắt vào ngày 12 tháng 6 năm 2018, ông bị cáo buộc tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Vào tháng 3 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh Thanh Hóa đã kết án và tuyên phạt ông Nguyễn Văn Quang **sáu năm tù giam và ba năm quản thúc tại gia sau khi ra tù**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. *Ngày thả: tháng 6 năm 2024.*

BỊ BỎ TÙ VÌ HOẠT ĐỘNG BÁO CHÍ HOẶC HOẠT ĐỘNG BÁO CHÍ CÔNG DÂN

55 **Đỗ Công Dương** (nam), sinh năm 1964, là người hoạt động báo chí với tư cách một công dân, từ tỉnh Bắc Ninh. Ông đã sử dụng các hình thức mạng xã hội khác nhau để đưa tin về các vụ tranh chấp đất đai trong tỉnh, đặc biệt là chiến dịch chiếm đất do các cơ quan nhà nước thực hiện. Ngày 24 tháng 1 năm 2018, ông bị bắt khi đang quay phim một vụ tịch thu đất tại thị trấn của ông. Ông bị cáo buộc vi phạm hai điều khoản của Bộ luật Hình sự năm 2015: Điều 318 cấm "gây rối trật tự công cộng" và Điều 331 cấm "lợi dụng tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước". Ông bị Tòa án Nhân dân thị xã Từ Sơn truy tố tại hai phiên tòa riêng biệt. Trong phiên xử đầu, vào ngày 17 tháng 9 năm 2018, ông bị kết án đã vi phạm Điều 318, Bộ luật Hình sự năm 2015 và bị tuyên phạt **bốn năm tù giam**. Trong phiên xử thứ hai, vào ngày 12 tháng 10 năm 2018, ông bị kết án đã vi phạm Điều 331, Bộ luật Hình sự năm 2015 và bị tuyên phạt **năm năm tù giam**. Tổng cộng hai bản án ông phải chịu **chín năm tù giam**. Hiện ông đang thụ án tại Trại tạm giam Công an tỉnh Bắc Ninh. *Ngày thả: tháng 1 năm 2027.*

56 **Nguyễn Tường Thụy** (nam), sinh năm 1952, là một blogger và một người bảo vệ nhân quyền, từ Hà Nội. Ông là phó chủ tịch Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam, một tổ chức không có đăng ký nhằm vận động cho tự do báo chí và tự do ngôn luận ở Việt Nam thông qua hoạt động báo chí độc lập. Ông cũng đã sử dụng Facebook để bày tỏ ý kiến của mình về các vấn đề chính trị xã hội tại Việt Nam, bao gồm nhân quyền, tham nhũng, môi trường và tranh chấp Biển Đông. Tháng 11 năm 2019, cảnh sát thực hiện một chiến dịch đàn áp Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam. Với tư cách là phó chủ tịch hội, ngày 23 tháng 5 năm 2020 ông Nguyễn Tường

²⁷¹ Lao Động, Xét xử đối tượng có hành vi in tờ rơi nhằm kích động biểu tình, chống nhà nước, 17/10/2018, <https://laodong.vn/phap-luat/xet-xu-doi-tuong-co-hanh-vi-in-to-roi-nham-kich-dong-bieu-tinh-chong-pha-nha-nuoc-636549.lao>.

Thụy đã bị bắt. Ông bị khởi tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện ông đang bị giam giữ tại Trại tạm giam Số 4 Phan Đăng Lưu, Thành phố Hồ Chí Minh. Tạm giam.

57 **Nguyễn Văn Điển** (nam), sinh năm 1983, bị bắt ngày 2 tháng 3 năm 2017 tại một căn hộ ở quận Đống Đa, Hà Nội nơi ông ở cùng với ông Vũ Quang Thuận (xem bên dưới), người cũng bị bắt. Họ bị buộc tội phát tán các video clip "có nội dung xấu" trên mạng xã hội, bao gồm Facebook và YouTube. Họ là thành viên của Câu lạc bộ Chấn hưng Nước Việt, và trong những tháng trước khi bị bắt, họ đã đăng các video chỉ trích quan chức và chính sách của chính phủ. Cả hai đều bị buộc tội theo Điều 88 của Bộ luật Hình sự năm 1999 vì "thực hiện tuyên truyền" chống nhà nước. Ông Điển bị kết án và tuyên phạt **sáu năm sáu tháng tù giam và 4 năm quản thúc tại gia sau khi ra tù**. Hiện ông đang bị giam tại Trại giam số 1 ở Hà Nội. Ngày thả: tháng 9 năm 2023.

58 **Lê Hữu Minh Tuấn** (nam), sinh năm 1989, là một nhà báo độc lập từ tỉnh Quảng Nam. Ông là thành viên của Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam, một tổ chức không đăng ký nhằm vận động cho tự do báo chí và tự do ngôn luận thông qua các kênh trên mạng. Tháng 12 năm 2019, chính quyền Việt Nam đã tiến hành một chiến dịch đàn áp tổ chức này và bắt giữ ông Lê Hữu Minh Tuấn, chủ tịch của nhóm này. Ông bị bắt ngày 13 tháng 6 năm 2020. Ông bị cáo buộc "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam" theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Hiện ông đang bị giam giữ tại nhà giam Chí Hòa, Thành phố Hồ Chí Minh. Tạm giam.

59 **Phan Công Hải** (nam), sinh năm 1996, là một blogger, từ tỉnh Nghệ An. Ông đã sử dụng Facebook để bày tỏ quan ngại của mình về các vấn đề chính trị và xã hội, bao gồm tình trạng vi phạm nhân quyền, quản lý kinh tế và các vấn đề môi trường. Ông bị bắt ngày 19 tháng 11 năm 2019, và bị truy tố ngày 28 tháng 4 năm 2020 theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Tòa án Nhân dân tỉnh Nghệ An kết án và tuyên phạt ông Phan Công Hải **năm năm tù giam**. Hiện không rõ ông đang bị giam giữ ở đâu. Ngày thả: tháng 11 năm 2024.

60 **Phan Kim Khánh** (nam), sinh năm 1993, là sinh viên và nhà báo tự do. Ông bị bắt ngày 21 tháng 3 năm 2017, bị xét xử và kết án vào ngày 25 tháng 10 năm 2017 theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999 về tội "tuyên truyền chống nhà nước". Các cáo buộc chống lại ông bao gồm hai blog chống tham nhũng và các trang mạng xã hội khác, và rằng ông đã kết nối với "một số đối tượng phản động ở hải ngoại," bao gồm cả cựu tù nhân lương tâm Nguyễn Văn Hải (vẫn được biết đến với tên gọi blogger Điếu Cày), người đang sống lưu vong ở Hoa Kỳ. Ông bị kết án **sáu năm tù giam và bốn năm quản thúc tại gia sau khi ra tù**. Ông hiện đang bị giam tại trại giam Nam Hà, tỉnh Hà Nam. Ngày thả: tháng 3 năm 2023.

61 **Phạm Chí Dũng** (nam), sinh năm 1966, là nhà báo, từ Thành phố Hồ Chí Minh. Ông là Chủ tịch Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam, một tổ chức không có đăng ký chuyên ủng hộ tự do báo chí và tự do ngôn luận ở Việt Nam thông qua hoạt động báo chí độc lập. Ông cũng hoạt động tích cực trên Facebook, nơi ông thường đăng các quan điểm của mình về chính trị Việt Nam và tham gia các cuộc thảo luận trực tuyến về các diễn biến chính trị ở Việt Nam. Tháng 11 năm 2019, cảnh sát đã tiến hành một chiến dịch đàn áp Hội Nhà báo Độc lập Việt Nam. Là chủ tịch hội, ngày 21 tháng 11 năm 2019 ông Phạm Chí Dũng là người đầu tiên bị bắt. Ông bị truy tố theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 về tội "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam". Hiện ông bị giam tại Trại tạm giam Số 4 Phan Đăng Lưu, Thành phố Hồ Chí Minh. Tạm giam.

62 **Trần Hoàng Phúc** (nam), sinh năm 1994, là một nhà hoạt động vì dân chủ và môi trường. Ông từng là thành viên của Sáng kiến Thủ lĩnh Trẻ Đông Nam Á (YSEALI) do cựu Tổng thống Mỹ Barack Obama thành lập. Ông bị bắt ngày 29 tháng 6 năm 2017 tại căn hộ của mình ở Hà Nội vì bị cáo buộc "tuyên truyền chống nhà nước" theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999. Ông là thành viên của phong trào Chấn hưng Nước Việt và bị cáo buộc đã thực hiện và chia sẻ các video chỉ trích chính phủ. Ông bị kết án và tuyên phạt **sáu năm tù giam và bốn năm quản thúc tại gia sau khi ra tù**. Hiện ông đang bị giam tại Trại giam An Phước, tỉnh Bình Dương. Ngày thả: tháng 6 năm 2023.

63 **Vũ Quang Thuận** (nam), sinh năm 1966, bị bắt vào ngày 2 tháng 3 năm 2017 tại căn hộ ở quận Đống Đa, Hà Nội, nơi ông ở cùng với ông Nguyễn Văn Điển (xem ở trên), người cũng bị bắt. Họ bị buộc tội phát tán trên mạng xã hội các video clip "có nội dung xấu". Họ là thành viên của phong trào Chấn hưng Nước Việt và trong những tháng trước khi bị bắt, họ đã đăng các video chỉ trích các quan chức và chính sách của chính phủ. Cả hai bị khởi tố theo Điều 88 của Bộ luật Hình sự năm 1999 về tội "tuyên truyền chống nhà nước". Ông Vũ Quang Thuận bị kết án và tuyên phạt **tám năm tù giam và năm năm quản thúc tại gia sau khi ra tù**. Hiện ông đang bị giam tại Trại giam Số 1 ở Hà Nội. Ngày thả: tháng 3 năm 2025.

BỊ BỎ TÙ VÌ ĐĂNG TRÊN MẠNG VỀ CÁC ĐỀ TÀI NHẠY CẢM KHÁC

64 **Nguyễn Văn Công Em** (nam), sinh năm 1971, từ tỉnh Bến Tre. Tháng 2 năm 2019, ông đăng trên Facebook ý kiến của mình về Hội nghị thượng đỉnh Donald Trump-Kim Jong Un trong thời gian hội nghị đang diễn ra tại Việt Nam. Ông bị bắt ngày 28 tháng 2 năm 2019 với cáo trạng "làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền các thông tin, tài liệu, vật phẩm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam," một tội theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ngày 17 tháng 9 năm 2019, Tòa án Nhân dân tỉnh Bến Tre đã kết án và tuyên phạt ông Nguyễn Văn Công Em **năm năm tù giam và năm năm quản thúc tại gia sau khi ra tù**. Hiện ông đang bị giam giữ tại Trại tạm giam Công an tỉnh Bến Tre. Ngày thả: tháng 2 năm 2024.

65 **Nguyễn Đăng Thương** (nam), sinh năm 1957, từ Thành phố Hồ Chí Minh. Ông là quản trị viên của một nhóm Facebook với 46.000 thành viên, nơi các thành viên thảo luận về các vấn đề chính trị và xã hội của Việt Nam. Ngày 13 tháng 6 năm 2020, cảnh sát đã bắt ông Nguyễn Đăng Thương với tội danh "lợi dụng tự do dân chủ" theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ông hiện đang bị giam giữ tại trại tạm giam của Công an Quận 8. *Tạm giam.*

66 **Nguyễn Thị Huệ** (nữ), sinh năm 1968, từ tỉnh Gia Lai. Bà đã sử dụng Facebook để khiếu nại thay mặt chồng bà, người bị cáo buộc đã vi phạm giao thông sau một vụ tai nạn, mà bà tin đó là một quyết định sai và oan ức. Từ tháng 7 năm 2017 đến tháng 3 năm 2019, bà Nguyễn Thị Huệ thường xuyên đến các cơ quan khác nhau thuộc chính quyền địa phương để khiếu nại vụ việc của chồng bà, đồng thời sử dụng Facebook để chỉ trích chính quyền địa phương đã phớt lờ trước các khiếu nại của bà. Ngày 12 tháng 3 năm 2019, cảnh sát đã bắt giữ bà Nguyễn Thị Huệ với cáo buộc "lợi dụng tự do dân chủ" theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ngày 17 tháng 10 năm 2019 bà bị Tòa án Nhân dân huyện Ia Grai, tỉnh Gia Lai, xét xử, kết án và tuyên phạt **hai năm sáu tháng tù giam**. *Ngày thả: tháng 9 năm 2021.*

67 **Huỳnh Anh Khoa** (nam), sinh năm 1982, từ Thành phố Hồ Chí Minh. Ông là người sáng lập một nhóm Facebook với gần 50.000 thành viên, tập trung vào tranh luận các vấn đề kinh tế và chính trị ở Việt Nam. Ngày 13 tháng 6 năm 2020, cảnh sát bắt giữ ông Huỳnh Anh Khoa về tội "lợi dụng tự do dân chủ" theo Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015. Ông hiện đang bị giam giữ tại Trại tạm giam Công an Quận 8, Thành phố Hồ Chí Minh. *Tạm giam.*

68 **Quách Duy** (nam), sinh năm 1982, từ Thành phố Hồ Chí Minh. Ông là một công chức làm việc tại văn phòng ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh. Ông bị bắt vào ngày 18 tháng 9 năm 2020, cơ quan công an cáo buộc ông với tội danh "lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân" theo điều 331 Bộ luật hình sự 2015. Ông Quách Duy sử dụng Facebook của mình để đăng tải các báo cáo, kiến nghị liên quan đến tham nhũng, và bị cáo buộc là "có nội dung không đúng bản chất vụ việc, nói xấu, bôi nhọ, hạ thấp uy tín của lãnh đạo Đảng và Nhà nước". Hiện không rõ ông Quách Duy bị giam giữ ở đâu. *Tạm giam.*

69 **Trịnh Việt Bằng** (nam), sinh năm 1959, từ tỉnh Bắc Ninh. Ông đã sử dụng tài khoản Facebook cá nhân để đăng các kiến nghị cáo giác tham nhũng và đã bị bắt ngày 13 tháng 5 năm 2019. Ông bị truy tố theo Điều 331 Bộ luật Hình sự vì tội danh "lạm dụng tự do dân chủ" và máy tính của ông đã bị tịch thu khi công an lục soát nhà ông. Ông hiện đang bị giam giữ tại Trung tâm tạm giam của công an tỉnh Bắc Ninh. *Tạm giam.*

**ÂN XÁ QUỐC TẾ LÀ MỘT
PHONG TRÀO TOÀN CẦU VÌ
CÁC QUYỀN CON NGƯỜI.
ĐỐI VỚI CHÚNG TÔI, BẤT
CÔNG DÙ XẢY RA VỚI MỘT
NGƯỜI NHƯNG ẢNH
HƯỞNG TỚI TẤT CẢ.**

CONTACT US

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

JOIN THE CONVERSATION

www.facebook.com/AmnestyGlobal

[@Amnesty](https://twitter.com/Amnesty)

'HÃY ĐỂ CHÚNG TÔI THỞ!'

KIỂM DUYỆT VÀ HÌNH SỰ HOÁ TỰ DO BIỂU ĐẠT
TRÊN MẠNG TẠI VIỆT NAM

INDEX: AFR 44/1657/2016
MONTH/YEAR (EG: NOVEMBER 2017)
LANGUAGE: ENGLISH

[amnesty.org](https://www.amnesty.org)

AMNESTY
INTERNATIONAL

